

İki Aylık
Hikâye
Dergisi

Haziran
Temmuz 2024

200 TL

Olağan n.23

HİKÂYE

DOSYA

Eleştiri

...istemeye kalkmak, bu arada
eli eleştirmen olduklarını sanmak
...eleştirmenlerin sayısı çoğalıyor. Bilimsel
...adardan bilimlerden faydalanan, kişisel yargıla-
...neyi anlıyoruz. Fakat bir eleştirmenin yal-
...istemeye kalkmak, bu arada bilimsel olma-
...eli eleştirmen olduklarını sanmak da doğru

Eleştirmenin Üç Yönü

Eleştiriye Saygı Yazar Eleştirmen

FATİH

Minik Ellerden,
Büyük Hayaller

fatihkalemcom

fatihkalemcom

www.fatihkalem.com.tr

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi
Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni
Yunus Emre Özсарay

Yayın Sorumlusu
Hikâyeler: Gökhan Yılmaz
Düşünce Yazıları: Rabia Altuntaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Elif Sönmezşık Aydın

Yayın Kurulu
Büşra Çelik
Keziban Soylu
Merve Çakır
Oğuzhan Oğuzbey
Ömer Yiğit Demir
Rabia Altuntaş
Sebahat Meraki

Son Okuma
Keziban Soylu

Kapak Tasarım
Sebahat Meraki

İç Sayfa Tasarım
Erdem Özсарay

Abonelik Servisi
0212 581 61 72
Mahibe Alşahin

Satış Fiyatı: 200 TL
Yıllık Abonelik: 1.000 TL
Yıllık Abonelik Öğretmen: 900 TL
Yıllık Abonelik Öğrenci: 720 TL

Basıldığı Yer
Aktif Matbaa ve Rek. Hiz. San.
Tic. Ltd. Şti.
Söğütöçme Mah. Halkalı Cad.
No:245/1A
Sefaköy - Küçükçekmece
ISSN: 27180204
İki Aylık Ulusal Süreli Yayın

 olaganhikaye
 olaganhikaye
 olaganhikaye@gmail.com

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ
Feshane Caddesi Nu:3
Eyüpsultan / İstanbul
Tel: 0212 581 61 72
Faks: 0212 581 12 54

~~~~~
Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla
gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye
girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme
ve değişiklikleri yapabilir.

Eleştiri Cephesinde Değişen Bir Şey Yok

“Âdetimiz malûm. Bizde edebiyat ve sanat her yayın yılı başlangıcında şöyle bir kıpırdar yazıya doğru sönükleşir. Ve âdet üzere her yayın yılı içinde bir veya birkaç defa tenkit ve münekkîd noksanlığı üzerine ileri geri konuşulur... Tenkitçi yoktur ve lazımdır. Elbette lazımdır, bunun için edebî dergilerin çoğunu bir kere gözden geçirmek yeter. Yeni çıkan bir eser hakkında bir şeyler yazmak âdet olmuştur. Okuyun yazı-lanları gülersiniz. Bunlar bir takım kısa okuma notlarıdır. Yahut belli bir dostluğu veya tam tersine düşmanlığı çoğu zaman da körü körüne bir hayranlığı ifade ederler. Bunların tenkit olmadığına herkes mutabık. Peki tenkit ne?”

Attilâ İlhan, 72 yıl önce Yeditepe Dergisi’nde bunları söylüyordu. Tanpınar’ın Ülkü Dergisi’nde artık eleştiri denince neredeyse direkt akla gelen “bize tenkit münekkîtsiz geldi” demesinin üzerinden de 83 yıl geçti. Bugün de hâlâ kapanmayan bir mesele eleştiri yokluğu veya varlığı. Hani bir yara vardır, kabuk bağlamıştır ama eliniz bir şekilde oraya uzanır. Tam da böyle, tam kapanacak denildiği zaman da mutlaka bir el bu yaranın kabuğunu kaldırıyor, biraz kanatıyor, sonra bırakıyor, onun bıraktığı yerden de mutlaka bir başkası devam ediyor.

Eleştirmek sevilmemeyi daha baştan kabullenmek. 17. yy’da Samuel Butler karakter taslaklarında şöyle tarif ediyor onu: “Sözde görevinde çok serttir ve şöyle bağırır. ‘Doğru ya da yanlış. Yazarların vay haline!’ O bir tirandır ve bu yüzden kendi kuralları dışında hareket etmek zorunda değildir ve bu kuralların tartışılmasına tahammül edemez. Bir şeyi asla övmez, bir hata bulamadığında bir hata yaratır. Bütün yazarları küçümser. Becerisini göstermek için her zaman kitapların sakat ve hastalıklı kısımlarını bulur. Hiç de nazık olmayan bir okuyucudur, çünkü karşısına çıkma mutsuzluğunu yaşayan bütün yazarları mahkum eder. Yazarlar arkadaşlarına şikâyetle bulunabilirler ama başvurabilecekleri bir merci yoktur. Eleştirmenin sözü kanundur.” Butler’in bu taslağı sanıyoruz ki eleştirmen mağduru yazarların çok hoşuna gidecektir.

Sayımızın başyazısında biraz fazlaca alıntı yaptık lakin derdimizi sanırım böylece daha iyi söyledik. Hülâsa, ne eleştiri, ne eleştirinin yokluğu ne eleştirmen profili, ne de onlardan nefret edenler için değişen bir şey yok. Edebiyat tarihinde eleştiri bir döngü. Biz de bu sayıda bunu bile bile, bir daha eleştiri meselesini gündemimize aldık. Keyifli okumalar...

Yunus Emre Özсарay

İçindekiler

Hikâye

Ahmet Yetik Gelinimin Elinden .04

Hatice Mert Yunak Kızıldeniz .08

Dilek Altundağ Zart Zurt TV .12

Ecran Çeliksü Açık Gözler Demli Hikâyeler .16

Nur Gökçe Babamın Radyosu .23

Elif Cambek Kesikoğlu Makarına .22

Dergilerde

Yük Edebiyat .26

Mahalle Mektebi .27

Kitap-lık .29

Metinörgü

Hazırlayan: Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey .30

Güzergâh

Rabia Altuntaş Çoğalarak Tükenmek: Ramazan Dikmen'i Anlama Gayreti. .34

Gözden Geçir

Gökhan Yılmaz "Kızkuşu" .40

Dosya

Keziban Soylu Edebiyat Devletinde Eleştirisi .50

Sebahat Meraki Kant, Gerçekler, Hayaller ve Ben .53

Büşra Çelik Ulular ve Ulakları .56

Rabia Altuntaş Eleştirisi Ahlakı İnşa Etmek .62

Oğuzhan Oğuzbey Yazar için Kahve Falı .65

Yazar Kafası

Sıddık Yurtsever Yarım Kalmış Bir Nehir .68

Söyleşi

Sebahat Meraki Yasin Ramazan'la Söyleşi .72

Hikâye

Merve Etöz Kâfurlu Eller .77

Eren Buğdaycı Seyfettin'in Uçuşu .80

Ahmet Yılmaz Yağ Yağ Yağmur .83

Mücahit Şengül Yöntem ve Bir Yılan .87

F.Zehra Atak Berahut .91

Maruf Öztoprak Gemileri Yakan .94

Hacire Gültekin Bekleyenler .97

Dilek Göktaşoğlu Avanoslu .100

Özay Erdem Kontun Düşüşü ve İnci Küpeli Kızın Yükselişi .103

Re'sen Editör

Hazırlayan: Keziban Soylu

Taşıyacak Bizi Rüzgâr Merve Uygun .108

Zaten Hiç Yoktular Buşra Era .109

Dört Köşe

Mehmet Narlı, Aykut Nasip Kelebek, Selman Dinler, Merve Uygun .110 - 115

Sözüm On'a

Hüseyin Hakan .116

Okuru Bol mu Olsun?

Hazırlayan: Merve Çakır – Sebahat Meraki

Merakla Beklediğimiz Bir İlk Kitap: Belki de Muhteşem .118

Üç Nokta Atışı

Hazırlayan: Gökhan Yılmaz

Yorgun Mermi'nin İzini Sürerken - Değini .121

Kuddusi Demir'le Söyleşi .123

Kuddusi Demir Kayınvalidem BİM'i Seviyor - **Hikâye** .125

A H M E T Y E T İ K

H İ K Â Y E

Gelinimin Elinden

Her şey o akşam başladı aslında. Funda, karım, yani eski karım yanıma geldi, elinde de iki fincan kahve. Yanında çikolata.

“Faruk, biz annemle bugün konuştuk da...”

“Ee.”

“Bu televizyonda yayınlanan bir yarışma var ya...”

“Ee neymiş o?”

“Gelinimin Elinden.”

“He şu sürekli salak saçma kavgâ ettikleri...”

“Ama güzel altın dağıtıyorlar.”

“Ee n’olmuş ona?”

“İşte biz başvuru yapalım dedik ona.”

“Ya Allah aşkına ne yapacaksınız siz orada?”

“İşte gidip yarışalım, kazandığımız altınları da paramızın üstüne katar evimizi tamamlarız.”

“Ya bırak kızım, oradan gelecek paranın hayrı mı olur hem kendinizi rezil ettiğinizle kalırsınız yahu!”

“Niye rezil edelim ki?”

“Ya görmüyor musunuz? Salak saçma kavgâ edip duruyorlar. Sen sanıyor musun onlar gerçek? Hepsi kurgu kurgu!”

...

Desem de dinletemedim. Annem bir yandan Funda bir yandan üstüme üstüme geldiler. İlla başvuracağız dediler durdular. Ben de en sonunda “Ne yaparsanız yapın!” dedim.

Başvurudan birkaç ay sonra haber geldi. Bizimkiler doğruca İstanbul’a. Yarışmaya bir hız ki başladılar. Çatır çatır kavgâ ediyorlar,

göbek atıyorlar, altınları topluyorlar. Ama olan bana oldu. Hadi babam artık iyice yaşlandı kahveye falan çıkmaz, çocuklar okuldan gelsin iki oynasak, üç gülüşsek yeter der. Ya ben? Kahveye gitsem herkes bana alaycı gözle bakar. Sokağa çıkmaya kalksam Nilüfer abla balkondan bağırır.

“Len, Funda’nın afralar tafralar ne öyle? Bu sana bakmaz gari, ünlü oldu ya len!”

“He Nilüfer abla he.”

Öteden Kamile teyze.

“Bak Funda dün dolmayı yaktı, hiç yakıştıramadım. Gelince yanıma uğrasın da dolma yapmayı öğretem ben ona!”

“Tamam Kamile teyze, söylerim.”

Yolun ortasında Süreyya, Funda’nın arkadaşı denk gelir.

“Hani bana selam gönderecekti, unuttu unuttu bizi! Ünlü oldu ya hanımefendi! Sorarım ben ona!”

“Ee Süreyya bacım sende numarası yok mu? Ara da kendin söyle bir zahmet bunları. Hatta benden de selam söyle!”

Adım başı bir soru, bir sataşma. Evden çıkmadan yüzümü mü boyasam acaba? Ya da maske? Amaaan!

Neyse ki iş yerinde Funda’yı da annemi de tanıyan birkaç kişi vardı. Yani birinin karım, diğerinin annem olduğunu bilmiyorlardı en azından. Bilenleri de tembihledim bu aramızda kalsın diye. O yüzden rahattım biraz.

Bizim hanımla hanımağa gittiler ünlü oldular ama olan bize oldu anlayacağınız. Faruk sabah işe, akşam doğru eve. Nefes almasın Faruk!

İş yerinde patron “Faruk Bey, gömleğinizin ütüsü de pek güzel olmuş. Aa buradan İzmir treni geçer mi? Ha ha ha!”

Eve gel çocuklar “Baba, annem ekranda fıstık gibi olmuş.” Ki ki ri.

Vallahi bunaldım yahu! Pardon, özür dilerim. Biraz yükseldim sanırım.

Ben birkaç haftaya dönerler diyordum ama bunların oraya girip çıkmayacağı varmış. Tam on yedi hafta! Düşünebiliyor musunuz? Tam on yedi hafta! Tek iyi yanı on yedi haftada otuzun üzerinde bilezik ellinin üzerinde de çeyrek altın toplayıp geldiler. Finali biraz kötü yaptılar tabii. On yedi hafta yarıştılar ama on yedi hafta da küs kaldılar sanıyorum. Neymiş, annem sürekli bir puan vermiş Funda Hanım’ın tabağına! Ben de bir veriyorum Funda Hanım!

“Ama sen yokken yemeklerini çok özledim bi’tanem” dediğime bakma, ben daha güzel yemek yapıyormuşum onu anladım sen yokken!

Çok şey değişti tabii hayatımızda. Sadece annemle küs kalmaları değil sorun olan. Şimdi Funda’yla ne zaman çarşıya pazara gidecek olsak hemen birileri yanaşüyor aman fotoğraf çekilelim, aman sarılalım. Yok severek izledik, Akhisar’ımızın gururu. Aman da aman. Şiddete karşı olmasam!

Neyse devam edelim. Bunla kalsa yine iyi. Funda’nın ünlenmesini niye kıskanayım? Bana ne canım. Hatta iyi bile oldu aslında. Gitti, bileğinin ha... Neyse, işte bir şekilde güzel para kazandı geldi. O parayla evin üzerine bir kat fazla çıkalım dedik. Ha dur, az daha para meselesi yüzünden atlıyordum. Funda’nın evde bir hâlleri var, görmelisiniz. Yemek yiyoruz. Çocuklara, bana bir bakıyor! Allah sizi inandırsın, gece karanlıkta görsem o gözleri altıma yaparım. Çocuklar falan bazen “Anne yemek şöyle böyle olmuş” deyiversinler hele, ateş püskürüyor. “Ben o kadar emek verdim de siz ne hakla bu puanı verirsiniz de” “Aşkım sakın ol, yarışmada değiliz.”

Yok kâr etmiyor. Bir iki salla, hâlâ durmuyor. En sonunda ben de asıldım tokadı suratına. Hani yanlış anlaşılmasın, karıma bir fiske vurmuş değilim o güne kadar. Nöbet geçiriyor besbelli. Ama bizim bir tokat oldu bir araba dayak. O geceyi karakolda geçirdik. Neyse sonra bir şekilde şikayetini geri çekti hanımefendi ama bu nöbetler tekrar ediyor hâlâ. Ben de geçiyorum koltuğa, açıyorum televizyonu. İşte o zaman yanıma gelip oturuyor. Meğerse işin bugı buymuş!

Tabii, arada uykuda da geçiriyor böyle nöbetler ama şimdilik bir zararı yok. Sadece bazen bağırarak sayıklıyor. Alıştım diyelim.

Ama ben nereden bileyim işin buralara kadar geleceğini? Bizim hatun uyur gezerliğe de başlamış! İşte bu noktada artık bir psikiyatr zorunlu hâle geldi de bu sefer Funda kabul etmiyor!

Neymiş efendim, o lezzet kraliçesiymiş de deli miymişmiş?

Birkaç kişiye danıştım, ettimse de işin içinden çıkamadım. Artık nasıl desem, burama kadar geldi! Boşanacağım ulan dedim bir sabah kalkınca. Ama kıyamadım, bunca sene kahrımı çekmiş. İki tane evlat vermiş. Yetmemiş, her derdime ortak olmuş. Şimdi bunu yapmak bana yakışmaz dedim, yarı yolda bırakamadım ama nereden bileyim bize bunları yapacağını?

Hani uyurgezerlik hâlleri başladı dedim ya. Bu bir gece yine kalkmış, mutfakta bir şeyler yapmış falan filan. O günlerde de babam yeni vefat etmişti. Üzerinden iki hafta geçti sanırım. Annem evde yalnız kalmaya korkmuş da bize yerleşmişti. Bu Funda karısı, yaptığı püre gibi

lapa gibi ne menem bir şeyse onu almış. Annemin odaya gitmiş. Tık-mış annemin ağzına. Annem can havliyle kalkmış yerinden ama boğazı bilmem ne lapasıyla dolmuş, konuşamamış kusamamış kadıncağız. İşte, kalbi durmuş oracıkta. Ne yapsak kâr etmedi. Babamın acısı geçmeden daha annem yanına, Funda da önce cezaevine oradan da tımarhaneye. Ben inanmadım tabii deli olduğuna, açtım boşanma davasını. Boşadım boşamasına ama Funda'nın “Ben suçlu değilim Murat abi suçlu” deyişi de kulağımdan gitmedi. Affetmesem de hak verdim.

Yani anlayacağınız annemi bu adam öldürdü Hâkime Hanım! Murat Koray'dan, Gelinimin Elinden programının yapımcısından şikayetçiyim! Yuvamı yıktı, karımı tımarhaneye tıktı, annemi mezara gömdü! Her şey bunun yüzünden oldu! Şikayetçiyim! Şikayetçiyim!

HATİCE MERT YUNAK

HİKÂYE

Kızıldeniz

Babam ölümünün kırkı dolmadan başlamıştı çıkıp çıkıp gelmelere. İlk gelişi gece yarısıydı. Ben odamda, annem salondaki koltuğunda derin bir şekilde uyurken dış kapıdan gelen hafif bir tık sesi duyduk. Yerimizden doğrulup ayağa kalkmaya cesaret edebildiğimizde babamın ağır aksak ilerleyen vücudunun yatak odasına girişini izledik. Öne eğilmiş yorgun bedeni, incecik kalmış çelimsiz bacakları hüznölendirmişti beni. Paçasından dökülen toprağın kokusu bir anda bütün evi sardığında annem ve ben konuşmadan yerlerimize geri döndük.

Sabah olduğunda yatak odasının buzlu camı önünde bekledik biraz. Bakıştık sessizce. Omuzlarımı kaldırıp indirerek kapıyı ben açmam imasıyla kararlı bir bakış attım. Annem üzerindeki kahverengi yün yeleşini sıkıca sarmaladı, zırhını kuşanmış asker gibi soğuk metali kavrayıp açiverdi kapıyı. İki kişilik yatağın duvara yakın tarafında arkasını bize dönmüş hâlâ uyuyordu babam. Uyuyor gibi görünmek istiyordu belki de. Duvarın rutubeti, soğuğu vuruyordur vücuduna diye düşündüm ölü olduğunu unutarak. Gelip kapandığı bu oda, yüzyıllar öncesinden kalma dondurulmuş bir müze gibiydi şimdi. Ölümünden bu yana hiçbir eşyanın değişmemiş olmasının yanı sıra annem zahmet edip elini bile sürüp temizlememişti orayı. Ben birkaç kez girmeyi denesem de becerememiştim. Bir türlü dokunamamıştım babamın eşyalarına. Elbise dolabının aynaları bile sırlarını kaybetti hızla. Yüzeyindeki bulanık hareler arasından babamın gözlerini görmeye çalıştım fakat annemin asla açtırmadığı panjurların karanlığında eşyalar gibi babamın da sadece silüetini görebildim. Yatağı bozmaktan çekinerek dizlerine çekmiş bacaklarıyla öylece uzanıyordu.

İçine kapanık sessiz bir adamdı. Ciddi bir derdi olduğunda odasına kapanır, karanlıkta uyuyor numarası yapardı. Göz kapaklarının geceler boyunca birleşmediğini yalnızca ben anlardım. O günlerde hiçbirimiz odaya girmeye cesaret edemezdik. Ne zaman ki babam sorunlarına bir çıkış yolu bulur, hesaplarını halleder, içi boşalmış bir çuval gibi

hafiflerdi işte o zaman huzurla giyinip kuşanır “Çıktım,” diyerek ardına bakmadan usulca sokağa atardı kendisini.

“Gördün mü bak bir derdi var bu adamın yine. Kırk gün bile olmadı daha, oralarda da rahat duramamış, ben bilirim,” dedi annem o ilk gün. Tam da böyle anlarda göğsümden fışkırarak çıkan iki el birden yapışıyor, oracıkta boğuveriyordu durmadan konuşan kadını. Dinlemekten bunalmış zihnim türlü türlü sonlar üretiyordu. Öfkeyle dik dik bakarken kendimden korkuyordum.

O sabah kahvaltı boyunca ve sonrasında ne odadan bir ses geldi ne de kapıyı açıp dışarı çıkan oldu. Yorgundu babam. Belli ki dinlenmeye geliyordu. Belli ki bir derdi vardı. Zamanla haftada bir, iki derken babam her gün gelmeye başlamıştı. Böylece annemin huzursuzluğuna eklenen endişeli tavırları evin havasını çekilmez hâle getiriyor beni de çileden çıkarıyordu.

Haftalar sonra alışmıştık bu gelişlere. Sadece saatleri değişmişti. Bütün gece biz uyuyorduk, sabahları da bir bebek gibi gelip o yatar uyurdu. Yatak odasının kapısını yavaşça kapatıyordu ses çıkarmamak için ama buzlu camın çerçevelere vuran hafif şingirtisi yine de duyuluyordu.

Hassastı babam. Annemin aksine olabildiğince düşünceliydi. Hepimize yetecek büyüklükteki evimiz yıllarca annemin kaprisleri yüzünden dar geliyordu her birimize. Çocukluğumda bir hafta sonunda babam annemin falına bakmadı diye sonraki her sabahı, kahvaltıyı, geceyi zehir etmiş, anlayamadığımız bir savaş açmıştı bize.

Kelimelerini her daim özenle seçen babam sesinin en sarıp sarmalayan tonuyla “Altı üstü bir fal, hadi asma tatlı yüzünü. Fallara inanma,” demiş omzuna dokunup okşamıştı saçlarını. Fakat annem bir anda haykırmaya başladığında, gözlerinden yansıyan öfkeyle vahşi bir at olup şahlanmış yerle bir etmişti bizi.

Bu sabah da farklı olmadı. Annem kahvaltı masasında elindeki örgüyü kucağına indirip pencereden dışarıya baktı. Her on dakikada bir bunu yapması, gergin olan sinirlerimi daha fazla bozuyordu. Dışarıda bir şey arıyormuş gibi sandalyesinden kalkarak sislerin içindeki sokağın başını sonunu kontrol ediyordu. Yıllardır adama hayatı zehir etmemiş, her iş çıkışı koş a koş evine gelen ihtiyacımız olan huzuru esirgeyen bu kadın değilmiş gibi şimdi onun yolunu gözlüyor oluşu, içimdeki zincirlerle bağlı vahşi köpekleri ayağa kaldırıyordu.

“Yok hâlâ ortalıkta,” dedi endişeyle. O an kapının sesini duyduk. Akşam ezanı okunmadan çocuğunun eve gelişine sevinir gibi mutlu olmuştum. Annem rahatlayacaktı, ben de babama sarılıp yanı-

na uzanacaktım ama yapamadım. Sırf bu yüzden babamın getirdiği toprak kokusunu doyasıya çekebilmek için koridordaki kum tanelerini süpürmüyordum.

“O gelince yüzünde güller açtığını farketmiyorum sanma!” diye atağa geçti yine annem. Sesindeki tedirginlik her hâline yansıyor. Son günlerde elinin ayağının mütemadiyen dolaşmasını, dilinin sürçmesini, söylemek istediklerini doğru düzgün anlatamamasını fark eden yalnızca bendim. Evde olup biten her şeyin sorumlusuydum ona göre. Ağzımdan çıkan her bir kelimenin zehir gibi oluşunu abartıp babamsız olmamdan güç alarak keyifle haykırıyordu yüzüme. Çocukluğumdan beri sessiz gözlerim üzerindeymiş, bunalmış, yorulmuş, Tanrı keşke babamı değil de onu alsaymış...

Mutlu değildi ama farkında olmadığı rahatsızlığı gözle görülür bir hâl alıyordu. Onun ölümünden sonra salona taşınmıştı. Geceyi televizyondaki saçma insanlarla bitirip güne yine o insanlarla başlıyordu. Yaşlandıkça hantallaşan vücudunu çok fazla kıpırdatmak zorunda kalmıyordu böylece. Salonda yiyip, içip, tüm gün söylenip sızıyordu. Evin her yeri elinden düşürmediği yünlerle dolup taşmıştı. Çile, çile, paket paket iplerle günlerini sadece kendisine yelek, kazak, atkı örerek geçiriyordu. Henüz kış gelmeden üşümeye başlamıştı bu sene.

“Çok üşüyorum bu kış,” diye tekrarlıyordu. Hayır tekrarlamıyor, tak tak tak her gün her saat kafama çakıyordu sözcüklerini.

Senelerce herkese örmüştü de kıymeti mi bilinmişti. Çocuğu utancından sırtına almıyordu elalemin para verip ördürttüğü kazakları. Gündüzleri iyi idare ediyordum fakat geceleri hissettiğim karanlık duygular kafamın içinde rahat vermeyen seslerle bir olup odamın duvarlarından, parkelerden, camların yüzeylerinden sürünerek üzerime geliyor ve bir köşede kısırtıyorlardı beni. Boğazıma kadar tırmanıp teker teker tüm uzuvlarımı un ufak ediyorlardı. Ağzımı açamaz hâle geliyordum. İçimde bulanan suyun farkındaydım.

Bu sabah hızla içmişti kahvesini annem. İşaret parmağını kapamış fincanın altına bastırdı. “Soğumuş bile, hiç haber vermiyorsun!” dedi isteksizce. Avuç içi kadar kalmış sarı yüzünün içinden bakışlarını çevirip “Hadi bak şu fala!” dedi. Yıllar önce babama söylediği gibi. Fincanı hızla açıp elime aldım “Bu son fal,” dedim gözlerine bakarak.

Kapı tıkırtısı duyuldu. Babamın gidip uzanmasını bekledim. Dibe çökmüş telveyi çalkaladım biraz. Sıralanmış çıkmaz sokaklar, ağzı açık çirkin suratlı balıklar, ayakları eksik atlar, nefret dolu gözler kapladı her yanı. Girdiğim yollarda duvarlara tosluyordum. Arkamdan koşarak gelen atlar kesiyordu önümü. Çamurun içine bulanmış bir kadın yatıyordu.

Balıklar okyanusları çekiştiriyordu peşinden, kancalar asılıydı her birinin ağzında. İnsanlar sarıyordu etrafımı. Gülüyorlardı bana, gözler büyüyor, küçülüyor, kör olup yanıp sönüyordu peşi sıra. Kahkahalarını işitiyordum.

Annem donuk gözleriyle bakıyor, çıkmayan sesiyle bana bir şeyler söylüyordu fakat duymuyordum. Bir anda ayağa kalktım, siyah bir at gelip anneme çarptı, kancalar atıldı kollarına, bacaklarına, diline. Parkelerde bir kızıl deniz yükseldi. Dudakları durmadan kıpırdıyor, kıpırdıyor susmuyordu. Yerde bana doğru sürüklenerek yalvarıyordu bir kadın. Kıyıya vurmuş ölmek üzere bir balina uzanıyordu salonun ortasında. Var gücümle haykırarak ömrüm boyunca boğazımda hapsedilen kuşları saldırmaya.

Ayaklarımı daldırdığım kızıl denizin içinde ağır ağır ilerleyerek yatak odasının kapısını açıp içeri girdim. Sırtı dönük yatan babama sım-sıkı sarılıp toprak kokusunu doyaya ciğerlerime çektim.

DİLEK ALTUNDAĞ

HİKÂYE

Zart Zurt TV

İrecep beri gel, İrecep öte git... Recep'in anası her gün böyle sesleniyor oğluna. Televizyonda yeni bir kanal açılacağını duymuş komşularından. Tutturmuş bir **ZART ZURT TV** bağınıyor takma dişlerini gıcırdatarak. “Lan Recep! Ne gezen evin içinde? Seğirt anteni düzelt. Yeni kanalı kurmadan da getme bir yere,” diyor. O sırada bavulunu hazırlıyor Recep. “Kitap. Ateş düşürücü. Çorap. Atlet. İkişer üçer. O da tamam. Bu da tamam.” diye sayıyor alacaklarını. Şehre gitmesi gerekiyor. Yarın fakültede sınavları var. Ama **ZART ZURT TV**'yi ayarlama-
dan giderse bir güzel sopa çeker anası. Bayram tatilini zehir eder. Recep bunu iyi biliyor. Kamburu çıkmış anası geçimini sağladığı tavuklarından topladığı yumurtaları satıp Recep'e para mara göndermez. Para göndermezse aç kalır Recep. Acından geberse bir tepik de anası atar. Recep'in işte öyle bir anası var.

Recep'in anasından başka kız kardeşiyle yıllar önce toprağa karışmış bir de babası vardır. Babası ölünce bütün işler evin erkeği olan Recep'e kalır. Rahmetli babası Rıza, vakti zamanında köyün muhtarıdır. Ne zaman köyde birinin televizyonu bozulup “Muhtar emmi seğirt bizim dama çıkıver. Antenin dilinden bir sen anlarsın,” dediklerinde muhtar Rıza kahveye, evlere hatta karşı köye bile anten düzeltmeye gidiyor. Recep'in babası bir gün anten düzeltirken damdan düşüp ölür. İşte Recep bunu çok düşünür. Sonunun babası gibi olmasını istemez. Gel gör ki o gün anasının korkusundan dama çıkıyor Recep. Antenin yönünü ayarlamakla uğraşır saatlerce. Anasıyla kız kardeşi aşağıdan sesleniyor. “Biraz aşağı, biraz sola, kuyruk az yukarı, tamam geldi kanal. Dur la dur.” Kanal bulununca derin nefes alıyor Recep. Kardeşi söylüyor bu kez. “Of! Ağbi Of! Yine olmadı.” Recep, kanalları düzeltirken **ZART ZURT TV** yayına başlıyor birden. Kanalin açılışı yapıyor.

*Yeni kanalımız **ZART ZURT TV**'ye hoş geldiniz. Hepimize hayırlı uğurlu olsun!*

Yeni kanal geliyor gelmesine de TRT1, TRT2, TRT3 bu üç kanalın görüntüsü de karlı. Cızırtılı. Her şey birbirine girmiş. İki kanalın ses ve görüntüsü üçüne karışmış. Hele ki en can sıkıcı anasının dizi izlediği kanal TRT1 de gitmiş! Recep bu olumsuzluklara rağmen kanalların frekansını yakalamak için çabalıyor. Bu işi başarmalı. Vazgeçmemeli. Damda dolaşırken arada bir ağaç dallarına da zıplıyor. İnce, uzun bacaklarıyla. En çok çağa ağacına çıkıyor. Dutların da tadı başka. Duttur, kirazdır armuttur hepsinin tadına bir güzel bakıyor. “Haydi bana eyvallah,” diyerek atlıyor daldan dala. Anasıyla kız kardeşine görünmeden bavulunu alıp sıvışıyor Recep. Oflaya pufлая, bavulunu sürükleye sürükleye durağa geliyor. Dolmuşun camına yapıştırılmış bir ilan kâğıdı iliyor gözüne.

Avrupa Futbol Şampiyonası maçı nedeniyle bugünkü dolmuş seferleri iptal edilmiştir.

Recep’in zihninde 5N1K sıralanıyor. Sınavlardan büte kalacağı geliyor aklına. “Büt büt atıyor kalbim,” diye tükürüyor dolmuşun tekerine. Karşısında pala bııklı, doberman suratlı dolmuşçu. Kehribar tesbihini çeviriyor. Çat çat. Recep, tırsıyor. Olduğu yerde donakalıyor. İçine kapanıyor. Ufacık oluyor. Bacaklarına tutturduğu bavulun içine giriyor beyni. Deve kuşu da öyle yapıyor zaten. Bütün sesler sussun istiyor. İnek böğürtüleri, at kişnemeleri, eşek anırmaları, tavuklar... Köydeki bütün hayvanlar belki hışırdayan yapraklar. Şu an tabiat susmalı. Derin bir soluk alıp bavuldan çıkmalı. Çevresiyle ilişkisi kesilmiş her şey normale dönmeli. Recep normale dönüyor. Girdiği bavuldan çıkıyor beyni. Sebepler sükût etmiş. Buhrandan kurtulması gerekiyor. Ama ağzının tadını bozmak istemiyor. Ağız tadıyla yaşamak istiyor buhranını. Paylıyor kendini. Sıyrılması gerekli buhranlarından. Bağırıyor. Çözüm bulmalıyım. Çözüm bulmalıyım. Traktörle gitse nasıl olur? Motor gürültüsü de hiç çekilmez. Sadece onun için traktörle şehre mi gidilir? Lafügüzaf! Öyleyse çözümü unutmamalı. Tamam. Unuttu. Alternatif, alternatif. Otostop çekmeliyim, diye düşünüyor. Filmlerde olur bu. Yolun kenarında duramaz. Araba çarpabilir çünkü. Asfalta inemez. Kaldırımında bile zor yürürüm, diye düşünüyor. Hem insanlık çoktan öldü. Kim tanımadığı birini aracına alır? Kime güvenirim? Burada kalırsa da annesi öldürecek. Bundan emin. Recep köyden şehre gidecek birilerini bulurum elbet, diyerek kahveye gidiyor. Kahvenin ahşap penceresinden süzülen güneş ışıklarıyla giriyor içeri. Masanın üstünde dağılmış iskambil kâğıtları, boş çay bardakları. İçeride ağır bir sigara kokusu. Recep, kahvedekilere selam veriyor. Gürültünün ortasında havada kalıyor selamı. Köylülerin bazıları gözleri markası ŞARP (SHARP), siyah/beyaz, cızırtılı televizyonda. Pürdikkat. Akşamki yapılacak Avrupa Futbol Şampiyonası haberlerini izliyor. Birkaç ihtiyar kendi aralarında tartışıyor. Biri “Akşam televizyon kanalları tamamen giderse,” diyor biri, “Yapacak bir

şey yok.” Ve diyor ki biri de “Cızırtılı da izlenmez ki ya hu! Olacaksa olacak. Ölecekse ölecek. Kimse önüne geçemez.” İçeride sesler, dışarıda sesler... Recep’in iç sesini bastırıyor. Susun, diye bağırarak istiyor. Onu ipleyen yok! Kahveden çıkarken Recep’in arkasından sesleniyor kahveci. Eli kalem tutan birinin anten dilinden anlayacağını söylüyor. Anteni duyan ihtiyarlar tartışmayı kesiyor. Recep’in dama çıkıp anteni düzelmesini, yeni kanalı bulmasını -bazı ihtiyarlar yeni kanala cevaz vermiyor- istiyorlar. Aralarında şöyle bir tartışma daha çıkıyor:

- Hişt mektepli! Bul şu zartzurt mu ne karın ağrısıysa.
- He ya! Ahir ömrümüzde dünyada ne var ne yok biz de bilelim.
- Yok yav. Adında meymenet yok. Zart zurt edip abdest bozdurmasın bize.
- Te-re-te’ler neyinize yetmez?
- Akşamki maçın kanallarını kaybetme sakın la, boynuzunu kırarız!

Yorgunluktan iyice kamburu çıkmış bir hâlde dili dışarıda it eniği gibi etrafa bakan Recep, dama çıkıyor vira bismillahlarla. Çıkmasına çıkıyor da daha dakika bir gol bir. Tam da tencere kapağını anten direğine bağlayacakken kapağı yere düşürüyor. Recep yuvarlanan kapağın peşinden koşarken ayağı kayıp damdan düşüyor. Hoppala! Güneşte kurumaya bırakılan tezeklere yapışıyor kafası. Etrafındaki hiçbir şeyi görmüyor. Baygın. Ön taraftan gelen köylülerin sesi tezeklere, bahçe duvarına, ısrırgan otlarına, dikenlere çarpıyor. Recep, rahmetli babasıyla düşler aleminde geziyor. Düş bu ya. Babasıyla antenin baş kısmına tencere kapağını bağlıyor. Kuyruğuna ekleme yapıyorlar. Uzatıyorlar kuyruğu. Ne kadar uzarsa görüntü ve ses o kadar net olacak. Sinyaller bir yerden hoplaya sıçraya ilerleyerek antene daha fazla değişiyor. Oradan kabloyla bağlı olduğu televizyona iletiliyor. Olmuyor. Bir çözüm bulmalı. Hayır. Çözüm onu bulmalı. Ne yapabilir? Nöronlarını çalıştırmalı. Nöronlarım nöronlarım. Kral nöronlarım, diye seviyor nöronlarını. Eziyet etmeye başlıyor nöronlarına. Geberesi nöronlarına beddua bile ediyor çaresizlik içinde. Nöronları tıpkı kendisi gibi iç huzursuzluğu yaşıyor. Recep’in etrafındaki her şey dönüyor. Kahve dönüyor. Anten dönüyor. Muhayyilesinde tencere kapağı, alüminyum çubuklar uçuşuyor. Recep’i yerde baygın görenler bağırıyor. Ağlıyor. “Babası yanına çağırdı tez elden anasına haber salınsın,” diyorlar. Kafasına su döküyorlar Recep’in. Recep kendine geliyor. Güçlkle kalkıyor yerinden. Bir elinde bavulu diğerinde kapak yürümeye başlıyor. Kel kafalı, kırmızı suratlı muhtar arkasından sesleniyor, “Kapağı bırak la. Okuldaki hocana hediye mi vereceğin?” diyor alaysı alaysı.

Recep'in istikameti durak oluyor. Duraktaki kısa mesafe gözüne uzak görünüyor. Durağa olsa olsa yüz metre var, diye düşünürken anasının çatallı sesini işitiyor. Recep'in elinde bavul. Mirkelam gibi koşuyor koşuyor. Kahvenin de televizyonunu bozmuştu. Arkasında anası, köylü ona doğru geliyor. Öyle bir bağırırlar ki onu yakalarsa hepsi un ufak edecek. Anasının hiddetli sesine aldırış etmiyor ilk kez. Bavulunu yavaşça yere bırakıp elini siper ederek arkasına bakıyor Recep. Anasının elinde kocaman bir tencere kapağı, köylünün elinde uzun bir sopa. Nefes almadan ona doğru koşuyorlar. Hayır, anası kapağa, köylü sopaya binmiş ona doğru uçuyorlar. Şövalye ordusu peşinde. Evet, şimdi emin, onu bir eline geçirirse un ufak edecekler. Tencere kapağındaki deliklerden sızan güneş ışıkları gözüne alıyor. Tencere kapağı biraz eğri sanki. Daldan dala atlarken kapağı yere düşürdüğü geliyor aklına. Recep, “Yedi düvel gelseniz vız gelir tırıs gider artık,” diyor.

Recep, saklanacak yer arıyor durakta. Pala bıyıklı, doberman suratlı dolmuşçu ortalıkta yok. Dolmuşun etrafında dolanıyor. O da ne? Bagaj kapısı açık! İçeri giriyor. Kaybettiriyor izini. Öyle bitkin öyle bitkin ki Recep. Zihninin odalarında geziyor. **ZART ZURT TV**. Recep'in gözleri bir açılıp bir kapanıyor. Düşlerinden uyanmayı istemiyor artık. Gayret aynası gibi sırlara vâkıf olan bir tencere kapağıyla uçmak istiyor şehre. Sayıklıyor Recep.

Sınavlar, sınavlar, sına...

ECRAN ÇELİKSU

HİKÂYE

Açık Gözler Demli Hikâyeler

...onların yanında izzet mi arıyorlar? Bilsinler ki bütün izzet yalnızca Allah'a aittir. (Nisa sr. 139)

“Uzun ve büyük uğraşlar sonucunda açık ve derin o gözlere girdiğim sonra o gözlerden düşmek için bir o kadar uğraştığım bu uzak, bu soğuk, bu demlenmiş hikâye; ancak açık ve sonsuz gökyüzü altında, büyük ve açık yüreklere, sıcak ve demli çay eşliğinde anlatılırdı. Başkasına anlatılmazdı. Anlamazdı başkası. Büyük ve açık yüreklerden başkası. Başka yerde, başka zamanda anlatılmazdı. Göğün altında olmalıydı. Yüreklere daha bir berraklaştırdığından gök, açık olmalıydı. Çay da ışın cabası. Suyu da demi de. Gözler: Derin, açık. Gök: Sonsuz, açık. Yürek: Büyük, açık. Çay: Sıcak, demli. Hikâye: Soğuk, demli.

Bütün akrabalarım ilkokul birde okumaya geçip ben beşinci sınıfa geldiğim hâlde hâlâ okuyup yazamadığımdan, yazılarda hep boş kâğıt verdiğimden, beş yaşından beri her yaz gittiğim camide değil Kur'an'a geçmek harflerini bile öğrenemediğimden, bana buyrulan hiçbir işin tek bir hamlesini bile doğru yerine getiremediğimden babam son bir çare, bir ümit, bir belki için beni şehrin en meşhur hocası Allâme Şemseddin ya da Bedreddin ya da Necmeddin adında bir hocaya götürdü. İsmimin ne önemi var ki? O hiç söylemedi adını, ben de sormadım. Babamdan duymuştum o zamanlar ama aklımda kalmadı. Zaten benim aklımda pek bir şey kalmazdı o zamanlar. Aklım sadece bilmek istediklerimi alırdı. Zira bilmeye gerek olmayan bilgileri bilmek de israftır. Hoca hocadır ismi lâzım değil. Babam hocaya dedi ki: Hocam, Efendim, Ey Hazret, ben bu çocuğu adam edemedim. Ne okumakta gözü var ne iş yapmakta. Mektebe gönderdim, okumayı öğrenemedi. Camiye gönderdim, Kur'an'a geçemedi. Tarlaya kök söktürmeye götürdüm, aklı başına gelsin diye, beceriksizliğinden, avareliğinden benim de aklıma kaçıracaktı mazallah. Bir demircinin yanına verdim, ateşin başında demir gibi eğilip bükülmeyi öğrensın diye, neredeyse adamcağızın dükkânını yakacaktı. Pazarda hamallık yapsın istedim ki hayatın zorluğunu, cahilliğin yük olduğunu bilsin, yok efendim o da olmadı. Milletin malını taşırmış gibi yaparken döküp saçıp yerle bir ederek telef etti de pazardan kovuldu...”

Ben bu hikâyeyi neden anlatıyorum? Tam zamanı da ondan. Hikâyeye anlatmanın zamanı mı olur? Her hikâyeye anlatılmak zorunda mıdır? Bu insanlara, beni dinlemekte olan insanlara yürekleri açık dedik. Gerçekten açık mı? Açık. Nereden belli? Gözlerinden. “Hepsi tembelliğinden efendim, bilmediğinden, beceremediğinden değil. Yapmak istemiyor kerata. Ama böyle ömür geçer mi, böyle adam olur mu? Siz söyleyin efendimiz, olur mu? Tabii olmaz. Ben de sizin ilminizin büyüklüğünü, kemalinizin derinliğini duydum da belki bizim kütüğü o maharetli ellerinizle yontarsınız diye sizin kapınızı çaldım. Aman efendim lutfedin, kabul buyrun, talebeniz olsun bizim oğlan. Bakarsınız sayenizde adam olur hatta belki büyük adam olur da bizlere cennet vesilesi olur, dedi. Eh bu kadar yalvarmaya kim dayanır? Hoca da dayanamadı tabii. Tamam anlamında kafasını salladı. Sonra babama kafasıyla sen çık, işareti yaptı. Babam bin teşekkürle hocanın eteklerini öptü alnına koydu sonra geri geri yürüyerek çıktı gitti. Çıkarken beni tamamen gözden çıkardığını belirtmek için eti de kemiği de sizin, demeyi ihmal etmedi.”

Bu insanlar beni neden bu kadar dikkatli dinliyorlar? Beni neden dinliyorlar? Deli mi bunlar? Neyse... “Biz hocayla başbaşa kaldık. Hoca tek kelam etmeden bana bakıyordu. Girdiğimizden beri de hiç konuşmadı zaten. Hoca bana bakıyor. Ben havaya bakıyorum. Tavan ahşap. Avize cami avizesinden az küçük. Hoca bana bakıyor. Ben yere bakıyorum. Halı dokuma. Kim bilir kimler nerelerde dokudu? Nasıl beceriyorlar böyle işleri? Hoca bana bakıyor, ben dışarı. Pencereden dışarı. Gök açık, mavi, masmavi, sonsuz, uçsuz bucaksız. Kuş uçu bir tane. Keşke benim de kanatlarım olaydı. O zaman da uçmaktan yorulurdum. Kuşlar hiç yorulmuyor mu? Onları da babaları mı uçmaya zorluyor? Ben hep yatan bir kuş olsaydım, diye düşündüm. Hoca bana bakıyor. Ben duvara bakıyorum. Duvarda tablolar. Çeşitli hat yazıları. Tabii o zamanlar onların hat yazısı olduğunu bilmezdim. Sorsalar Kur’an yazısı derdim. Sonradan öğrendim ki hat yazısıymış.” İzleyicilerden bir kız güldü. Komik bir şey mi söyledim? Ne münasebet? Gülmek insana yakışıyor ama. Bırakalım gülsün. Her gülmek yakışmaz. Gülmenin de çeşitleri var. Alaylı gülmek kimseye yakışmaz. Kız güzel. Gülüşü çirkin. Dalgalı. “Ne diyordum? Hat sanatı da sabır istermiş. Tabii benim hocam da sabırlıydı. Bunu ilk günden anladım. Çünkü akşama kadar o bana baktı ben başka yerlere. Tek kelam etmedi, hiçbir şey yapmadı. Nihayet ben yoruludum da, de hoca ne diyorsan de, anlamında gözlerine baktım. Gözleri sonuna kadar açtı, işte şu kafanızın üstündeki gök kadar açık...” Bunların hepsi niye göğe baktı şimdi? Bir şey anlatıyoruz şurada. Göğün açık olduğunu zaten söyledim. Bakmaya ne hâcet? “Hocamın gözlerinde ne bir buğu, ne bir sis, ne bir soru, ne bir ünlem vardı. Yalnızca anlam. Derin bir kuyu gibiydi gözleri. Derin bir mezar.” Mezar uymadı, değişti. “Derin bir girdap.” Kalabalık karşısında konuşmak da insanı şair yapıyormuş yahu. Babam görseydi şu hâllerimi. Görseydi beni konuşturmazdı. Tutar kolumdan aşağı indirirdi. Yakıştırılmazdı beni buralara. Pür dikkat dinleyen şu kalabalıktan bin kere özür diler, kolumdan çeke çeke eve götürürdü. Yetmez, gece boyu Allah’tan af dilerdi benim adıma.

“Hocamın gözlerine bakınca bir daha alamadım gözlerimi. O gözlere girmem, o anlam deryasına dalmam gerekti. Bunun için ne gerekiyorsa yaptım. Develere hendek atlattım. Yetmedi, develeri tuttum iğne deliğinden geçirdim. Yetmedi, ipe dizdim, tesbih yaptım, hocama hediye ettim. Ağzımla kuş tuttum. Yetmedi kuşları nefesimle pişirdim, hocamın sofrasını süsledim. Yetmedi, tüylerinden seccade yaptım hocamın namazgâhına serdim. Kırk akıllının çıkaramadığı taşları topladım kuyulardan. Yetmedi, o taşlarla kale yaptım hocam için. Hocam konuşmayı sevmez diye milletin ağzını büzdüm torbalara doldurdum laflarını. Yetmedi, lafla doldurduğum torbaları yaptığım kalenin bahçesine gömdüm...”

O kadar mı ilginç anlattıklarım? Nasıl da dikkatli dinliyorlar? Ağzıları bir karış açık kaldı. Gözleri sonuna kadar açık. Bakma. Gözlere bakma. Dayanamazsın. “Aradan kaç yıl geçti, ne yaptım da hangisi işe yaradı yoksa bütün yaptıklarımın hepsi ancak işe yarar bir iş mi etti bilmem. Bir gün kendimi hocamın gözlerine girmiş buldum. Konforluydu göze girmek. Girene kadar zahmetli ama girdikten sonrası konforluydu. O nereye baksa oraya bakıyor, o ne görse onu görüyordum. Dolayısıyla onun düşündüğünü düşünüyor, onun sevdiğini seviyor, onun nefret ettiğinden nefret ediyordum. Eeee ne demişler *gözler kalbin aynasıdır*.” Kim demiş bunu? Ben mi uydurdum? Biri demediyse rezil olurum. Hatırladım. Şarkısı var hani *gözler kalbin aynasıdır/ yalan nedir bilmez onlar...* Gözler kalbin aynası mı gerçekten? Aynası aynası olmasına da onlardan yansıyanı görmeye de göz gerek. Gönül gözü gerek. Bu güzel oldu. Dur bunu kalabalığa da söyleyeyim. “Ne güzel söylemiş söyleyen. Evet gözler kalbin aynasıdır aynası olmasına lâkin o yansıyanı görmeye de gözler gerek. Gönül gözü gerek.” Bak bak şu yeşil başörtülü kadının gözleri doldu. Ne etkili konuştum be. Aferin oğlum. Becerdin bu işi. Aferin oğlum? Evet, ne var, aferin dedim kendime. Babam demedi, anam demedi, hocam demedi. Gözlerine girdiğimde bile bir kere aferin demediler. Bir kere tebrik etmediler. Sessizce kabul ettiler gözlerine. Girerken göz kapakları gıcırdaşa ben onu bile tebrik sayardım ama demediler. Ben bari diyeyim kendime: Aferin oğlum, aferin sana.

“Eh, tabii ben o gözlerdeki konforu görünce durur muyum? Durmam. Durmadım. Neden durmadım? Çünkü doğduğumdan beri aradığım şey bu konfordu zaten. Neden konforluydu biliyor musunuz? Kimse karışmıyordu çünkü. Onların baktıklarına bakıp onların gördüklerini görüp onların düşündüklerini düşünüp onların yaptıklarını ya da yapmak istediklerini yapınca kimse karışmıyordu. En büyük konfor kimsenin karışmadığı yerdedir. Hocamın gözlerinden sonra babamın gözlerine geldi sıra. Babamın gözüne girmek için de ne gerekiyorsa yaptım. Zaten hocamın gözüne girmekle babamın gözüne girmek yolunda ilk adımı atmıştım. Sonra babam için kolları sıvadım. Bin dereden su getirdim. Yetmedi, bin deryadan su getirip bin dereden getirdiğim suların içine kattım. Yetmedi, o suları babamın evinin önünden akıttım. Babam balık sever diye suyun dibindeki balıkları ipe dizdim. Yetmedi, ipteki cambazları suyun dibine ittim. Zira

babam cambaz sevmezdi. Boş işler bunlar, derdi. Babam lafı sever diye hocamın bahçesine gömdüğüm laf torbalarını babama hediye ettim. Nihayet babamın da gözüne girmeyi başardım. Sıra anama gelmişti. Hoş, babamın gözüne girmem anama yeterdi. Yetmese de yetmiş gibi olurdu fakat ben yetinmedim. Alıştım bir defa gözlere girmeye. Onların baktığı yerlere bakıp gördüklerini görmeye. Alışmış kudurmuştan beter değil mi? Beter. Ben de kudurmuştan beter oldum da gözlere girmeyi alışkanlık hâline getirdim. Çünkü gözlere girmesem bakacak yer bulmam gerekecekti. Bakacak yer bulmak yeter mi? Yetmez. Baktığın yerde görecektir şeyler bulmak gerekti. O da yetmez gördüğünü anlamak hakkında düşünmek, bir fikir sahibi olmak gerekti. Sonra bu fikrin zekâtını eda için insanlara aktarmak gerekti. Sen fikrini aktarınca insanlar durur mu? Durmaz. Onlar da sana aktarır fikirlerini. O zaman bir de onların fikirleri üzerinde düşünmek yeni bir fikir edinmek zorunda kalırsın. Ya da sana kızarlar böyle fikir mi olur diye. Fikrini zihninde birlikte söküp atmak isterler. İşin yoksa bir de zihnini korumak uğruna onlarla savaş. Bunca zahmete ne hâcet?”

Aklıma gelen her şeyi söylemekle hata mı ediyorum? Şaşkın şaşkın bakmaya başladı bu insanlar. Tabii aklına her geleni söylememelisin hergele. Bunca insan senin aklına her gelene nasıl akıl erdirsin? Ne güzel bir yer seçmişler beni konuşturmak için. Sağımda deniz, solumda koca köşk. İnsanın konuştuğu konuşası geliyor. Konuştukça konuşası gelince tabii aklına geleni söylüyor. Vapurun sesi de aklıma gelenlere fon oluyor. Kim bilir kimler var içinde? Kim bilir ne hikâyeler taşıyor? Ah anam olaydı içinde. İneydi vapurdan. Beni böyle göreydi. Bu insanların beni böyle dinlediğine o da şahit olaydı. O zaman belki bir şey sanırdı beni. Aman dur. Ne diyor ağzın senin? Ağzım değil, zihnim dedi. Ne diyor zihninde senin? Anam seni böyle göreydi de bir şey sanaydı düşebilir miydin gözünden? Düşemezdin. Sonsuza kadar kalırdın. Onun için bu vapurun içinde anam olmadığına şükret. Şükür elhamdülillah.

“Anamın gözüne girmek için neler yaptığımı soracak olursanız...” Sanki sormasalar anlatmayacaksın. Çayımı tazeleseler güzel olur. En başta belirttim çay; sıcak, demli, dedim. Daha ne diyeyim? Dur şu görevliye bir bakış atayım. Yok bakmıyor bana. Havaya bakıyor. Yere bakıyor, denize bakıyor. Bana bakmıyor. Tutup kolumdan beni buraya oturtmayı biliyor, bir çay tazelemeyi bilmiyor. Edepsiz. Usulsüz. Neyse, çok görmeyelim. Belki onun da girdiği gözler vardır da onların baktıklarına bakıyor, onların gördüklerini görüyordur. “Anam kılı kırk yarmayı sever diye kırk diyardan kırk kıl topladım. Kırkını da kırk yardım. Yetmedi, yardığım kılıları anamın gerdanına gerdanlık ettim ki kırk yıldır babamın yaptığı bütün kılıkları kırk yararak her gün söylenmesine gerek kalmasın. Babam, anama bakıp o gerdanlığı gördükçe anamın unutturmak istemediği o kötü anıları unutamasın. Anamın gözüne girmem için bu yeterdi. Yetti de nitekim.”

Sözü burada kessem mi devam etsem mi? Sıkıldılar mı acaba? Ben olsam sıkıldım. Merak ediyor gibiler. Şu çaydan bir yudum içeyim. Buz ol-

muş. Oğlum tazeleyin şunu yahu. Hah. Sonunda akıl edebildi görevli genç. Ben hikâyemin devamını anlatayım da merak eden dinler zaten. Sıkılan da gitsin. Zorla tutmuyoruz ya. “Efendim, girdiğim gözlerde aradığım konforu bulmuştum. Ben diyeyim beş yıl, siz deyin on yıl, esasında on beş yıl kaldım o konfor içinde. Bir de o gözler baktıklarını değil görmek istediklerini görüyordu. Mesela aynaya bakıyorlar fakat kendilerini değil görmek istedikleri devleri, aslanları, kralları görüyorlardı. Tabii ben de içinde olduğum gözlerle ihanet etmemek adına onlar gibi görmeye çalışıyor, en azından görmüş gibi yapıyor, onlar gibi bakıyor ve düşünüyordum. Büyük gibi ama küçük. Anlamlı gibi ama anlamsız. Derin gibi ama sığ. Zaman zaman onların gördüklerini değil olanı görsem de ses etmiyordum. Bu durum, bu aynı renkler, aynı ışıklar, aynı düşler yıllar içinde sıkı beni. Sıkıldıkça çıkmak istedim girdiğim gözlerden. Çıkmak istedim lâkin öyle kolay değildi. Gözlerden çıkmak için düşmek gerekti. Bilirsiniz düşmeler can yakar. Canımın yanmasını göze almalıydım önce. Alamadım. Girdiğim gözlerin derinliği beni düşmekten korkuttu. Korktukça kaldım. Sıkıldıkça düşmek istedim. Nihayet sıkıntım galip geldi de korkumu yendi. Tam düşmeyi göze aldım, bu sefer de girdiğim gözler bırakmadı beni. Derin gözlerin en tepesine gelip onların baktıklarından başka şeyler görecektim ki sınıksız kapattılar kapaklarını. Ne yaptıysam açmadılar. Ne yaptıysam bakamadım başka yerlere. Anladım ki göze girmek için katlandığım kadar zahmete katlanmam gerekiyordu düşmek için de.”

Kaç saat oldu bir kişi bile kalkmadı. Hâlâ meraklı gözlerle dinliyorlar. Bakma gözlerle. Bakarsan dalarsın. “Önce hocamın kalesini yıkıp taşları kuyulara attım. Akıllılar çıkarmasın diye. Sonra milletin büzdüğüm ağzından topladığım lafları zorla babamdan koparıp hocamın köşkünün içine boşalttım. Hocam düşürdü beni gözünden. Babamın evine getirdiğim suları, anamın boynuna taktığım kılları birbir koydum yerlerine. Yetmedi. Onlar yine de düşürmedi beni gözlerinden. Babamın sevmediği ne varsa sevmeye, sever gibi yapmaya başladım. İlk çocukluk yıllarımda olduğu gibi. Cambazlığı sevmediğini söylemiştim. Çıktım evin önündeki çamaşır ipinin üstüne cambazlar gibi yürüdüm. Babam yuhaladı beni. Tükürdü gözlerinden. Sıra anamdaydı. Anaların gözlerinden düşmek daha zordur. Siz öyle sanın. Ben de öyle sanırdım. Beyinin gözünden düşünce anam da sonuna kadar açtı gözlerini. Bir bahane bul da defol git, demekti bu. Düştü anamın gözünden de. En çok anamın gözünden düşünce yandı canım.”

Ağlıyor dinleyenler. O kadar mı acıklı anlattım yahu. Çayımı tazeleyen gencin saçlarına aklar düşmüş. İlk gördüğümde, beni kolumdan tutup buraya getirdiğinde yoktu o aklar. Atma kafadan. Bir anda mı düşer aklar saçta. Yoktu diyorum. Olsa dikkatimi çekmez mi? Hem tabii bir anda düşer aklar. Kar gibi düşer. Yağmur gibi. Yavaş yavaş olsa insanlar aynaya bakıp saçlarında akları görünce ağlamazdı. Yavaş yavaş olan her şey alıştıran çünkü. Alışılan şey duygu uyandırmaz çünkü. Etkilendiler anlattıklarımın. O yüzden bu gencin saçlarına aklar düştü. Ahh, hocam göreydi şu hâli. Göz-

lerine bile girsem adam yurdunda yer ayırmadığı beni böyle göreydi. Şu insanların yaşlı gözlerle beni dinlediğini, beni dinlerken saçlarına aklar düştüğünü göreydi. N’olacaktı? Yine adam yurduna koymayacaktı beni. Hatta adam yurdundan kendiliğinden edindiğim şuncacık yeri bile alırdı elimden.

“Gözlerden düşünce canım yandı ama bakılacak yerlere başkaları tarafından çoktan bakıldığını, görülecek şeylerin başkaları tarafından çoktan görüldüğünü, edinilecek fikirlerin çoktan edinildiğini görünce daha bir yandı canım. Bana bir tek avarelik kalmıştı. Eh ne yapalım aldık payımıza düşeni. Zaten çocukken de severdim avarelik yapmayı. Koydum ellerimi cebime, bir nota tutturdum kendime, ıslık çala çala arşınladım yolları. Yolları arşınlarken hikâyem soğudu. Soğuyunca demlendi. Hikâyem soğuyunca üşüdüm. Demlenince demlendim. Üşüyünce nefsim, sıcak bir çay istedi. Demlenince demli çay iyi gider, dedi.” İleride bir karışıklık var. Yaka kartı olan adamlar birbirlerinin kulaklarına bir şeyler fısıldıyorlar bana bakarak. Bu bakışlar pek hayra alâmet değil ama hadi hayırlısı. İnsanların da dikkatlerini dağıtacaklar. “Efendim canım sıcak ve tavşan kanı gibi kızıl, hikâyem gibi demli bir çay isterken bir genç adam tuttu kolumdan beni buraya oturttu. Kulağıma bir şeyler fısıldadı ama tam anlayamadım. Dedim ya benim aklım sadece bilmek istediklerini alır. Gencin söylediklerini anlayamadım o yüzden. Önüme çay koydular. Sıcak ve demli. Baktım karşımda meraklı gözler, açık yürekler. Onlar dinleyense ben anlatan olmalıyım diye düşündüm ve başladım anlatmaya. Neticede hava da müsait hikâye de.

Beni buraya oturtan genç yanıma geliyor. Bu geliş de pek hayra alamet değil gibi. Bana sert bakışlar attı. Mikrofonu aldı eline “Hanımlar, beyler, saygıdeğer konuklarımız küçük bir hata olmuş özür diliyoruz.” dedi. Estağfirullah efendim, dedim ben. Kalabalık görevliye bakıyor, görevli bana. “Efendim biliyoruz ki sizleri Allâme Fahreddin Hocamız’ın engin sohbetini, vaaz-u nasihatini dinlemek için buraya toplamıştık. Fakat hocamızla daha önce bizzat tanışma şerefine nail olamadığınızdan ve bu beyefendi, hocamızın geleceği saatte gelip gireceği kapıdan girince gaflete düşüp kendisini Fahreddin Hoca sandık. Bu sebepten kendisini size öyle takdim ettik. Fakat şimdi aldığımız bir habere göre Allâme Fahreddin Hoca Hazretleri gözlerinden rahatsızlanmış. Baktığı yerlerde görmek istediği şeyleri göremediğinden söyleşi mekânımızı bulamamış. Sizlerden tekrar özür diliyor, programımızı burada sonlandırıyoruz,” diye bitirdi sözlerini. Hâlâ bana sert bakıyor. Sen bakma gözlerine, dalarsın. Bu gözler derin değil, dalınmaz.

Genç adam bakışlarıyla beni dövedursun insanlar ayağa kalkıp önümde sıraya dizildiler. Ben ne olduğunu anlamaya çalışırken sırayla elimi, eteğimi öpüp gözlerime girmeye başladılar.

ELİF CANİBEK KESİKOĞLU

HİKÂYE

Makarina

Kadın onca insanın arasından rastgele seçtiği gözlerime bakarak, çocuk çatıda güvercinleri severken bir kuş gibi ölüvermiş, dedi. Kuş için kendini feda etmiş yavrucak, tellere dokunuvermiş. Kaşlarını aşağı düşürdü, alt dudağını ısırıldı. Yüzünü bile görmediği bir çocuğa duyduğu üzüntünün ciğerden kopup geldiğine inandıracak, h'si boğazda hırlayan bir “vah” döktü ağzından. Hepimiz susmuş yere bakıyorduk. Tekrar bana dönüp böyle şeye gülümsenir mi hayatım, dedi. Şaşırdım. Gülümseyişimden ziyade ilk kez gördüğüm birinin bana hayatım deyişine. İfademî toparlamaya çalışarak olur mu dedim, size öyle geldi herhâlde.

Kızımın okuldan çıkışını beklerken çoğunu tanımadığım veli grubuna sonradan dâhil olmuş, acının paylaşılabileceğine inanılarak yapılan sohbeti dinliyordum. İnsan kendine ait olmayan bir kederi aynı kuvvette nasıl hisseder. Acıyı kaynağı fark etmeksizin akan coşkunun dereye benzetirim. Dert sahibi suya kapılır, taşlara çarpa çarpa savrulur gider. Onun dışındaki herkes yaşananlara asma bir köprüden bakar. Çağıldayan akışı izlerken acının heybetinden gönlü kabarır. Bu bir sanrıdır. Gerçekte, dereye düşüşünün hayaliyle yanar içi. Bir çocuğa, üstelik de güvercinleri severken ölen bir çocuğa nereden baksam gülemem. Tam bir bataklık olan zihnimin kurbanıyım. Bir kez ayak ucumu değmeye göreyim oraya. İçine çekilir, battıkça batar, anılarda debelenir dururum. Herkes gibi kadının cümlelerinden örülmüş, ipleri çürük o asma köprüde, bir anne olarak dereye kapıldığımı düşünüyordum aslında. Ama kelimelerin üzerinden kayarak bataklığuma düşmüş, gülümsemiştim.

Zil çaldı. Öğrenciler İstiklâl Marşı için bağırış çığırış sıraya giriyorlardı. Konu dağıldı. Veliler bahçe korkuluklarının arasından çocuklarını görebilmek adına çabalıyordu. Kuş gibi ölen çocuğun annesi olmaktan uzaklaştı herkes. Gün geçtikçe, yaş aldıkça yabancılaştığım insan kalabalığından artık tamamen kopabilir, öğrenciler dağılana kadar bataklığımın çıkardığım Ayşegül ve Ramazan'la olabiliyordum. Onlar, simaları silinmeye yüz tutmuş, zihin çamuruma bulanmış hatıralardan ibaret olsalar da aynı demde ipleri elimde birer kuklaydılar. Şimdi nerede, toprağın altındalar

mı yoksa ben gibi toprakla yoğrulmaya devam edenlerin kargaşasında bir tırmağa dişlerinde savruluyorlar mı? Ne yapıyorlar? Bunları bilmeden, okul merdivenlerinden koşarak indirdim Ramazan'la Ayşegül'ü. Kendilerinden ağır çantalar sırtlarında hopluyordu. Gelip kaldırımda yanıma oturdular. Bugünün pencerelerini geçmişle sıvayarak, yarının ışıklarına geçit vermemekte kararlı ruhum, evinde ve güvende olmanın sıcaklığıyla mayıştı. Birbirimize bakıp kahkaha koyuverdik başımıza gelenler için. Artık sadece üçümüz vardık ve her şey henüz dün yaşanmıştı.

Balkondaki divanda mayışmış, annemin yazma oyalayacağı boncuklardan kolye dizmek için seçimler yapıyordum. Bir haziran pazarıydı. Öğle sıcağında ağdalaşmış sessizlik vardı mahallemizde. Ayşegül'ün sesiyle yerimden fırladım. Evleri sokağın altındaydı. Toprak yolun duvarına dayadıkları tahta merdivenle bahçeden sokağa çıkarlardı. O merdivenden soluk soluğa tırmanırken uçtu, geçti, diye bağırıyordu. Beni gördü balkon demirlerinde. Koş, dedi, kafes getir. Ne olduğunu anlamıştım. Hemen içeri girdim. Papağanım Maşuk'u odaya saldım. Kafesi alıp odanın kapısını da kapayıp dışarı koştum bu defa. Çok geçmeden Ayşegül'ün yanındaydım. Ben gelene kadar Ramazan, mahallenin diğer çocukları ve kapı önlerindeki gölgeliklerde dantel ören kadınlar toplanmıştı. Hepimiz parlak güneşin altında gözlerimizi kısmış, telefon tellerine konan sarı mavi kuşa bakıyorduk. Kafesi yukarı kaldırdım. Kıpırtısız beklerken Ayşegül'ün annesi de elinde kafesle geldi. Kollarımızı titretmemeye çalışarak uzun süre tuttuk kafesleri havada. Kuş inatçıydı. Ne başka yere uçuyor ne içeri giriyordu. Onu ürkütmemek çabasıyla fısıldaşıyorduk. Konuşuyor mu acaba, dedik, kim bilir nereden kaçtı da geldi, acaba sahibi yakın mahallelerden mi, tabii bir yakalayalım arar buluruz sahibini. Kollarım yorulunca kafesi Ramazan'a veriyordum. Bir iki değiş tokuştan sonra nihayet mavi kuş havalandı. Tepemizde döndü. Uzaklara gidecek sanmıştık ki kafesimin üzerine kondu. Nefesimizi tuttuk. Güneş yüzü görmemiş hanımefendiler gibi belli ki dışarılar yormuştu onu. Çok beklemeden kafese girdi. Yem yemeye başladı. Zafer bizimdi. Bütün çocuklar tellerin arasından parmaklarımızı birer tur soktuk. Kuşcağız girdiğine gireceğine pişmandı belki. Tamam artık, dedim, eve götürüyorum, dinlensin biraz. Olanlar oldu. Ayşegül, en yakın arkadaşım, ufacık boyundan beklenmeyen bir haydutlukla karşıma dikildi. Kuşu kendisinin gördüğünü, ona ait olduğunu söyledi. Sarı saçlarının ve teninin ardında daha da koyulaşan, iri kahverengi gözlerini sonuna kadar açmıştı. Götüremezsin, diyor, gerisinde Nuh'u peygamberden saymıyordu. Kuşu zaten sahibine götüreceğimizi anlatmaya çalışsam da söylediklerim duvardan seken top gibi Ayşegül'den geri dönüyordu. Sonunda ben de hırslandım. Kuşun benim kafesime girdiğini, dolayısıyla benim olacağını söyleyiverdim ve üzerime atılmadan evvel annesi onu tutunca hızla eve girdim. O gün ağlamıştık da şimdi gülüyoruz.

Ramazan peşimden geldi. İkimiz balkonda, Ayşegül bizim evin kapısında. O aşağıdan zile basıyor, kuşu almadan hiçbir yere gitmeyeceğini, gerekirse kapıda yatacağını, ağlayarak mahalleye ilan ediyordu. İşinada bindirdim. O kuş benim kafesime girdiyse benimdi.

Ayşegül kapıda nöbetteyken Ramazan'la boncuklara daldık. O arada bağıyor, kendini hatırlatıyordu. Bir tepki alamayınca dakikalarca zile asılıyordu. Sonunda benim değil ama bahçede komşularıyla dantel ören annemin sabrı taşıtı. Bana, kuşu hemen aşağı getir, dedi. Gözlerindeki kararlılığın dönüşü yoktu. Çaresiz kafese yönelmişim ki Ramazan dur, diye fısıldadı kulağıma. Bekle biraz, ben hâldeceğim bu işi. Sonra düşmemek için arada bir kendini frenleyerek kilim serili beton merdivenlerden hızla indi. Dışarıya çıktı. Balkondan izlemeye koyuldum. Ramazan, sokağın incirin gölgesinde kalan köşesinde gözden kayboldu.

Ayşegül, annemin kızından değil de kendinden yana oluşunu fırsat bilip arsızlığını artıyordu. Oysa annem, bize asla göz açtırmazdı. Ayşegül'ü kayırmak bir tarafa, daima iç içe olduğu komşularından bile alttan alta ayırırdı kendini ve bizleri. Babamın memurluğundan sebep herkesin içinde bir vakarımız olsun ister, aşırı ve çocuksu tavırlarımızı ayağının altında sessiz sakın, ciddiyetle böcek gibi ezerdi. Dakikalar geçiyordu, Ramazan ortada yoktu. Annemin bakışına çaresiz yenilecektim. Bir kere de işe yara be Ramazan. Cümleyi içimden henüz kurmuştum ki evin çatısından dütt sesi yükseldi. Bu, hoparlörün açılma sesi idi. Mahallemizin camisi o yıl yapılmıştı. Yeterli para denkleşmeyince minaresiz kalmıştı camimiz. Babam da kendi imkânlarıyla duruma bir çözüm bulmuş, caminin hoparlörünü mahallenin iki katlı tek evi olan bizim evin çatısına yerleştirmişti. Ezan vakti dışında zamansız gelen dütt sesiyle kadınlar konuşmayı, el işlerini bıraktı, bir sela bekledi. Hepimiz daha iyi duyabilecekmişiz umuduyla yüzümüzü çatıya, hoparlöre çevirdik. İşte o zaman, o gün mahallede yaşayan kim varsa hafızasına kazıdı Ramazan'ı. Mahallenin bulutsuz semalarında Ramazan dolaştı. Şöyle diyordu: Ellega mellaga diya makarina, zellega hellaga zona makarina. Hendega zindeka zio makarina, heyyy margarinna, aaahhhah. O gün ağlamıştık, bugün gülüyoruz.

Ramazan bilmediği dildeki şarkısının üçüncü nakaratına geçmişti ki ses birden kesildi. Kadınlar, Allah seni ne yapmasın Ramazan diye, dizlerine vura vura gülüyordu. Ayşegül de o an için kuşu unutmuş gülse mi ağlasa mı bilememişti. Gerçekten dediğini yapmış, herkesin ilgisini başka yöne çekmeyi başarmıştı Ramazan. Çok geçmeden sokağın köşesinde bir bağırtı koptu. Ramazan babasının elinde rüzgârdaki çamaşır gibi uçuşarak geliyordu. Dursun amca diğer eliyle sağını solunu, önünü arkasını tokathyordu. Sevincim kursağımda kaldı. Dışarı koştum.

Onu kurtarmalıydım. Dursun amcaya her şeyin sorumlusunun ben olduğumu anlatmalıydım. Aşağı indiğimde aralarına girmekten korktum. Kadınlar, yapma Dursun abi, çocuktur, diyorlardı. Annesi güç bela aldı oğlunu kocasının elinden. Öyle ya da böyle Ramazan amacına ulaştı, kuş unutuldu. Ramazan kadınların gölgeliğe serdiği kilimin üzerinde annesine sarılmış, iç çeke çeke ağlıyordu. Kendimi olayların tek suçlusu olarak görüyordum. Ayşegül de Ramazan'ın bunu neden yaptığını bilmeden belimle beraber dış kapının basamaklarında oturmuş onu seyrediyordu.

Nihayet kadınlar alttan girdi, üstten çıktı, ah be Ramazan dediler, derdin neydi dediler, sevdiler okşadılar, tamam ağlama artık bir daha yapma e mi, dediler sakinleştirdiler. O zaman döndüm, kafesini getir, kuş vereceğim, dedim. Ayşegül şaştı. Arkadaşının acısından kuşu çoktan unutmuştu, biliyordum. Omzuna kolumu attım. Kulağına eğildim. Ramazan'ın bunu benim için yaptığı sırrını fısıldadım. Kadınlar ağladığımı görmesin, diye başımı omzuna gömdüm. Söylediklerimi işitince o da kolunu belime doladı. Kulağıma yaklaştı, Ramazan, dedi, sana âşık. Makarina'nın makarna, aşkınsa akşam ezanına kadar sokaklarda beraber oynayabilmek olduğunu sandığımız yaşlardı. Kuş kimseye yâr olmadı. Birkaç saat sonra öldü. Belli ki dışarılar ona iyi gelmemişti. O gün ağlamıştık, bugün gülüyoruz işte Ramazan, Ayşegül ve ben.

Okul müdürünün sesi duyuldu hoparlörden, İstiklâl Marşı için hazır ol! Ayağa kalktık. Hazır ola geçtik beraber. Marş daha bitmeden öğrenciler son kelimenin son hecesinde koşmaya başladı, “İstiklâlllllll!” Sağıma baktım. Ayşegül gitmişti. Soluma baktım. Ramazan gitmişti. Bahçe kapısına baktım, o kadın hâlâ aynı yerde dikiliyor, kızım bana doğru koşuyordu. Boynuma atladı. Çantasını aldım. Mutluyduk. Acınızı anlayamadığım için sizden özür dilerim kuş gibi ölen çocuk ve annesi. Okulun hoparlörü kapanırken “dutt” etti; zihnim tam bir bataklaktır benim.

Dergilerde

Hazırlayan: Büşra Çelik, Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

***Yük Edebiyat*, Mayıs-Haziran 16. Sayı**

Yük Edebiyat’ın 16. sayısını aldık elimize. Daha doğrusu indirdik masaüstüne. Günümüzde yayın sahasının en sevdiğim konforu. Kitap, dergi ne olursa ona dijital ortamdan erişebilme imkânı. Hem de ücretsiz.

16 sayıdır görünürde olan *Yük*’ün Genel Yayın Yönetmeni, Emrah Kurul. Yayın Kurulu’nda Ayla Burçin Kahraman, Uğur Demircan, Ömer Kaya gibi isimler yer alıyor. Derginin genel görünüm olarak okuru cezbedecek tarafının olduğunu söylemek pek mümkün değil. Tabii bu, bu kadar da mühim değil ama kapağı ayrı tutarsak renk, font, grafik gibi meselelerde zayıf oldukları söylenebilir. Yani Halil Yörükoğlu’nun güzel metnini okurken ben orada yazarın ismini eğri görmek beklentisinde değilim.

Gelelim asıl bizi ilgilendiren konuya. Emrah Kurul derginin başyazısını dikkat çekici biçimde kaleme almış. Bir manifesto niteliğinde mi? O kadar değil. Bir manifesto olması için sorunu ortaya koyduğu kadar kendi amacını, izleyeceği yolu da söylemesi gerekirdi. Kurul şunu söylüyor: Günümüz edebiyat ortamının artık ön yargıya dönüşen memnuniyetsizliğini. Ciddiyetten ve disiplinden uzaklaştığımızı ve ortamın eleştiriden yoksun olması sebebiyle vasatta kaldığını. Yazının geneli itibarıyla haklı yanları var. Vasattan kastının “ortalama” metinler olduğunu varsayarak burada kendisine hak veriyoruz. Haddi aşan derecede vasat metinler üretiyoruz doğru ama iyi eserler de var. Sorunumuz zannederim dediğim gibi vasatın haddi aşan çoğunlukta olması. Bunun sebebinin eleştirinin yoksunluğunda görüyor yazar. Sanırım hepimiz ve herkes boş bir kuyunun başında “eleştiri yok” diye bağırıyoruz ve yine kendi

yankımızla karşılaşışır irkiliyoruz. Yok mu? Bu kadar çıkan dergi varken o sayfalarda kim ne yapıyor biz de bilmek istiyoruz. Eleştirel metinler var, yok değil. Ama bizim aradığımız şey herhâlde bir eser hakkında eleştirel metin yazalım ve ertesi gün o kitap toplatılsın. Ya da o kitabın başına bir iş gelsin. Yani galiba. Eleştirmenimiz mi yok? Güveneceğimiz eleştirmen yok belki. Beklentisiz olan her açıdan (ki bu çok zordur) samimi bir eleştirmenimiz yok belki. Emrah Kurul haklı, diğer herkes de haklı ama zannederim şu an edebiyatımızda öykü de yok, roman da şiir de öldü zaten. Emrah Kurul haklı, haklı da “eleştiri yok” diye bağırırken bence asıl istediğimiz şey; birleşelim, büyüyelim ve bu vasatlığa müdahale edip toparlayalım işleri, ödüllere el atalım, kitaplara, edebiyata çeki düzen verelim, ele ele verelim. Haklı haklı da bu kadar çokluğun içinde herkes bir başına mikro bir şeyler yaparken eskisi gibi makro edebiyat dünyasına ulaşmayı istemek gerçekçi gelmiyor. Tabii ortamı böyle kabullenelim değildir bu, herkes eleştirisini üretmeli. Emrah Kurul da öyle yapmış ki dergide “Terazinin Kantarı” bölümünde bazı kitapları ele almış. Metinlerin eleştirel bakışa sahip olduğu söylenebilir. Eleştirel yönleri kuvvetli mi, biraz zayıf görünüyor. Şundan dolayı; birkaç kitabı konu ettiği için yazar bazı noktalarda ele aldığı yönler, ifadeler birbirine benziyor. Bu da güvensizlik oluşturuyor. Belki tek bir kitabı ele alıp bu işi yapsaydı daha sağlam olurdu. Eğer metinler değini, tanıtım niyetiyle değil de daha çok eleştiri yöntemi açısından kaleme alınmış ve düşünülmüşse, o zaman okuru ve yazarı biraz daha ikna etmek gerekiyor. Ki ortam ne yaparsak yapalım ikna olmayacağı benziyor.

Mahalle Mektebi, Mmayıs-Haziran77. Sayı

Mahalle Mektebi on üç yıldır *bir hayat edebiyat dergisi* olarak okurlarıyla buluşuyor. Hâliyle yalnızca sınırlı edebiyat içeriklerinin haricinde okurların bir dergide bulmayı umduğu pek çok şeye sahip. 77. sayısı da bu mantık üzerine inşa edilmiş görünüyor. Güncel konular, öyküler, şiirler, söyleşiler, son çıkan kitaplar, filmler, diziler, gezi yazıları... Her okurun kendi ilgi alanına yönelik

şeyler bulabileceği bir dergi. Bu hâliyle edebiyatın pek çok başka alanı da beslediğinin en büyük göstergesi aslında. Derginin ilk sayfalarında yer alan hikâyeleri okurken sayfaların ikiyeşerli sütuna bölünmesini arzuladım. Uzun ve geniş ebattaki sayfalar odaklanma yetisi düşük günümüz okuru için yorucu olabiliyor. Daha iyisinin mümkün olduğunu bilerek düşünce yazılarının daha derin olması gerektiğini söylemeliyim. Konular tek bir boyutu ile ele alınmış ve özet geçilmiş gibi. Seyfullah Akkuzu'nun "İntihar Edebiyatı Değil, Bir Haysiyet Arayışı" isimli yazısı bu eksik yönlü yazılardan biri. Bir anlayış ve dil krizi içinde olduğumuzu dile getiren Akkuzu, her zaman her yerde okuyabileceğimiz tespitlerde bulunmuş fakat yazıyı başka bir yönden kuvvetlendirmemiş.

"Cunta Günlerinde Mektuptan Şiire" isimli yazıda Burhan Sakallı, Sezai Karakoç'un *Hatıralar*'ından bir anektodu okura aktarıyor. Yine yalnızca bir haber verme güdüsü var bu yazıda. Karakoç'un *Hatıralar*'ında değindiğinin ötesinde bir şey vermiyor bu yazı. Fakat rahmetli Karakoç'un bir magazin malzemesi yapılmaya çalışıldığı şu günlerde böyle bir yazıya yer verilmesi beni mutlu etti. Onun konuşulmayı hak ettiği hâli en azından budur.

Derginin en kıymetli bölümü ise Selçuk Küpçük'ün hazırladığı "Kaplanmış Dergiler Antolojisi" köşesi diyebilirim. Bu sayıda ise köşede 1982-1985 yılları arasında yayımlanan *Doğuş Edebiyat* dergisini ele almış. Derginin çekirdek kadrosu, sürekli yazar ve şair kadrosu, değindiği konular 1980 darbesinin dergiyeye ve yazarlara yansımaları gibi pek çok bilgi veriliyor bu bölümde. Geçmiş dergi okumalarının çağdaş dergiciliğe büyük bir katkı sağlayacağı inancındayım. Bu sebeple unutilan ve bu şekilde gün yüzüne çıkarılan dergilerin hatırlatıldığı bu köşenin çok kıymetli olmakla birlikte büyük bir emek istediği kanaatindeyim.

Mahalle Mektebi, birçok yazar yetiştirmiş ve edebiyatımızda yer edinmiş bir dergi olarak zaman içerisinde nasıl dönüşecek ve değişecek, heyecanla bekliyoruz.

Kitap-lık, Mart-Nisan 232. Sayı

Kitap-lık dergisi yıllardan beri gençliğini yitirmeden çıkıyor. Bu sayının kapak bölümünde Şavkar Altınel ile yapılan söyleşi ve Kaya Genç'in yazar hakkında yazdığı değerlendirme var. Sezen Ergen Breitegger söyleşinin ilk sorusunda “Dünya çapında edebi yapıtlar verdiğiniz düşününce, Türkçe yazmak bilinçli vermiş olduğunuz bir karar mıydı?” diye soruyor. Altınel'in eserlerini Türkçe vermesi sanki Türkçeye sunulan lütufmuş gibi soru yöneltilmesi talih-sizlik olmuş. Söyleşinin devamında Sezen Hanım'ın Altınel'in sağlam bir okuru ve hayranı olduğu belli oluyor. Biz, Türkçe hususunda sorduğu soruyu bu hayranlığın yarattığı bir aksilik olarak düşünelim. Belki de söyleşenin “dünya edebiyatı” kavramı açısından böyle bir soru yönelttiğini düşünüp meseleyi iyiye yoralım.

Dergideki şiir ve öyküler belirli seviyeye sahip iyi örnekler. Anıl Cihan ve Salih Akkaya'nın şiirlerine, Batkan Köse ve Doğu Kaşka'nın öykülerine dikkat çekmek isterim.

Güncel edebiyatın nabzını yazılar ve söyleşiler ile tutan dergi, bu alana biraz daha yoğunluk verebilir. Söyleşilerin yararlılığı yadsınamaz ancak bir de günümüz hikâyesine, şiirine dair birkaç yazı olsaydı daha iyi olabilirdi. Emrah Yolcu'nun “DeneySEL Şiir İçin Sözlükçe” adlı yazısına değinmeden geçemeyim. Yolcu, deneySEL şiiri ve günümüzde bu şiirde ürün veren yazarların giriştiği çıkmazları irdeliyor. “Şimdiye dek incelediğimiz metinlere bakıldığında, son dönemde yayımlanan kitaplardaki şiirlerde tipik ve deformatif klişelerin kullanımlarındaki muazzam artış düşünüldüğünde şairin dili işleme yeteneğinin iyiden iyiye köreldiğini söyleyebiliriz. O artık dili aşma gayreti içinde bir dil işçisi değil, dilden dize ve diziler ödünçleyen bir emanetçi konumundadır.” diyen Yolcu, son dönemde sık kullanılan görsel-şiir, leksik şiir, deneySEL şiirin temellerini saptayarak eleştiriyor. Kanımca yazının ayrıca şairler tarafından okunup üzerine düşünülmesi gerekmektedir.

Metinörgü

Hazırlayan: Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

Meddah Aranıyor: Okur, Saygınlık, Kamera!

Oğuzhan Oğuzbey: Geçen sayımızda şiir ve onu oluşturan ses ögesinden bahsetmiştik. Bugün hikâyeye dair konuşalım istiyorum. hikâye nedir, onu oluşturan temel özellikler var mıdır, varsa nelerdir? Hikâye benim için geleneğimizin kadim anlatıcıları olan meddahların anlattığıdır. Bir hikâyeyi okurken veya kurarken tıpkı meddah gibi anlatmaya ve yazmaya çalışılması bana daima cazip gelmiştir. Çünkü modern hikâyeye gelmeden önce bizim kadim anlatılarımız bu meddahların dilinden gelişmiş, halka yayılmış ve sonucunda Tanzimat ile birlikte bir forma girmiştir. Bu anlamda meddahların bir hikâyeyi örerken dinleyicileri ilk bakışta kendine nasıl çekiyorsa modern hikâye anlatıcısının da öyle çekmesini beklerim. Dolayısıyla dilin hem şiirsel (yani kulağa hitap eden) hem de göndergesel işlevde kullanılması bana göre hikâyenin aşlıdır. Aslı da meddahlıktır. O yüzden Meddah Divanı (kesinlikle yazdığım hikâyenin başlığı değil) önemlidir. Sence hikâye nedir?

Keziban Soylu: Hikâye bence şu andan, günümüz insanına kendini anlama ve anlatma imkânını en iyi şekilde veren türdür. Şiiri bir yana itmek istiyorum burada, o biraz kenarda dursun. Dediklerine de katılarak klasik anlatmamızda meddahlık aslıdır. Burada sen bunu deyince aklıma direkt hikâyede, bana kalırsa en önemli unsur olan “anlatıcılar” geliyor. Daha doğrusu öyküdeki anlatma biçimleri. Anlatma biçimleri, yöntemleri ve teknikleri. Hikâyeye burada biraz daha teknik bir iş olarak bakıyorum, bu yüzden “hikâye bir kuşun kanadından bakıp

da insanı anlatmadır vs.” gibi özlü sözlerle köşeyi zedelemek istemem. Hasılı yani Oğuzhan pek çok yöntem ve araçla bu minnacık modern insanı anlatabilen en iyi biçimin hikâye olduğunu düşünüyorum.

Oğuzhan Oğuzbey: Modern zamanın ve devamında post-modern zamanın hayatımızda birçok şeyi değiştirdiği malum. Senin de dediğin gibi bir anlatı biçimleri ortaya çıktı. Burada ben “meddah” derken 2024 yılında hâlâ onun gibi anlatı biçimleriyle anlatalım demiyorum. Ancak her varlığın bir özü olduğu gibi edebî türlerin de bir özü vardır. Anlatı biçimleri değişir, teknik değişir, dil değişir ancak biz okurlar olarak daima o özü ararız. Bir hikâyeden beklentimiz hayatın bir anını kırpıverip etkileyici bir şekilde bize anlatması kendimizi fark ettirmesidir. Modern ve post-modern zaman birçok anlatı biçimlerini ortaya çıkardı. Bu esasında hikâye için çok iyi bir gelişmeydi. Çünkü hikâyeleri her zaman aynı dilde, teknikte, anlatı biçiminde kuramayız. Bu çeşitlilik hikâyeyi daha da ileriye taşıyan bir olgudur. Ancak bu tekniklerin hikâyeye gelişigüzel, rastgele, metnin içinde okurun bir amaca bağlayamadığı şekilde yerleştirmek hikâyenin özü diye bahsettiğimiz anlatıyı zedelemektedir. Dolayısıyla bugün hikâyeyi düşünürken birtakım karışıklıklar göstermek yerine kullanılan biçimin, tekniğin hikâyede kotarılp kotarılmadığına bakılmalıdır. Çoğu zaman deneySELLİK hikâyeyi zedeleyebilir. Örneğin; Leyla Erbil, Sevim Burak, Onat Kutlar vb. yazarların tam anlamıyla bu özden uzaklaştığı söylenebilir. Yer yer anlamsızlık için yazılan öyküler bu yazarlarda mevcut. Sonuçta bir şekilde bu mevzunun da konuşulması gerekiyor. Evet anlatıyı oluştururken aklımızda yalnızca anlatmak vardır. Türünü sonra düşünürüz ve anlatacağımızı en iyi şekilde anlatmak için çeşitli farklılıklara da başvurabiliriz ancak ya anlatımız başvurduğumuz çeşitli farklılıklardan sonra anlatı kendi içinde kotarılamamışsa?

Keziban Soylu: Açıkçası şu an “hadi hikâyede meddahlık genleşene” dönelim diyen birileri olduğunu zannetmiyorum. Yoktur herhâlde. Varsa da Ömer Seyfettin okusunlar diyebilir miyiz? Genelde bize yapılan bazı tavsiyelerden aklımda kalmış kusura bakma. Yani şu an bu çokluk anlatı biçimlerinden meddahlıkla ilişkin bir yöntem, salt bu yöntem bence ne yazar ne okur ne edebiyatın kendi gerekliliklerinde işimize yarar. Alıcısı olmaz, hikâyeye yeterli gelmez. Şöyle bir geriye gidip gelelim, tarihsel süreçleri dünyanın ve Türkiye’nin toplumsal hareketle-

rini düşünelim, insan değişiyor, toprak bile değişiyor. İnsan işi bir şeyin değişmemesi kaçınılmazdır. Edebiyat sahası da dönem içerisinde toplumsal, siyasi, kültürel getirilerle değişir. Ve kendi içinde bazı ihtiyaçları olur. Evet ifade etmek istediğim tam da bu edebiyatın dönem dönem bazı ihtiyaçları olur. Geçmişteki seyirlerimizi düşünelim: Divan edebiyatından sonra tıkanan ve yeni biçimlerimizi, açılımlarımızı; Tanzimat edebiyatındaki Batı'dan devşirdiğimiz biçimleri, hikâyeyi aşp artık modern hikâyeye dönüşerek öykü diye adlandırılan türün oluşumunu, Garip akımını, II. Yeni edebiyatını... Biz'den birey'e geçişimizi. Hepsini insanın, toplumun değişiminin sonucunda edebiyatta görülen yansımalarıdır. Ve böylece yeni tür ve tekniklerle insan, yazar da kendine bir çıkış, kabuğundan sıyrılabilmek için bir yer arar. Bu noktada öz kalır mı? Dedğin meseleye gelirsem, okur bir öz arar mı? Şimdi okur profiline göre değişmekle beraber eline bir kitap aldığı anda okur onda insanı bir öz bekleyebilir. Ama bana kalırsa mühim olan bunu okurun arasından ziyade yazarın o özü ustalıklı metne yerleştirmiş olmasıdır. Yani bir öz vardır ve okur bunu yapıtı bitirdiğinde hissedebilir. Senin de dediğin gibi kotarabilmek budur. Yazar size bir öz vereceğim iddiasıyla ortaya çıkarsa baştan kaybeder zaten. Bunun için bence yapıtın biçimi ve içeriğiyle bütünü oluşturabilmesi gerekir. Biri diğerinin önüne geçtiğinde aksaklık başlıyor bana kalırsa. Bu yüzden ben de Sevim Burak'ta, Onat Kutlar'da -her ne kadar kilometre taşı olarak anılsa da- aksaklıkları görüyorum. Bir özü kaybetmişler midir tartışılır. Kaybetmemiş olsalar da dönemlerine göre işi fazlaca deneysel ve teknik bakımdan ele aldıklarından başka şeyleri metinde öncelik hâline getirmişler. Mesela Tomris Uyar burada onların aksine çok çok iyi bir örnektir. Hem teknik hem insanı öz bakımından işi kotarmanın da ötesinde iyi bir seviyeye çıkarmıştır. Üstelik bunu okuru beklentiye sokmadan, okurun kendi hissetmesini ve görmesini sağlamıştır.

Oğuzhan Oğuzbey: Aslında insani öz biraz da manzarayla da alakalıdır. Söylenenin aksine hikâye bana göre şiire değil sinema ve resim sanatına daha yakın gelir. İyi bir hikâye okuduğumuzda kelimelerin kafamızda bir tablo canlandığını ya da görüntüsel art ardalık meydana getirdiğini hissederiz. hikâye bittikten sonra kafamızda bir resim tablosu veya kısa görüntü (kısa film belki de) kalır. Meddah da bir hikâyeyi anlatırken kendini figüratif olarak gösteri nesnesine dönüştürür. Mendili vardır rol yapar, bastonu vardır ses yapar... İyi bir hikâyenin özü kelimeleri okurun zihninde bir tabloya veya sinemaya dönüştürmesidir.

Bahsettiğimiz hikâyecilerden kelimeleriyle bunu Tomris Uyar yapmıştır. Bu göz önüne alındığında diğerlerinin eksik kaldığını görüyoruz. Belki de Nezihe Meriç’in dediği gibi “hikâye bir anın ustaca makaslanıverişidir.” diyebilirim.

Keziban Soylu: Günümüz hikâyesi bence tüm saydığın bu sanatsal sahaları (sinema, resim, müzik gibi) kullanarak -ve bence senin aksine şüre daha yakındır ama- metnini ve özünü ortaya koyabiliyor. Ustalık burada yazarın kelimeleri kullanabilmesi kadar tekniği, kamerayı, yani anlatıcıları da iyi kullanabilmesiyle ilgilidir. O hâlde sonraki sayıda “yazarın kamerayı kullanma biçimlerinden” bahsedeceğimizi söyleyebiliriz.

RABİA ALTUNTAŞ

İNCELEME

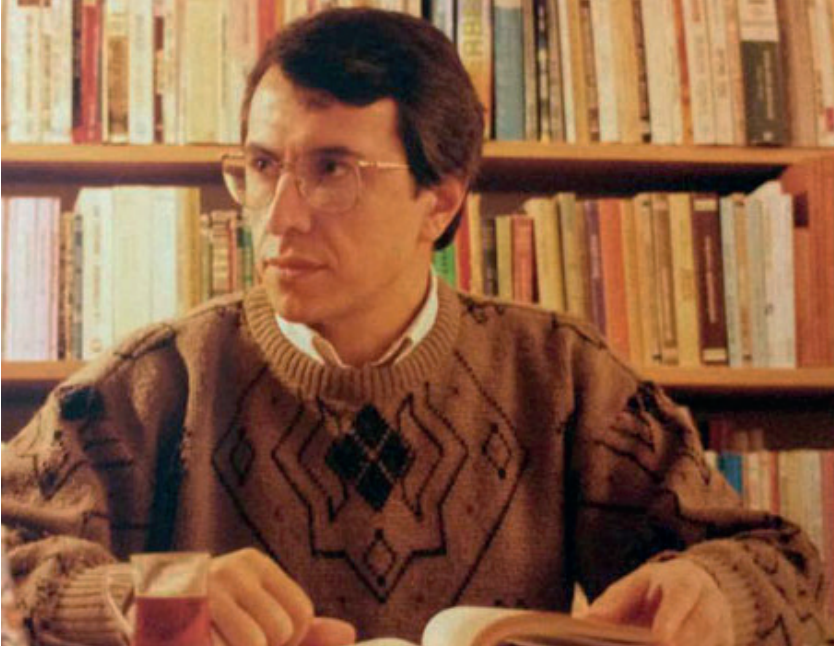
Çoğalarak Tükenmek: Ramazan Dikmen'i Anlama Gayreti

“...yıkılacağız. yıkılacağız ki ayaklarımız suya ersin, salt güvenin, salt umudun yalnız Allah’a olduğunu anlayabilelim.”

(Ramazan Dikmen, Ağlama Güncesi)

“Ben bu çağdan nefret ettim, etimle kemiğimle nefret ettim.” satırlarını derinden hissettiğim bir zamanda karşıma çıktı Ramazan Dikmen (1956-97)’in öyküleri. Onun da çağa tanıklık eden hikâyelerinde nefret, öfke ironiye boyanarak aşikâr olmuştur. Bu öfke nereye savrulacağını belli olmayan bir duygu boşalımının çok ötesinde bir duruşun, bir davanın, bir ruh çırpıntısının, bir isyanın vücut bulmuş hâlidir. Toplumun damarlarına zerk edildiğine inandığı Batılılaşma zehrinin tüm vücudu sarmasına, gelenekle yoğrulmuş var olmuş hakikatin/inanışın yavaş yavaş sahneden çekilmesine, yozlaşmasına dair bir çaresizliğin, ağlamanın, hüznün şahididir.

Bu öyküleri okuyup eskiye nostaljik bir özlem, geleneksel-modernite çatışması, Doğu-Batı çekişmesi diyerek bir kenara koymak sanki Dikmen’i hakkıyla anlamanın önüne geçecektir. Zira yazarın zihin ve gönül âleminde eğildikçe satırlara sinen yüce idealin, gayenin, derdin sızısı hissedilmektedir. Bu dert ki sözlerinden anlaşılacağı üzere onu derin derin düşündürmektedir: “Yayınsal, yazınsal faaliyetlerin İslâmdaki yeri nedir? Müslümanlar olarak Sünnete uygun bir edebiyat, sanat vs. icrâ ediyor muyuz? Sünnete uygun edebiyat, sanat ve yayın anlayışımız nedir? ‘Hikmet’i, ‘güzel öğüt’ü doğru anladığımızdan ve doğru anlamda kullandığımızdan emin miyiz? Çağdaş basın yayın organlarıyla Sünnete uygun bir düşünsel etkileşimi, bir edebî hayatı canlı tutmak ne kadar mümkündür?”[1]

Sünnete uygun edebiyat inşa etme gayesi, onu modernitenin tahrip etmeye, yozlaştırmaya, yerinden etmeye çalıştığı hafızamızın, derin dehlizlerinde götürmüş; oradan devşirdiklerini öykünün hamuruyla yoğurarak bugüne taşımaya, bir yol haritası çizmeye sevk etmiştir. Zira “Sessiz Güvercinler” öyküsünde de ifade ettiği gibi “Dönüşüm, değişim dedikleri akıl almaz akışın, genç bir ömre sığacak kadar kısa bir geçmişi izlerini, değerlerini bile silip süpüren dalgalarına karşı tek sığınak” kapımız hafızalarımızdır.

***

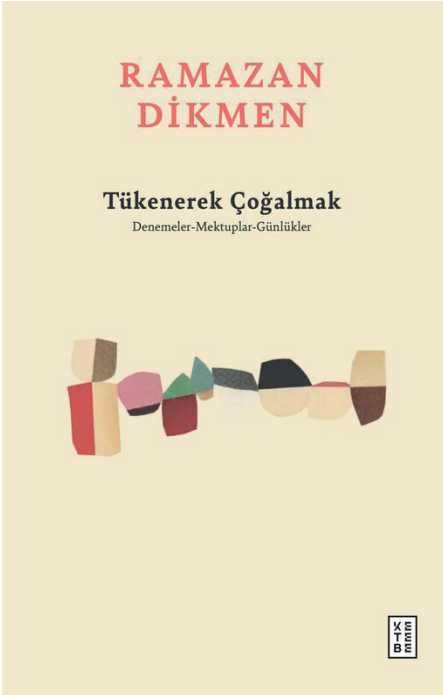
Edebî hafızamızın kapılarını araladığımızda yazarın ifadesiyle “değişmeden kalan”, “ele alınıp biçimleri devirden devire değişse de alttan alta akmaya devam eden”, “sürüp giden özün” ana bileşeni olan en önemli unsur temadır.[2] Bu temalar - “ilâhî aşk, Allah’a ulaşma, peygamber sevgisi, yaratılmışlara Allah aşkıyla dolu bir gözle bakış, platonik sevgi, fena duygusu, hamd, şükür, tevekkül, edebi hayata mutlu bir doğuş olarak ölüm, aşk sarhoşluğu, hüznün, hasret, gurbet, çile”[3]- aynı zamanda İslam edebiyatının da temalarıdır. Bu sebeptendir ki İslami bir edebiyatın inşası için modernitenin unutturmaya çalıştığı ya da eğip bükerek yeni formlara soktuğu bu mevzuları edebiyatta, sanatta taze

tutmak icap etmektedir. Zira bu yolla, bu toprağın insanının hayal dünyasını harekete geçirmek, yüreğine dokunup hafızasını diriltmek mümkün olacaktır. İnsanı ihya etmeden de toplumun aktığı modernleşme nehrinin önüne set çekmek zor görünmektedir. Bu sebeple olsa gerek, Dikmen de bilhassa *Muhayyer* kitabının ilk kısmı “Kıyıya Vuranlar”da ağırlıklı olarak imkânsız aşkları, ondan arta kalan anıları, hüznüleri, kişiyi sarıp sarmalayan yalnızlık duygusunu resmetmiş; karakterlerin iç dünyası ve duygularına ayna tutmaya çalışmıştır.

İmkânsız aşkın kişide bıraktığı acı hissi; kelimelerin, dilin bu acıyı anlatmaya muktedir olamaması sebebiyle sükûtta karar kılan öykü karakterleri, konudan da mütevellit, ağırlıklı olarak gençlerdir. Bu durum yazarın ifadesiyle geleneksel edebiyatımızdaki ana kahramanlarının -Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı gibi- bilinçaltına tabii tesiridir. [4] Öykülere baktığımızda genç erkekler genellikle değerlerini, hassasiyetlerini koruyan belli idealleri olan tipler iken genç kızlar modernizmin kısıcında savrulan, değerlerinden uzaklaşan ancak kopamayan âdeta öz ve dayatılan arasında gelgit yaşayan tiplerdir. Kızların dünyevi tercihleri sebebiyle de aşklar imkânsıza dönüşmektedir.

Burada mühim olan nokta; imkânsız aşkın acısı, hüznü, yalnızlığı kişiyi bunalımdan bunalıma, isyandan isyana sürükleyen modern aşklardan çok uzak olup karakterleri sükûta, kalbi rabıta, aşk acısını bilgece kabullenişe (tevekküle), şahdamarına yakın olana yaklaşımaya vesile kılacak bir araç olmasıdır. Bu sebepledir ki karakterlerin en bunaldıkları an da derin iç çekişleri hak hak, Allah diyerdir.

Dikmen, Müslüman karakterlerin İslamcı bir çizgide yaşadığı bu aşklara getirdikleri Müslümanca tepkileri gözler önüne sererek dönemin baskın bunalım, varoluşsal edebiyat anlayışına ciddi bir karşı duruş sergilemiştir. Bunalım, yalnızlık, varoluşsal sıkıntılar, bireysellik, yabancılaşma, çıkarıcılık gibi konuların küfre dayalı çağdaş topluma özgü konular/alışkanlıklar olduğunu;

böylesi bir yazarlık ve yazı anlayışının da bu alışkanları körükleyeceğini açıkça belirtmiştir.[5] Bunlarında yerine kadim olanı, dostluğu, kardeşlik hukukunu, birlikteliği, cemaati, yardımlaşmayı, diğerkâmlığı, vefayı, fedakârlığı, duyarlılığı yani ümmet olma bilincini koymuştur.

“Yüzyıllardır toprağımızda yaşamış büyük insanların” hâlleri ile hallenen; kâl diliyle değil hâl diliyle konuşan müstesna tipleri -Afife Abla, Yahya Efendi gibi- ve bu insanları yetiştiren inancı, mahalleyi, camiye, bakkalı, musikiyi öykülerine taşıyarak ümmet bilincinin toplumda yeniden canlı kılmaya, küfrün açtığı tahribatı resmetmeye gayret etmiştir. “Günah” hikâyesinde karakterin dilinden âdeta bu konuya son noktayı koymuştur: “İnanan insan nasıl bunalır, doğrusu bunu pek anlayamıyorum.”

***

Geleneksel temalarla okuru içine çeken Dikmen, dönemin toplumsal, siyasi olaylarını, çalkantılarını da öykülerine taşımış; bilhassa *Muhayyer*’in ikinci kitabı “Afife Abla’nın İncileri”nde bu meseleleri hikâyenin öznesi yapmıştır. Bu yönüyle Sünnete uygun edebiyat anlayışının bu konulardan beri olamayacağı; Müslüman yazarın toplumun dertleri ile dertlenip, güncel gelişmeler karşısında İslami bir tavrı okura taşıması gerektiğine inanmıştır. Hatta Müslüman olduğu hâlde seküler edebiyat anlayışını savunanlara, dinle edebiyatı birbirine karıştırmamak gerektiğine inananlara, edebî anlayışını/duruşunu güncel kurban edenlere karşı da öfkeli, eleştirel bir duruş sergilemiştir.[6]

Öykülerine baktığımızda -1979-1992 yılları arasında yazması sebebiyle- 12 Eylül Darbesi’nin öncesine ve sonrasında bıraktığı izlere sıkça rastlanmaktadır: Minarelerden işitilen “Tanrı Uludur.” sesleri, Kur’an öğreten hocaların yaka paça tutuklanıp hücrelerde yatması, Mushafların yakılması, camilerin depolara çevrilmesi, sağ-sol çatışmaları... İhtilallerle uzaklaştırılmak istenen değerler ve gelenekler neticesinde ortaya çıkan eskiyle yeninin iç içe geçtiği yeni “Müslüman” tipler: Sakalını kesen fötr şapka takan “münevver din adamları”, dine çarpık bakış açısı getiren hocalar, saçını-makyajını yaptırıp başörtüsünü takan teyzeler, dünyevi tercihlerle seküler erkekleri tercih eden genç kızlar, kimi zaman seküler tercihleri gereklilik olarak gören erkekler... Daha da ilerisi, İslamiyet anlayışıyla kavgalı -hatta nasları bile tartışan- tipler. (Bilhassa İran devrimi sonrası yazılan “Sonrası” öyküsü bu tipleri, aleni

olarak aşikâr etmiştir.)

Bu değişen, dönüşen Müslüman tiplerine karşı en sert eleştiriyi de “Ödül Töreni” öyküsünde ortaya koymuştur. Baştan sona ironiye boyanmış öykü, ülkeyi âdeta geneleve benzeterek toplumsal yapıyı, kurumları, neoliberal sistemi eleştirmiştir. Yirmi yıl gibi kısa bir sürede dindar kesimdeki yozlaşmanın, yapılarıdaki çarpıklığın, toplumsal nizamın bozulmasının ulaştığı noktayı ve bu durumun kendisindeki oluşturduğu öfke, hayal kırıklık, çaresizlik hissini okuru sarsacak, rahatsızlık hissi uyandıracak kadar etkili anlatmıştır. Diğer bir öyküsü “Geçen”de de kapital sistemin mekânsal dönüşümünün de önünü açtığını göstererek; kiralık dükkânlardan süpermarketlere, iki katlı evlerden apartmanlara geçişin elbette daha kârlı olduğunu belirtmiştir.

Hülasa yazar, insanı esir alan düşüncelerle beraber eşya ve mekânın da yitirildiğini, çehre değiştirdiğini göstererek; dışarıdan zerk edilen, içeride ihtilallerle, çeşitli yollarla beslenen tepeden inmece, dayatmacı değişim dönüşüm dalgasının insandan topluma, toplumdan siyasi-ekonomik yapılara, kurumlara, mimariye, sanata kadar her şeyi esir aldığını açıkça ortaya koymuştur.

Ancak Müslüman için ümit bâkidir. Bütün çalkantılar içerisinde Müslümanca bir duruş mümkündür; kendisi de hikâyelerinde İslamcı mücadele yöntemlerini göstermeye gayret etmiştir. Billhassa “Yavuz” öyküsünde şehit edilen karakter üzerinden her türlü dayatmaya rağmen şiddete bulaşmadan bir mücadelenin olabileceğine dair inancını ortaya koymuş, yol haritası çizmiştir. Kültürel ve sosyal faaliyetler düzenleyen dernekler kurmak, muhalifliğe rağmen çirkinleşmeden çizgiyi korumak; edebiyatla sanatla iç içe olmak; çokça kitap okumak, gazete dergi çıkarmak; ailelerin karşı duruşuna rağmen mücadeleye devam ederken onlarla bağları koparmamak gibi özetle, esas olanın düşmanın silahıyla silahlanmak olduğunu ancak sokağa dökülmenin değil kendini yetiştirip değerlerini korumanın bir çare olduğunu ifade etmiştir.

***

Başa dönecek olursak, Dikmen öykülerinde gelenek-modernite çatışmasına, Doğu-Batı çekişmesine, geçmişe duyulan özleme yer vermiş ancak öyküyü bu meselelerin boyunduruğu altında bırakmamıştır. Öykülerini kadim değerlerimizle, insanın ve toplumun hafızasını diri tutan musikiyle, dinî motiflerle, ayetlerle, mahalle kültürüyle ve daha

nicesiyle bezeyerek Müslüman bir atmosfer oluşturmuş; Müslüman karakterlerle bu atmosferi kuvvetlendirmiştir. Bu atmosferin ruhuna aykırı modernist tiplere, kurumlara, düşüncelere yer verme sebebi de “batıl bir yaşama biçiminin yalnız yaralarımızı azdırdığını”, hakikati anlamının ve yaşamının önüne set çektiğini aşikâr etmek içindir.

Bu yönüyle Dikmen, sadece sözde ya da kuramsal yazılarında değil kurmaca metinlerinde de dönemin baskın bunalım edebiyatının esiri olmamış; duruşunu koruyarak İslami bir üslup geliştirmiştir. Bu da kendisini edebiyat tarihinde müstesna bir yere oturtmuştur. Zira 80 öncesi Türk edebiyatında İslami damardan söz etmek zor görünmektedir.

[1] Ramazan Dikmen, Niçin Yazı, *Tükenerek Çoğalmak*. Hece Yayınları, 2016, 25.

[2] Dikmen, Geleneksel Temalarına Kapalı Edebiyat, *Tükenerek Çoğalmak*, 14.

[3] a.g.e., 14.

[4] Dikmen, Kendini Yazan Hikâyeler, *Tükenerek Çoğalmak*, 76.

[5] Ramazan Dikmen, Niçin Yazı, 26.

[6] a.g.e, 25, 26.

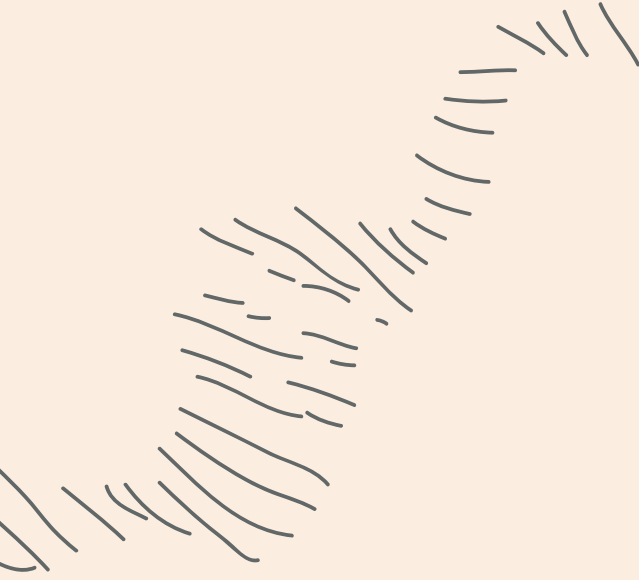
Gözden Geçir

OKUYUCULAR:

Büşra Çelik, Keziban Soylu, Merve Çakır, Oğuzhan Oğuzbey,
Sebahat Meraki, Yunus Emre Özsaray

Gökhan Yılmaz

Kızkuşu

Kafesin kapağını açmış, kuşun yemlerini avucuna diziyordu. Gülen bir surat yapmıştı.

“Yeme çocuğum, kuşun yemlerini yeme.” dedim. “Yoksa kuş olursun.”

Önce bana sonra avucundaki yemlere baktı.

Hepsini birden ağzına doldurdu.

Balkona doğru koşmaya başladı. Kapı, ancak bir kuşun geçebileceği kadar aralıktı.

Koştukça gölgesi ve ayakları küçülüyordu.

*son to the face
to the face*

Merve Çakır: Bugün Gökhan Yılmaz'ın *Biraz Kuşlar, Azıcık Allah* kitabındaki “Kızkuşu” hikâyesinin üzerine konuşacağız. Başlamak isteyen var mı?

Oğuzhan Oğuzbey: Küçük hikâye alışlagelmiş türlerden bir tanesi. 2000 yılından sonra hikâyecilerimizin bu türü daha fazla denediğini görüyoruz. Gökhan Yılmaz'ın da her öykü kitabının sonunda bir âdet küçük hikâyesi bulunuyor. Konuşacağımız “Kızkuşu” hikâyesi bildiğimiz küçük hikâye tarzından farklı. Genelde bu tarzın şiire yaklaşılmaya çalışıldığını, imgelerinin, şairane cümlelerinin daha fazla olduğunu görürüz. Fakat “Kızkuşu”nda böyle bir şairanelikten bahsedemeyiz.

Yunus Emre Özsaray: Nedir burada şairanelikten kastın?

OO: Burada mısraya yaslanan bir tavır yok, daha çok anlama yaslanan bir tavır var. Öncüllerle ilerliyor çünkü öncülde şöyle bir şey var: “Yeme çocuğum kuşun yemlerini yeme yoksa kuş olursun.” Daha sonra çocuk olduğunu anladığımız bu kişi kuş yeminin hepsini ağzına atıyor; yani bir kuş imgesi ve kuş olmaya bir istek var. Küçük hikâyelerde genelde şiirsel cümleler okuyoruz ama burada daha çok sanki okuyucuya bırakılmış bir tahkiye, bir anlatı var. “Kızkuşu”nu Vüs’at O. Bener’in birkaç öyküsüne benzetiyorum. Örneğin Ferit Edgü’nün yazdıkları hakkında aynı şeyi söyleyemeyiz. Onun şairaneliğe dayanan bir küçük hikâye anlatısı var.

YEÖ: Peki şiirsellik küçük hikâyede zaruret mi?

OO: Hayır zaruret değil. Genelde yapılan şey budur ama. Şiire daha fazla yanaşmaya çalışmak, oradan bir hikâye devşirmek.

YEÖ: O zaman biraz da imgeler yoğun olmalı değil mi?

OO: Muhakkak. Burada yalnızca bir tane imgemiz var, kuş. O da zaten geleneğimizden bu yana kullanılan bir imge.

Büşra Çelik: Kapı imgesi de var burada ve kapı ancak bir kuşun geçebileceği kadar aralık. Buna dikkat etmek gerekiyor. Bir balkon kapısı gibi düşünüyoruz bunu çünkü balkona doğru koşuyor çocuk ama kapının küçük olması üzerine, kapının bir kuşun geçebileceği kadar küçük olması üzerine konuşmak gerekiyor.

Bir de küçük hikâyenin şiire yaslanmasıyla alakalı bir şey söylemek istiyorum. Okuduğumuz bütün öyküler şiire yaslanmıyor. Bu yazarın tercihine kalmış bir şey değil mi? Bir zorundalık yok diye düşünüyorum. Gökhan Yılmaz'ın hikâyesinde de evet, şiirsellik yok sahiden ve aslında okura çok fazla şey bırakıyor. Çünkü burada bu kız kim, neden kuş yemlerini yiyor bilmiyoruz. Okurun bunun üzerine düşünmesi, bir şeyler bulması gerekiyor. Kız ve kuş kavramlarının bir araya gelmesi, bu iki kelimenin birleşiminden kızkuşu sözcüğünün oluşması üzerine konuşmak gerekiyor. Yani öykü çok kapalı demeyelim de bizden bir şey istiyor diyelim.

YEÖ: Küçük hikâye zaten bütün fazlalıkların atıldığı ve boşlukları okurun doldurduğu bir tür. Ferit Edgü *İşte Deniz, Maria*'nın girişinde şöyle söylüyor: “Bugün minimalist ressamlar gibi minimalist yazarlar da birbirlerinden çok farklı yollarda ilerliyor, edebiyat alanındaki tikanıklara açılımlar arıyorduk. Bu arada aforizma, özdeyiş, düzyazı şiir ya da Doğu'nun zengin kıssa edebiyatına öykünüp, hikmetli cümleler yazıp bunları minimalist diye inceleyenler de var.”

“Bunları minimalist diye niteleyenler de var.” cümlesine bakılırsa Ferit Edgü buna katılmıyor. Öyle ki bunun özdeyişten, aforizmadan, düz yazı şeklinde yazılmış şiirden veya kıssa geleneğimizdeki kıssalardan daha farklı bir amacı olması gerektiğini düşünüyorum. Sonra zaten şunu söylüyor: “Ben minimal öykülerimde her şeyden önce olayı önemsiyorum. Ama benim olaylarım gözümüzün gördüğü olaylar değil çünkü ben kendimi bir tanık yazar görenlerden değilim. Olayları gözlerimi kapadığımda daha iyi görüyorum. Yıllar önce söylediğin gibi düş ile gerçek koştur gidiyor yazdıklarında.”

Demek ki hayatın içinden küçük bir enstantaneyi, küçük bir sahneyi alıp onu arındırmak da değil. Burada daha çok bir gözlemden ziyade yazarın idealar dünyasıyla kurmuş olduğu bir ilişkiyle bir hikâyeyi şekillendirmesi yani onun gözlemci bir yolculuk değil tinsel bir yolculuk, ruhsal bir yolculuk yapması. Orada da metinde olmasını arzuladığı şey ide. Yani metinde ide olmalı ki onun felsefi bir geri planı olmalı. Yani yazarın bireysel tecrübesiyle gerçekliğin yeni bir yorumunu, görmüş olduğu gerçekliği değil farklı bir gerçekliği, kendi gerçekliğimizle sunmalı. Bu açıdan bizim küçük hikâyelerde arayacağımız böylesi bir idenin yansımaları olabilir. Sebahat geçtiğimiz günlerde Yasin Ramazan'ın kitabını okuduğu için belki oradan bu konuya açıklık getirir “Kızkuşu” üzerinden.

Sebahat Meraki: Gerçekliğin “Kızkuşu” üzerinden yorumunu düşünüyorum ve ikisini birbirine bağlayacak pek bir şey bulamıyorum. Bu hikâye çok da gerçeklik sorgulaması yapabilecek, felsefi altyapılı bir hikâye değil bence.

YEÖ: Yani metnin arkasından bir ide yok mu demek istiyorsun?

SM: Vardır muhakkak da bunun yorumu çok kişisel olur. Örneğin belki de bu kız evinde şiddet gören, evden kaçmak isteyen bir çocuk belki de durumun bununla hiç alakası yok. Yani hikâyenin öncesini dolduracak olursam kendi zihnimle doldurabilirim. Bu da benim kendi gerçekliğimde kendi algılarımla dolduracağım bir şey olur.

YEÖ: Bazılarını tevil edebiliriz ama hikâyenin aslında üzerine kurulduğu, yani o olmazsa olmaz dediğin yer burada sence neresi?

SM: “Hepsini birden ağzına doldurdu.” kısmı. Çünkü mevzular orada başlıyor.

YEÖ: Bence şurada başlıyor: “Yeme çocuğum kuşun yemlerini yeme dedim yoksa kuş olursun.” Yani çocuk kafesin kapağını açmış, kuşun yemlerini avucuna dizmiş, yemlerle gülen surat yapmış. Hikâye buraya kadar normal. Sonra anlatıcı, aynı zamanda kahraman, diyor ki “Yeme çocuğun kuşun yemlerini yeme dedim yoksa kuş olursun.” Niçin insan kuşun yemlerini yiyince kuş olsun ki?

BÇ: Bence burada yem sembolik olabilir. Dedğim gibi yoruma çok açık, benim aklıma şu geldi: Kafeste bir kuş var. Aslında kızın da kafeste olduğunu, o evin ona aslında bir kafes olduğu sembolize ediliyor olabilir. Hepsini birden ağzına doldurdu kısmından önce eline gülen bir surat yapıyor kız. Orada mutsuz, bu çok belli ve o yüzden eline gülen bir surat yapıyor kuş yemleriyle. Aslında yemlerle mutluluğa gideceğini düşünüyor olabilir. Biraz daha ileri gidip şöyle bir şey de söyleyebilirim: “Hepsini birden ağzına doldurdu.” Sanki elinde bir hap kutusu var ve intihar etmeye çalışıyor, bütün ilaçları ağzına dolduruyor.

YEÖ: Bu aşırı yorum olabilir. Netice itibarıyla aşırı yorum üzerinden düşünersek her şeyi her şeyle ilişkilendirebiliriz,

bunun sonu yok bence. Metni değerlendirirken öncelikle metnin bize ne anlattığına bir bakmak durumundayız. Elbette metinler açık yapıtlardır bir yönüyle ve üzerinde oldukça farklı yorumlar yapmamıza müsaade ederler. Ama bu yorumları nereye kadar yapacağız? O yorumları bize sunabilecek deliller olmalı metinde. Yani onu sunabilecek net deliller yoksa buradan sonuç çıkarmayız. “Kızkuşu”nda delil olarak düşünebileceklerimiz çocuğun balkona doğru koşmaya başlaması, kapının ancak bir kuşun geçebileceği kadar aralık olması, koştukça gölgenin ve ayakların küçülmesi. Bu, ucundan intiharı düşündürebilir.

Keziban Soylu: Bence de hikâyenin değiştiği son cümle. Yani “Koştukça gölgesi ve ayakları küçülüyordu.” Büşra da dedi siz de benzer bir şey söylediniz intihar olabilir diye. Ama bence tam tersi burada yazar intiharı sezdirmiyor, umut hissettim ben. Bir kız çocuğu var, koştukça gölgesi ve ayakları küçülüyor. Bu kızın kuşa dönüştüğünü düşündüm ben. Okurdan okura değişir tabii bu durum.

YEÖ: Buradaki metnin kırılma noktası olan anlatıcının çocuğa seslenişi. Belki de babası. “Yeme çocuğu kuşun yemlerini yeme dedim yoksa kuş olursun.” Şimdi burayı bağımsız düşünün. Yani şu olabilir bu olabilir vesaire gibi değil. Kuşun yemlerini yiyerek kuş olma üzerinden yüzlerce farklı yorum çıkarabiliriz. İşçinin hakkını alın teri kurumadan vermeyen bir kişinin onun hakkını gasp etmesi diyebiliriz, kuşun yemini yersen senin malın mülkün de kuş gibi uçar bile deriz. Sonuna kadar her şeyi söyleriz, hatta kafesi fabrikaya benzetiriz, efendime söyleyeyim anlatıcı patrona benzetiriz.

OO: Ama bu yazarın niyetiyle örtüşmez, hocam o yüzden söyledığınız şeyler suya düşer.

YEÖ: Onu diyorum işte. Burada her şeyi söyleyebiliriz. Şu kısmı düşünelim istiyorum: “Yeme çocuğum kuşun yemlerini yeme yoksa kuş olursun.”

MÇ: Bu cümle belki de özel bir mana içermiyordur. Hani vardır ya öyle şeyler, insanlar yapılmasında sakınca gördükleri şeylerle ilgili söylerler genelde bu tip cümleleri. Yemeğini tabağında bırakırsan arkandan ağlar gibi bir şey, anlatabiliyor muyum? Kuş yemini yeme, yersen başına bir şey gelir. Çünkü

kuş olma hâli belli ki hikâyedeki anne için iyi bir şey değil. Kuş özgürlüğü temsil ediyor ama anne kızının özgür olmasını istemiyor. Bu nedenle anneye göre ortada iyi bir şey yok ve yaşı küçük olan çocuğu böyle korkutarak kendince yanlış olan davranışından döndürmek istiyor. Tabakta yemek bırakmak kötüdür, o yüzden arkandan ağlar diyelim. Kuş yemi yemek kötüdür, o yüzden kuş olursun diyelim. Mantık aynı aslında.

BÇ: Merve anne dedi hocam siz baba dediniz. Aslında bu bile öyküyü kimin nasıl okuyup nasıl anladığına ve anlatabileceğine delalet ediyor.

YEÖ: “Yeme çocuğum kuşun yemlerini yeme dedim yoksa kuş olursun.” sözünü gerçekten kuş olma olarak algılıyor çocuk ve hakikaten kuş olmak istiyor, yemi ağzına dolduruyor hadi hemen kuş olayım diye. Balkona doğru koşmaya başlıyor. Buraya kadar çocuğun düzlemindeyiz. Çocuk balkona doğru koşmaya başladı kısmında metin bitirilmiş olsaydı bence daha kuvvetli olurdu. “Kapı ancak bir kuşun geçebileceği kadar açıktı, koştukça gölgesi ve ayakları küçülüyordu.” kısmı yazarın algısına geçiyor ve orada bize felsefi bir eklenti veya sürreal bir tablo sunmaya çalışıyor. Meseleyi çocuğun realitesinde bıraksaydı, çocuğun realitesiyle devam etseydi daha kuvvetli olurdu diye düşünüyorum.

SM: Neden hocam? Böyle daha büyümlü bir yere geçiyor. Daha büyümlü bir söz hikâyeyi daha da kuvvetlendirmez mi?

YEÖ: Ama devamında çocuğun algısından çıkıyorsun.

KS: Hocam teknik olarak size katılıyorum, bence de orada bitirseydi teknik olarak daha iyi olurdu ama son iki cümleyi söylediğinde daha keyifli okudum, daha keyifli bitirdim ben okur olarak.

OO: Son iki cümle olmazsa hikâye havada kalır. Çünkü yazarın kuşla kurmak istediği bir imge var ve bu imge ancak o son iki cümleyle açığa çıkabilir. Teknik bakımdan dediğinizde haklısınız. Zaten bu hikâye başlarken hikâyenin anlatıcısı şahıslardan bir tanesiyle son dört cümlede bir anda kamera farklı bir anlatıcıya geçiyor. Bu küçük hikâyeyi zedeleyen bir şey teknik bakımdan. Ama anlamsal boyutta bence son iki cümle olmasaydı olmazdı diye düşünüyorum.

YEÖ: Anlamsal boyutta değil zaten söylediğim. Balkona doğru koşmaya başladı kısmında bitsin demiyorum hikâye.

Gerçeklik düzlemi değişmesin diyorum. Burada küçük hikâyeden bahsediyoruz, yazar da böyle bir iddia ile ortaya çıkıyor. Yani burada uzun bir hikâye yok. Eğer ki elimize gelen toplamda altmış kelimeden oluşan bir metinse bu metinde biz her kelimenin, hatta her ekin tek tek hesabını sormak durumundayız. Ha bizim hesabını sormamız metnin kötü olduğu veya iyi olduğu veya kıymetli olduğu veya kıymetsiz olduğu sonucunu çıkarmaz. Ama tekrar söylüyorum, okuduğumuz küçük hikâye. Eğer gerçeklik buradaki gibi uzun bir hikâyede değişseydi göze batmazdı ama küçük hikâyede değiştiği için göze batıyor. Dolayısıyla terazide bir gram bile fazlalığa yer yok. Bir küçük hikâye idealinden bahsediyorsak burada gerçekten bu cümle ne katıyor, niye var, bunlar olmasaydı daha iyi bir alternatif olabilir miydi sonucunda gibi birtakım yorumlar yapılabilir, yapılmalı.

SM: Her hâlükârda ben zaten çok muazzam anlamları olduğunu düşünmüyorum hikâyenin. Düz bir metin, bir deneme olduğunu düşünüyorum.

BÇ: Hocam siz şunu mu diyorsunuz: Küçük hikâyede yazarın algısının metne dâhil olması mümkün değil. Ya da bu öykü özelinde mi kastınız?

YEÖ: Bu öykü özelinde. Eğer çocuk algısı üzerinden bir gerçeklik bize aktarılmaya çalışılıyorsa meselenin çocuk algısı üzerinden gerçeklik düzeyinde devam etmesi lazım.

KS: O zaman anlatıcı seçimi hatalı diyebilir miyiz? En başından tanrısal bakış açısıyla yazılsaydı böyle olmazdı belki.

YEÖ: Belki de.

Eleştiri

3 Yazı 1 Dosya

Mehmet Fuat, “Eleştiriye Saygı”

“Dostlukların, düşmanlıkların etkisinden kurtulmayı yergiden, övgüden kaçınmayı başlıca amaç edinmeliyiz. Yoksa ne sanatçıların küçümsemesine karşı bir şey demeye yüzümüz olur, ne de dergicilerin yazılarımızı geri çevirmesine kızmaya... Bilmem yanılıyor muyum?”

Nurullah Ataç, “Yazar ile Eleştirmeci”

“‘Bizde eleştirmeci yok’ demekle kalmayın, ‘Bizde okur yok, okurun iyisi yok!’ deyin. Böyle dersiniz eleştirmeciye de herhangi bir okur diye bakarsınız; izlenimlerini, duygularını kendine saklamayıp söyleyen bir okur... O zaman eleştirmecinin ne olduğunu anlarsınız da hoşgörürsünüz tepkilerini, anlayışsızlığını. Susmasını bile hoşgörürsünüz.”

Hüseyin Cöntürk “Eleştirmenin Üç Yönlüsü”

“Eleştirmeden beklediğimiz üçüncü görev, bizce hepsinden de önemlidir: Memleketimizde bir eleştirme göreneğinin kurulmasına çalışmak. Bu konu üzerinde ayrıca durmak niyetinde olmakla beraber şimdilik diyeceğiz ki düşünürlerimiz ne kadar doğru ve önemli olurlarsa olsunlar, tartışma yordam ve görgüsünü öğrenemezsek çalışmalarımızdan pek fazla bir sonuç alamayız.”

KEZİBAN SOYLU

DOSYA

Edebiyat Devletinde Eleştiri

Edebiyat devletinde eleştiri en az polis kadar sıkı sıkıya dizginlenmelidir, diye bir cümle yer alır Baht'ın (Barthes) *Eleştiri ve Hakikat* eserinde. Zannederim edebiyat tarihimizin üzerinde en çok durulan ve her seferinde kötü çocuk ilan edilen türlerin içinde başı çeker eleştiri. Dosyaya konu olan yazılardan hareketle bir çerçeve çizceğimizden türün temeline dair o bilindik ve tartışmalı konuları en baştan ele almayacağız. Ama Hüseyin Cöntürk'ün, Mehmet Fuat'ın, Nurullah Ataç'ın yazılarına baktığımızda görülecek olan, sorunlarımızın düne nazaran ne eksildiği ne anarıldığıdır. Hoş edebiyat için bir onarmadan bahsedilebilir mi bu da bir soru. Var olanda bir sorun varsa bu karşı bir hareketle alt edilir ya da mevcut olan zamanla işlevini kaybedip yerine ya da karşısına bir yenisinin oluşumu gerekirdi belki. Bir tartışma ortamının doğmasının yanı sıra bir hareket de oluşmalıydı yani. Ama demek ki bizde eleştiri için böyle seyretmiyor akış, seyretmemiş. Çünkü tartışmanın, üzerine konuşmanın bir adım ötesine geçilememiş. Dün ne koşulmuşsa bugün de aynıları konuşuluyor. Hâlbuki diğer türler için eskiyi aşmak gayesiyle akım ve hareketler doğmuşken eleştiride neden bunu yapamadığımız üzerinde durulması gereken önemli bir soru. Bu işin daha çok bireysel olarak yapılışı; sosyal, toplumsal, politik gibi meseleler bağlamında etrafında yazarlarımızı toplama gücünün olmayışı önemli bir etken olabilir. Çünkü nihayetinde eleştiri dediğimiz saha bizzat edebiyatı edebiyat için, “dili dil için” ortaya koyuyor. Oysa ki bizim edebiyat serüvenimizde edebî oluşumlar, hareketler ve akımlar çoğunlukla ideolojik ve toplumsal ortaklıklar ya da farklılıklarla şekillenir. İtici güç çoğunlukla ideolojiktir. Ama eleştiride, yapıttan yeni bir yapıt oluşturmak için yazarın motivasyonu farklı işler.

İşte bu durum Cöntürk'ün de ifade ettiği “eleştiri göreneği” inşa edemeyişimizin de sebeplerinden. Öncelikle eleştiriye soyunanların amacını, hedefini iyi belirlemesi gerekir belki. Batı sahasında

bizde olan sorunların var olmadığını söylemek de yanlış olur. Baht'ın (Barthes) bahsettiğimiz eseri bile eleştiride benzer sorunlarımızın mevcut olduğunu gösteriyor. Ama onlar bu işi kuramlardan hareketle yeni bir yola girerek aşmaya çalışıyorlar. Baht'ın eseri de Yeni Eleştiri bağlamında dönemine getirilen bir açılım olarak ortada duruyor.

Edebiyat, eleştiri bir bilim değildir. Ama bir görenek ve gelenek inşa etmek için bu işin kuramlara da dayanması gerekir. Bir matematiğinin olması gerekir. Bir inşa malzemesinin olması gerekir. Ki ancak bu şekilde eleştiriye ve eleştirmene gelecek olan olumsuz ön kabuller de aşılabilsin. Tür, sağlam bir zeminde kendini inşa etsin, hep kötü çocuk olarak anılmasın. Tabii bu da şu demek değildir okurun eleştirme hakkına sahip olmadığı, her eleştirinin bir kurama bağlanması gerektiği. Bahsettiğimiz daha çok türün sahadaki yeri ve yerleşikliği. Yöntemlere dair aksak bir durum varsa bu yeni yöntemlerle ve bu yeni yönetime dair verdiğiniz örneklerle sağlamlaşır ve bir yer eder. Mesela Berna Moran, Mehmet Kaplan Tanpınar edebiyat tarihimiz açısından eleştiride akla ilk gelen isimlerden ve eser ortaya koyanlardan. Günümüze değin bu alanda eser üreten pek çok isim sayılabilir. Tek tek saymaya gerek yok. Berna Moran'ın *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*'sinin önemi ortada. Ama şu var ki Moran'ın ortaya koyduğu eser de bizim dışımızda gelişen eleştirinin serüvenidir. Yahut Kaplan'ın tahlilleri dönemine dair makul eserler olsa bile işin boyutlarını ortaya koyan yetkin eserler pek sayılmaz. Yahut diğer isimlerin bizim eleştiri serüvenimize katkı sağlayabilen eserleri sınırlı sayıda. Oysa bize sağlam bir zemin ve argüman gerekir. O hâlde biz öncelikle eleştiri dediğimiz şeyi kendimiz tanımaya, tanımlamaya çalışmalı ve onu ciddiye almalıyız. Kolları sıvayıp da eleştiriye oturmak ve “eleştirmen” sıfatını ele almak bu kadar kolay olmamalı. Bu aynı sorunları ısıtıp ısıtıp önümüze koymak olur. Yani illa bir görenek inşa edeceksek. Bir şeyleri devşirmeden, bazı şeylerin kendi içinde, sorular sorarak sağlamca işlenmesi gerekecek. Bu da sağlam argümanlar geliştirerek ve bizim sahamızda eleştiri türünü işlevselleştirerek olabilir.

Barthes, eleştiriye dair şöyle bir tespitte bulunur: “Okuma ediminden eleştiriye geçmek, arzuyu değiştirmek, artık yapıtı değil, kendi dilini arzulamak anlamına gelir. Tüm edebiyat, bir arzudan diğerine gidip durur.” Haklıdır. Ve bu cümlemin içinde bizim eleştirideki sorunumuzun bir cevabını daha buluruz. “arzuyu değiştirmek artık yapıtı değil, kendi dilini arzulamak anlamına gelir.” İşte

eleştirmenin karşı karşıya kaldığı bıçağın keskin tarafı burası olsa gerek. Bilimselliği, nesnelliği, yapıtı aşır kendi dilini ortaya koyma iştahı, eleştirmeni sakıncalı hâle getirir. Yazarın da (yetkin yazarın) karşı çıktığı çoğunlukla bu oluyor. O hâlde edebiyat devletinde eleştiri tanımak kadar eleştirmeni de tanıyabilmek önemli. Şu kesindir bir yazı, eser meydana getirmişseniz mutlaka bir arzu ve iştahla, siz olduğunuzun iştahı ve ispatıyla ordasınızdır ve varsınızdır. Önemli olan bu işi yaparken o arzuyu da işe katarak ama yapıtın ilerisine gidemeyeceğinizi de bilerek bu işi yapmaktır. Eleştiriye bir izlek geliştirip oradan devam etmek ve böylece ortaya “sakıncalı” bir şeyden ziyade “sağlam bir söylem” koyabilmek asıl mühim olandır.

SEBAHAT MERAKİ

DOSYA

Kant, Gerçekler, Hayaller ve Ben

Hüseyin Cöntürk'ün eleştirmenin üç yönüne dair görüşlerini dile getirdiği yazısı, bana Kant'ın eleştirel yetinin üç yönüyle ilgili açıklamalarını hatırlattı.

Kant, eleştirel yetinin üç yönünden bahsederken nesnel dünyayı kendi kategori çerçevesinde düşünen saf akıldan, bilinçli bir varlık ve irade sağlayan pratik akıldan, son olarak da estetik yetiden bahseder. Kendi kategori çerçevesince düşünen saf akıl, bireyin yaşam içerisindeki fiziki ya da manevi bağlamından uzak olmayan bir akıldır. Estetik yeti ise zaten bireyin kişisel zevklerinden bağımsız düşünülemez. Bu kapsamda Hüseyin Cöntürk'ün bilimsel eleştiride bulunacak kişinin tamamen bilimsel olmasının mümkün olmayacağına dair söylemi, beni zaten kusursuz bir bilimsel eleştirinin imkânsızlığı üzerine düşündürdü. Elbette bu düşüncemin temeli sadece Kant'ın öne sürmüş olduğu sistem değil.

Eleştiriden bahsettiğimizde dil ve insandan da bahsederiz. Dil, her ne kadar karşı görüşleri de öne sürülmüş olsa rastgele yan yana gelen harflerden fazlasıdır. Zihinsel bir süreci, anlamlandırmayı temsil eder. Bu anlamlandırma da insanın çevresinden, yaşam şartlarından, kendi zihninden hatta yine kendine özgü estetik anlayışından bağımsız olamaz. Eleştirinin temelindeki dil kavramı oluşum aşamasında bile bu kadar değişken iken eleştirmenin metinden anlayacağı ve metin üzerine söyleyecekleri ne kadar objektif olabilir?

Bu soruya Derrida'nın dilin bir inşa süreci içerdiği ve içinde bulunduğu atmosferden bağımsız düşünülemeyeceği fikri üzerinden cevap verirsek, eleştiri aynı fikir etrafında kümelenmiş bir kesim için objektif olsa bile o fikrin karşıdaki kesim için objektif olamaz. Zaten tam da bu kesinliği yahut kusursuzluğu sağlamamaz söylemler eleştiri ortamını yaratır.

Cöntürk'ün de yazısında değindiği bir husustur eleştiri ortamının yaratılması. Bu ortamın oluşturulması belki de eleştirinin ne ol-

duğunun ya da nasıl olması gerektiğinin tanımlanmasından bile daha mühim bir mesele. Bu ortam da ancak belirli oluşumlarla mümkün olabilmektedir. Bu konuda Fatma Barbarasoglu'yla yaptığı bir röportajda Mehmet Fuat, “Eleştiri ve Çeviri Seminerleri” düzenlemek istediğinden bahseder. Teferruatı uzun olan bu meselede netice olarak öykücülerin, romancıların ve eleştirmenlerin böyle seminerlerden oldukça yararlanabileceklerini düşünür Fuat. Yeni görüşlerin yeni düşüncelerle karşılaşacağını, bu sayede insanın ufkunun genişleyebileceğini ve kendini bulma sürecinin hızlanacağından bahseder. Tabii bu ortamların yararı elbette mühim olsa da burada nasıl bir söylem geliştirildiği de bir diğer meseledir.

Burada Mehmet Fuat'ın “Eleştiriye Saygı” yazısına değinmek gerekir. Yazıda Fuat, eleştirmenlerin söyleminden, tavrından yakınlıkla eleştirmenin sanatçı ruhunu göz önüne alarak yapılması gerektiğini vurgular. Genel olarak üst söylem içermeyen, hakkaniyetli, eş-dost ayrımı gözetmeyen bir eleştiri düsturu geliştirir. Bu pek tabii katılabileceğim bir görüş olsa da yine bizi konunun başında ele aldığım meseleye götürür. Yani dil meselesine.

Üst söylem ya da samimi bir söylemin sınırları her ne kadar genel hatları ile çizilebilir olsa da bu sınırlar özelde muhataplarına göre değişecektir. Bir yazarın gayet faydalı bulduğu yaklaşım başka bir yazar tarafından saldırı olarak anlaşılabilir. Bu da yine kişilerin saf akıl, estetik anlayış ve kişinin gerçeklik kavramlarının farklılığının sonucudur. Bu durumda bilimsel eleştirmenin imkânsızlığına inandığım kadar, ne kadar yumuşak, samimi ve hakkaniyetli olursa olsun eleştirel söylemlerin muhatabı tarafından farklı algılanabileceğine de inanıyorum.

Yani eleştiri işinin doğasında herkes tarafından kabul edilebilecek bir gerçek olmadığı gibi eleştiri ortamında tartışmasız, gürültüsüz bir atmosfer de olamaz. Mehmet Fuat'ın yazısında ironi maksatlı kullandığı “Eleştiri ya övgüdür ya yergi.” cümlesi aslında her eleştiri muhatabı tarafından tam da böyledir. Tabii bahsettiğim imkânsızlık, olumlu atmosferin oluşması adına çaba sarf etmememiz gerektiği anlamına da gelmez. Bu atmosferin oluşması için de esas çaba okur-eleştirmen insanlara, dergilerde boy gösteren, yazardan evvel okur kimliğine sahip kişilere düşmekte. Ancak gün sonunda en hakkaniyetli en masum eleştirmen bile yazısının on kişiden biri tarafından buruşturulup çöpe atılmasına hazır olmalı. Belki de bu muameleyle en sık karşılaşan isimlerden biri Nurullah Ataç'tır.

Fethi Naci, Ataç için “Eleştirel bir yaklaşımı yoktur. Beğendim, beğenmedim, demekle yetinir.” der. Mehmet Fuat bu söyleme katılarak eleştirmenin en üst düzeyinin de bu olduğunu söyler. Beğendim ya da beğenmedim diyeceksin ve söylediklerini de tutturacaksın, bunu yapabil-

mek zor iştir Fuat’a göre. Buradan da anlıyoruz ki Ataç ile Fuat’ın saf aklı ya da estetik görüşleri hatta gerçeklikleri benzer olabilir. Bu benzerliği eleştirdiği kişilerle yakalayamadığı zamanlar olacak ki “Yazar ile Eleştirmeci” yazısında, yazarların tavrından yakınır Ataç. Söz konusu yazıda kimseyi memnun edemediğinden bahseder. Ataç’ın bu yazısı da bana yine ortak bir memnuniyetin imkânsızlığını düşündürür. Bu düşüncemin sebeplerini de yazının başında açıkladım. Ancak burada gerçekliklerden ziyade Ataç’ın yakınmasındaki gibi samimi bir söylemle belki de ütopyalardan bahsetmek istiyorum.

Kabul ettiğimiz üzere beğeniler, dildeki anlamlar değişkenlik gösterse de yazarın eseri üzerine söylenen her söz kıymetli değil midir? Tabii burada toplumun geneli tarafından hakaret sayılmayacak cümlelerden bahsediyorum. Genele uygun bir dille yazarın gündeme alınması, gündeme alanların kişisel zevklerinden tamamen kopamayarak yazarın eserini incelemesi (çünkü aksi benim adıma imkânsız ve de en az yapısalcıların çözümlemesi kadar tatsızdır) ve bu inceleme üzerinden kamuoyu ile bir metin paylaşılması yazar adına ne kadar kötü olabilir?

Yazarın yazarken amacı nedir ki? Konuşulmamak mı, var olmak mı ya da her insanın yazarın eserine yine yazarın kendi zihin yapıyla bakması mı? Eğer bir toplumun edebî camiasında üretenlerin çoğunluğunun görüşü bu ise eleştirenler Ataç gibi “Beğendim ya da beğenmedim.” diyerek geçsin. Ya da nasıl yukarıda bahsettiğim gibi eleştirmenler, eleştirisinin on kişiden biri tarafından çöpe atılmasını kabul etmeliyse yazarlar da on kişiden bir kişinin bile olsa söz konusu eserdeki estetiğin ya da teknik anlayışın zıddı bir görüşe sahip olabileceğini kabul etsin.

BÜŞRA ÇELİK

DOSYA

Ulular ve Ulakları

I

Eleştiri bir ilim midir? Bir ilimse kuralları ve sınırları var mıdır? Eleştirmen dediğiniz insan kalpsiz, merhametsiz bir robot mudur? Yoksa ulu yazarlar üzerinden kendine menfaat sağlayarak hayatta kalmaya çalışan yazar olamamış bir parazit midir? Malum soruların cevaplarını bu yazı boyunca tek tek arayacağız ama bulmayı vadetmiyoruz.

Hüseyin Cöntürk, “Eleştirmenin Üç Yönüsü” isimli yazısında Türk edebiyatındaki eleştiri meselesine dair üç hususa işaret ediyor. Birincisi; eleştirinin bilimsel olması, ikincisi; edebiyat ve eleştiri üzerine

düşünmeyi teşvik etmek, üçüncü olarak da bir eleştirme görevinin kurulmasına çalışmak.

Bu hususları sırasıyla ele almadan önce Türk edebiyatına eleştiri kavramının nasıl girdiğine ve zaman içinde dönüşerek bugünkü hâline nasıl geldiğine kısaca bakmak gerekiyor. Tanzimat dönemi ile birlikte Türk edebiyatında sistemli diyebileceğimiz ilk eleştiriler yapılmaya başlanmıştır. O dönemlerde eleştiri için “ilm-i nakd” tabiri kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde ise Fransızcadaki *kritik* (*critique*) kelimesinin karşılığı olarak “tenkit” kelimesi kullanılmıştır. Esas dikkatimizi celbetmesi gereken husus ise tenkitin günümüzdeki gibi edebiyattan bir fasıla değil de ayrı bir ilim olarak nitelendirilmesidir.

Geçmişte çok oyalanmadan zaman çarkında hızlıca bir sıçrama yaparak günümüze yaklaştığımızda ise “*değerini ortaya koymak amacıyla genelde sanat ve özelde bir edebiyat eserinin belirlenmiş ölçütlerle göre incelenmesi ve analizini konu alan bilim dalı*” tenkit değil de eleştiri olarak isimlendirilmiştir. Fakat bu tanımlama, artık bu hâliyle “eleştiri” kavramı için fazla dolu ve değerlidir. Çünkü günümüzde eleştiri, Cöntürk’ün amaçladığı üç kaidenin de oldukça uzağında kalmış ve kendine bir varlık alanı bulamamıştır. Türk edebiyatının her ne kadar üretken bir çağı olarak görünse de bir duraklama döneminde olduğunu düşünerek eleştirinin de bundan nasiplendiğini söyleyebiliriz.

Cöntürk’ün *eleştirinin bilimsel olması* kaidesi büyük oranda görmezden gelinmektedir. Eleştirinin bilimsel olması demek belirli sınırları olması gerektiği anlamına gelmektedir. Fakat bu sınırlar gerçekçi bir şekilde çizilmediği için eleştirinin bilimsel nitelikte olması edebiyat geleneğimiz içerisinde oldukça zor görünmektedir. Bilimsel niteliğe sahip eleştiri ancak akademik makalelerin ışığında mümkün görünüyor. Gerçek, tutarlı ve destekleyici unsurları barındırması gereken eleştirinin bilimselliği maddesi günümüz edebiyat dergilerinde gerek sayfa ve kelime yetersizliği gerekse gelecek olan muhtemel tepkiler sebebiyle pek mümkün görünmemektedir.

Bahsi geçen Cöntürk’ün önerdiği üç hususun *edebiyat ve eleştiri üzerine düşünmeyi teşvik etmek* olan ikinci ayağında ise mesuliyet sahibi olarak büyük yazarları ve düşünürleri görmekteyim. Âdeta yalnızca bir derlemeci olarak hareket eden yazarlar, akademi öğrencilerinin işini kolaylaştırarak yüzeysel ve özet bilgileri sunmanın ötesinde daha büyük işler yapmak zorundadırlar. Birikimlerinin karşılığında yeni bir fikir işaret etmeli, edebî eser ortaya koyan yazarları harekete geçirmeli, gerekirse üzmeli ve düşünmeye teşvik etmelidir.

Öykü adına konuşursak 2000 kuşağı öykücülerinin tek bir pal-todan çıktığına dair yapılan yergilerin ötesinde yol gösterici olmak du-rumundalar. Bu hususta bence eleştiri üzerine düşünmenin önündeki en büyük engellerden biri kitap tanıtım yazılarıdır. Tanıtım yazıları, eleştirel değildir, maksat da eleştiri yapmak değildir. Bu tür yazılar arama moto-runu kitabın ismini yazdığımızda toparlayacağımız bilgiden öteye geç-memektedir. Ortalama yirmi bin kelimelik bir kitabı beş yüz kelime ile eleştirilemeyeceği bir gerçektir. Genç yazarların bu tür yazılarla isimlerini ön plana çıkarma gayreti makuldür. Fakat edebiyatımızda bir yer sahibi olduğu malum kişilerin herhangi bir yazara ait külliyyatı da benzer formda özetleyerek bir derleme eser ortaya koyması ve takdir beklemesi kabul edilemez. Güvenli limanlarınızdan dışarı biraz başınızı uzatın ey ulu ya-zarlar. Güneş buzdan fikirlerinizi eritecek kadar kuvvetli mi görelim.

Cöntürk, şayet o konu üzerine düşünülmesini sağlıyorsa bu bile eleştirmenin iyi ve doğru bir iş yaptığını gösterir diyerek aslında eleş-tiriye dair beklentisinin düşük olduğunu sezdirmiştir. Varsın eli yüzü düzgün bir eleştiri olmasın ama o yazılan şey her neyse edebiyat okurla-rını ve düşünürlerini bu konu üzerine tartışmaya yönlendirsın demiştir. Çünkü edebiyatımızın esas meselesi ortaya çıkan eserler üzerine düşü-nülmemesi, konuşulmaması ve aklı başında bir çift laf edilmemesidir.

Eleştirmen, kuytuda köşede kalmış yerini bulmamış ve ne yazık ki çeşitli ideolojik veyahut politik sebeplerle varlığı ve yetkinliği göz ardı edilmiş pek çok ismi de iğneyle kuyu kazar gibi eser üretiminin çok ol-duğu bu ortamda bulmalı ve gün yüzüne çıkarmalıdır.

Cöntürk'ün işaret ettiği üçüncü husus olan *eleştiri göreneğinin ku-rulması* ise bahsi geçen ilk iki madde gerçekleştiğinde ancak mümkün olacaktır. Günümüz edebiyatının bir eleştiri göreneğine sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.

II

Eleştiriye saygı, geçmişte olduğu gibi günümüzde de konuşul-maya devam ediyor fakat konuşulanlar bir adım öteye geçmiş değil. Hâlâ aynı şeyi aynı yöntemlerle ve tekrar eden fikirlerle konuşmak bile bu konuda yol kat edilmediğinin bir göstergesi diyebiliriz. Meh-met Fuat “Eleştiriye Saygı” başlıklı yazısında tarafsız bir yol izleyerek iğneyi de çuvaldızı da hem sanatçıya hem de eleştirmene batırmaktan geri durmamıştır.

Mehmet Fuat, eleştiri saygısı ve eleştiri sevgisi kültürünün bizde gelişmediğini söyleyerek aslında Cöntürk'ün bir eleştiri kültürü

oluşmasının gerekliliğine dair tespitlerini de yerinden etmiştir. Saygı ve beraberinde sevginin olmadığı, süreğen bir kültür oluşumu mümkün değildir.

Eleştiri konusunda esas peşine düşülmesi gereken konu, dehşetli bir şekilde yermek ve yine taparcasına övme çılgınlığından geri durulmasıdır. Kusursuz bir eser olunamayacağı gerçeği gün gibi ortadayken dostumuz diye bir eseri yalnızca övmek ne kadar etik değilse bizden görmediğimiz birini de yalnızca yermek etik değildir. Eleştiri yaparken mümkün olduğu kadar büyük cümleler kurmaktan kaçınılmalıdır.

Çevremde görüp beni en çok hayal kırıklığına uğratan şeylerden biri de bizzat yazar arkadaşlarımızın “Ben beğenmedim, çok kötüydü, hiçbir şey anlamadım” gibi söylemlerle bir kitabı eleştirdiğini sanmasıdır. Neyi beğenmedin? Kötü olan şey, senin hangi beğenin ya da edebiyattaki hangi fikir, kuram bağlamında kötü? Desteklenmeyen ve yalnızca hissî bir şekilde yapılan eleştiriler yerini bulmak yerine eleştirmeni yerinden de edebilir. Bu sebeple eğer bir eleştiri kültürü oluşturmak istiyorsak evvela eleştiri yaptığımız olumlu ya da olumsuz her hususa bir gerekçe sunmalıyız.

Geçtiğimiz günlerde elime aldığım çağdaşım bir yazarın ilk eseri olan öykü kitabını okuyamamıştım. Bunu çevremdekilere dile getirdim. Çünkü ilk kez güncel bir öykü kitabını bitiremeyip bıraktım. Okuyamadığımı, beni içine almadığını ve sevmediğimi söyledim fakat “belki daha iyi ve zihnimin yorgun olmadığı bir zamanda okusam iyi olur” diyerek. Çünkü hakkını vererek sonuna kadar okuyamadığım bir kitap hakkında ancak arkadaş ortamında konuşabilirim. O kitap hakkında bir eleştiri yazısı kaleme almak haddim değildir. Ne zaman o kitabı satır satır okuyup bitiririm ve eleştirilerime bir dayanak gösterebilirim o zaman o kitap hakkında bir eleştiri yazısı kaleme alma hakkına sahip olurum. Şahsi tecrübemi aktararak verdiğim bu örnek de gösteriyor ki eleştirmenin ilk durağı sakın kalabilmektir. Ki ben bir eleştirmen değilim yani bunu meslek edinmiş değilim.

Eleştirmenin de yazarın da ilk edinmesi gereken özellik kibirden uzak durmasıdır. Ortaya bir eser çıkaran insanlar için en zoru budur aslında. Eleştirmen yazarı sopalamakla tehdit eder gibi davranma lüksüne sahip değildir. Yazar ise eleştiriler karşısında elindeki destekleyici unsurları öne çıkararak eserinin arkasında durma hakkına sahiptir. Burada bilinçli olarak “savunma” kelimesini kullanmıyorum. Çünkü hiçbir eserin savunulabileceğine inanmıyorum. Bir edebiyat eseri daima öznedir, biriciktir. O biricik olan ile ortak payda da buluşan insanların çokluğu

ya da azlığı bir eleştirinin doğru ya da yanlış olduğunu göstermez. Eleştiri dediğimiz şey günümüz edebiyatında sınırları belli ve nesnel verilere dayalı bir ilim olmaktan öte şahsi kanaatleri içinde barındıran bir fikir beyanı hâline geldiği için savunma bu hâliyle manasızdır.

Bir yazarın neyin “eleştiri” olduğunu adlandırabilmesinin de ayrı kıymetli olduğunu düşünüyorum.

Twitter gönderileri eleştiri değildir.

Kitap tanıtım yazıları eleştiri değildir.

Arkadaş ortamında söylenenler eleştiri değildir.

Tamamen şahsi kanaat bildiren ifadeler eleştiri değildir.

III

Yazarın, eleştirmenlerin yorumlarını ve düşüncelerini önemsememesinde ya da olması gerekenden fazla bir tepki ortaya koyarak kendini savunmaya geçmesindeki asıl sebep yazarın her ne kadar çoğu zaman kendinde olduğunu kabul etmese de içten içe büyüttiği kibridir. “Yazar ile Eleştirmeci” başlıklı yazısında Nurullah Ataç, yazarın eleştirmene karşı tutunduğu bu tavrı hafifçe iğneler. Baktığımızda bu kibir, aslında bir anne babanın evladına duyduğu sevgi neticesinde onu sahiplenip korunmaya muhtaç görmesiyle ortaya çıkan koruyucu kibirle benzeşmektedir. Bu kadarını her eleştirmen aslında doğal ve makbul karşılamaktadır.

Doğal akışa uymayan ve yazarı hem eleştirmenlerin hem de okurların gözünde nispeten güçsüz ve saldırgan hâle getiren tavır, yazarın eleştiriciyi kendinden aşağıda görmesi ve onun herhangi bir şekilde söz söyleme hakkına sahip olmadığını iddia etmesidir. Özellikle ülkemizde eleştirmenler *kutsanmamış yazarcıklar* olarak görülmektedir. Ne demektir kutsanmamış yazarcık? Yazarlar, kendilerindeki yeteneği ilahî bir hediye olarak görüp kendilerinin seçilmiş, ayrıcalıklı bir pozisyon sahibi olduklarını düşünerek bu ilahi yeteneğe sahip olamayan fakat bir şekilde yazın dünyasında yer alıp bir şeyler karalayan insanları da *kutsanmamış yazarcıklar* olarak görmektedir. Bu sebeple bu ulu yazarlar, kendilerini eleştiri oklarının uzağında tutmak ya da o okların çevrelerinde gezinmelerini engellemek için ufak bir eleştiri aldıklarında dahi âdeta yavrusunu koruyan bir aslan gibi saldırıya geçerler. Bunu yaparken karşılarındaki kişinin bir insan olduğunu unutup eserlerine yapılan eleştirinin karşılığında eleştirmenin şahsına ağır sözler söyleyip “Ey kutsanmamış yazarcık, sen kim oluyorsun da beni eleştiriyorsun? Biraz kendine gel...” demeseler de sopayı abanın altından göstermeyi ihmal etmezler.

Madem eleştirmen yazarın gözünde kutsanmamış ve oldukça geride bir vaziyette ise neden yazarlar eserleri hakkında konuşulsun ister ki? Bir yazarın eseri hakkında yalnızca olumlu eleştiri yapılacağına dair öngörüsü de talebi de çok çirkin bir tutum değil mi? Hem de bunu aslında kendisinden daha alt bir katmanda gördüğü yazarıcılardan beklemesi bir yanıyla da ironik. Çünkü yazarın gözünde zaman zaman o alt tabakada gördüğü yazarcıklar yalnızca yazarın şahsi çıkarlarını gözetip kollaması gereken hizmetçiler midir acaba? Ulular ve ulaklarından oluşan bir edebiyat hükümdarlığı kuruluyor diyebilir miyiz? Aksi takdirde yazarın beni eleştiremezsiniz tavrının altında yatan sebep için başka psikolojik çözümler yapmak gerekir. Bu da bizim işimiz değildir.

Türkiye gibi eleştiri geleneğinin henüz oluşmadığı ve sağlam bir zemine oturmadığı bir ülkede edebiyatın gelişerek yol almasının çok da mümkün olduğunu düşünmüyorum. Hele ki her gün yüzlerce kitabın basıldığı günümüzde iyi kitabı ortaya çıkarmak isteyen eleştirmen sayısının da çokça az olduğuna eminim. Herkes kendine bir kutsal çevre oluşturup yazdıklarını onların okumasından ve her gün artarak büyüyen bir övgüyle bahsetmesinden başka bir şey istemiyor. Hâliyle körler ve sağırlar olarak birbirimizi ağırlamaya devam ediyor.

RABİA ALTUNTAŞ**DOSYA**

Eleştiri Ahlakı İnşa Etmek

Edebiyat dünyamızda bir eleştiri kültürü neden oluşturamıyoruz? Uzunca bir süredir gündemimizde. Ancak soruyu hakkıyla cevaplayabilmek için temele inip sormak icap eder: Bir eleştiri kültürü oluşturacak zeminden neden yoksunuz? Bu suale cevap vermek için de insana, ahlaka dönmek gerekir. Zira insanı ihya etmeden, bir eleştiri kültürü inşa etme gayreti beyhudedir.

***

Memet Fuat da edebiyatımızda eleştiri saygısı ve sevgisinin noksanlığından bahsederken özünde insanın fitratına ve eleştiri kültürünün oluşumu için gereken ahlaka işaret eder. Sanatçının eserini bir annenin çocuğunu sahiplenmesi gibi sahiplenip kucakladığından ve ona ilgi göstermesinden bahseder. Bu durum ona göre fitridir; bu sebeple değişmesini beklememek gerekir. Ancak sanırım burada bir durup düşünmeliyiz, kişinin eserini tam, kâmil, mükemmel, tastamam görüp ona gelecek her türlü eleştiriye reddetmesi hatta eleştirene düşmanlık beslemesi ne kadar ahlakidir?

Nurullah Ataç da kişinin bu noktadaki zaafına işaret eder: Yazarlar; bütün eleştirmen ve okurların kitabını anlamasını, eserinin eşsiz olduğunu söylemesini bekler. Oldu ki birisi eserini eleştirirse onu düşman olarak görür ve cephe almaya başlar. Bu durum aslında kişinin kendi varoluşuyla ilgili temel bir probleme delalettir. Evvela kişi kendinin bir “insan” olduğunu ve bu sebeple bir hata yapma ihtimalinin bulunduğunu reddeder. Yani kendisinin mükemmel olduğunu iddia eder. İkinci olarak da varoluşunu düşünce ve eseriyle âdeta bir bütün olarak görür. Eserine yapılan eleştiri kendi benliğine yapılmışçasına tepkiler verir ve tenkitleri hakkaniyetle değerlendirip yerli yerine koyamaz.

Bu noktada Ataç, benliğin esiri olarak ahlaki zaafa düşen yazarlara seslenir: “Madem pek değerli adam değil onlar siz eleştirmenlerin yazdıklarına bir eleştirel gözle bakın ve ‘gözlerini kapatan perde

ne?’ onu ortaya koyun.” Yani yazarlar eleştirmenlere karşı bakış açısını değiştirmeli onlara gereken kıymeti vermelidir. Ancak bu noktada yazarın kendi ahlaki tekâmülünü gerçekleştirecek hassasiyete sahip olması zor görünmektedir.

***

Memet Fuat’a dönecek olursak, kendisi eleştiri sevgisinin oluşması için sanatçıdan ziyade eleştirmene düşen sorumluluğun daha fazla olduğuna inanır. Evvela eleştirmenleri “övme-yerme açlığına” son vermeye çağırırken âdeta nefsiyle, benliğiyle, çıkarlarıyla değil hakkaniyetle, adaletle esere yönelmesi gerektiğini hatırlatır. Eleştirmenlerin bu benlikten sıyrılması için gereken vasıflara da yer verir: “Önyargıları doğrulamak için değil, yargılara varmak için yazma, eleştiriye bir kavga aracı olarak görmeyerek kişisel duyguların çok üstünde bir gerçeklere varma aracı olarak görme; savaşın sanatçıyla değil kendi kendimizle olduğunu anlama.” Savaşın kendimizle olduğunu anlama kısmı çok mühimdir. Zira eleştirmenin benlik kuyusunda boğulmadan hakiki bir eleştiri getirebilmesi için kendisiyle olan muhasebesini iyi yapması gerekmektedir.

Mehmet Fuat bunun da ötesinde eleştirmenlerin eleştiri sevgisi oluşturmak için “yüksekten konuşmamayı, büyüklük taslamamayı öğrenmesi; karşıdakini alt etmek için değil gerçekleri bulup çıkarması gerektiğini unutmaması, yargılarından yanılabilen bir insan olduğunu bilmesi, dostluktan düşmanlıktan yergiden övgüden kaçınmayı” amaç edinmesi gerektiğini söyler. Yani bir kere daha bir eleştirmen ahlaki inşaatmenin, eleştiri kültürü için esas olduğunu ifade eder.

İşte bu ahlaka sahip olan eleştirmenler ancak Hüseyin Cöntürk’ün bahsettiği yönlerde sahip olabilir: “Bilimsel olmak, yeni edebiyat ve eleştiri sorunlarını gündeme taşıyarak edebiyat ve eleştiri üzerine düşünmeye teşvik etmek, düşünmeye uygun havayı oluşturmak ve nihai olarak da eleştiri göreneği kurmaya gayret etmek.” Bir eleştirmenin bu hususları yerine getirme gayreti esasında onun benlik hapishanesinden kurtulup kişisel çıkarlarından, kaygılarından, düşmanlıklarından sıyrılıp daha yüce toplumsal bir gayeye yöneldiğine işaret eder. Ancak bu amaçla yola çıkan kişi, eleştiriye iyi-kötü, övgü-yergi gibi dar kalıplardan çıkıp eserinde gizli anlamları keşfetmeye, onun edebiyat dünyamızda yerini tespit etmeye, okurda yeni ufuklar açıp esere anlam katmaya muktedir olabilir.

***

Ezcümle meselenin özü insandır. İnsanın ahlaki vasıflarını yitirdiği yerde ne sanatçı kendi eserinin hakkını ne de eleştirmen eleştirinin hakkını verebilir. Yani benlik duvarlarını yıkmadan eleştiri kültürünün

inşası zordur. Bu duvarın yıkımı elbette ki bir ömürlük mücadeledir. Ancak mesele kişinin bu konuda gayret üzere olmasıdır. Bu gayret, yazarın eserinde bir eksik olabileceği düşüncesinin önünü açıp eserine gelen bir eleştiriye daha itidalli yaklaşmasını sağlarken; eleştirmenin kendi çıkarları doğrultusunda değil daha adaletli, hakkaniyetli bir eleştiri yapabilmesine de imkân sağlar.

Mesele burada biter mi? Tam da burada başlar. Zira bu hususu aşmadan bir eleştiri kültürünün inşası için gereken diğer hususları tartışmak beyhudedir.

OĞUZHAN OĞUZBEY

DOSYA

Yazar için Kahve Falı

I

Hararetli bir tartışmanın içerisinde beş altı kişilik bir arkadaş grubuyla oturuyorsanız ve tartıştığınız mevzu bir türlü çözüme kavuşmıyorsa biri çıkıp tartışmayı bitirir. Bu kişi çoğunlukla konuşmasına “bilimsel” kelimesini kullanarak başlar. Genellikle dinleyiciler bu bilimselliğin, kişisel yargılardan bağımsız olduğunu düşünerek boyunlarını bükür. Tabii bilimler için belki de bu boyun büküş geçerli olabilir ancak sosyal bilimler için aynı şey söylenebilir mi? Zannetmiyorum. Kaldı ki tabii bilimler için de “bilimsel” olanın yıllar geçtikçe değiştiğini düşüncecek olursak bu “bilimsel” meselesi çok da kabul edilecek bir olgu gibi durmuyor. Eleştirmecinin incelediği eser bilimsel değil ki yaptığı eleştiri bilimsel olsun. Eserin birçok anlam ifade ediyor oluşu onu nesnel bir eleştiriden uzaklaştırır. Sözgelimi, Tevfik Fikret’in “Sis” şiirini, bir edebiyatçı, oluşturulduğu dönem, metnin bağlamı, şairin kişisel hayatını göz önünde bulundurarak yorumda bulunabilir. Sıradan bir okur ise “Hakikaten İstanbul’a sis çökünce insan kendini çok kötü hissediyor.”

diyebilir. Bu iki yorum da bilimsel değildir. Ancak kendi içinde iki yorum da doğrudur. Bu demek değildir ki metne karşı yapılan her eleştiri veya her yorum doğrudur. Doğrudur ancak metnin açık olduğunu düşünürsek her yoruma elverişli olduğu gerçeğiyle karşılaşırız. Umberto Eko (Eco) *Yorum ve Aşırı Yorum* kitabında, “‘iken’ zarfı ile ‘timsah’ adı arasında bir ilişki vardır çünkü -en azından- ikisi de şu an dile getirdiğim tümcede yer almaktadırlar” diyerek bir aşırı yorum örneği sunar. Aşırı yorum bile olsa bu bir yorumdur ve zorlanarak desteklenebilir. Dolayısıyla bu yorumu yapmaktan kişiyi alıkoyamayız ve bu yorumun doğruluğunu savunanları da. Yorum havuzunun arasında makul yoruma ulaşmak eleştirmenin asıl hedefi olmalıdır. Bunu yaparken makul yorumun bilimsel bir yorum olmadığı da unutulmamalıdır.

II

Mikelenjelo (Michelangelo) Musa heykelini bitirdikten sonra karşısına geçerek, “Ey Musa, konuşsana, neden konuşmuyorsun!” demişti. Bu durum sanatçının yaratım kompleksinden doğan bir histeriyle ilişkilendirilebilir. Aynı zamanda egosuyla da. Ürün (eser) ortaya koymaya çalışan her sanatkârda bu egonun kırıntıları görülebilir, ama büyük ama küçük. Çünkü onu esere doğru iten güdü egosuyla doğrudan alakalıdır. Tıpkı Ataç’ın da dediği gibi sanatçı büyük atılımlar yapacağını düşünerek eserini oluşturur. Ona toz konduramaz, anne içgüdüleriyle sever ve kollar. Eleştirmenden onu övmesini ülkeye tanıtmasını bekler. Ancak böyle bir karşılık bulamaz. Bu büyük bir hayal kırıklığını da devamında getirir. Ancak hayal kırıklığı diğer insanlardan farklı olarak üzüntüye değil egosundan dolayı öfkeye dönüşür. Hedef tahtasına eleştirmeni koyar. Bir hikâye/şiiir/roman kitabı bile yok, der. Esasında bu öfke yazarın “eleştiri”nin ne olduğunu bilmemesinden kaynaklanır. Eleştirinin temelinde eserin iyi oluşu vardır. Eleştirmen eser hakkında olumsuz bile bahsetse bu yine de eserin iyi olabileceğinden kaynaklı bir durumdur. Hiçbir edebî değere haiz olmayan eser, eleştirmen tarafından dikkate bile alınmaz. Bu anlamda eleştirmene eserin iyi bir okuyucusu gözüyle de bakılmalıdır. Eleştiriyi şahsi bir mesele olarak algılamamalı, metnimize yapılan bir yorum gözüyle bakmalıyız. Böylelikle yakındığımız okur yok söylemini değiştirip çok istediğimiz (burası şüpheli) eleştiri ortamına ulaşabilelim.

III

Nasıl ki sanatçı egosunu başkalarına karşı makul seviyeye çekmeliyse aynı şekilde edebiyat kamusu da eleştiriyi ve eleştirmeni bir put hâline getirmemelidir. Şu an bulunduğumuz ortamda eleştirel bir hava-

nın bulunmaması bu iki kişinin (yazar ve eleştirmen) birbirine karşı açık olmayışından kaynaklanmaktadır. Günümüz eleştirmenleri (?) yazara da metne de haksızlık yaparak genelgeçer bilgilerle dolu bir metni eleştiri diye sunuyor. Genelde bu metin yazarın yeni kitabına dair övgüleri barındırıyor. Ancak bu övgüler yine de o kitaba ait değil! Eleştiri metninde zikredilen yazarın ve eserinin ismini çıkartıp metni hiç değiştirmeden başka bir yazarı ve eseri ekleseniz kimse fark etmez. Bu genellikle eleştirmenin aman suya sabuna dokunmayayım, fikrinden ileri gelmektedir. Eleştiri yalnızca övgü ve yergi değildir. Günümüz eleştirmenlerinin gözden kaçırdığı temel nokta budur. Eleştirmenden beklenti bir eseri bütünüyle kucaklamak olmalıdır. Ne salt övgü ne de salt yergidir. Aksi takdirde yapılan hem yazara hem de esere karşı büyük bir haksızlıktır.

Yazar Kafası

Sıddık Yurtsever

SÖYLEŞİ

Sebahat Meraki: İkinci öykü kitabınız *Yarım Kalmış Bir Nehir*'de ilk öykü kitabınızdaki gibi kasaba ve köy hayatına dair metinlere rastladık. Ancak kitap, bu sefer bütünüyle bu tarz hikâyelerden oluşmuyordu. Sadece insana dair kısa anların yer aldığı ve birbiriyle bağlantılı öyküler de mevcuttu. İkinci kitabı ilk kitabınızdan ayıran bu farklılığın aynı zamanda üslubunuzda da mevcut olduğunu hissettim. Zira köy hikâyelerinizde tıpkı ilk kitabınızdaki gibi anlatıcı sadece olayları anlatıyordu ancak diğer öykülerde anlatıcı daha fazla araya girmiş, yer yer cümleleri uzatmış, kendi kendine konuşmuş, dünyamıza dair göndermelerde bulunmuştu. Acaba yazarken bu üslubun farkında mıydınız, bilinçli bir tercih miydi bu anlatım yoksa konunun doğası gereği kendiliğinden gelişen bir tarz mıydı?

Sıddık Yurtsever: İlk kitapta özellikle ilk öykülerimi yazarken bilincimin açık olduğunu söylemem güç. Önce beden oluştu, sonra bilinci üzerine giydirdim. Yahut bir ev yaptım sonra planını çıkardım. Lakin sonraki metinlerde elimdeki somut verilerden hareketle ne yaptığımı farkında olarak yazmaya çalıştım. Taşra-merkez ayrımı sürekli karşıma çıktı, çıkıyor. Burada şunu söylemenin önemli olduğunu düşünüyorum. Ben insanların hikâyelerine odaklandım. Mekân değişir, dil değişir ama insanın özünü tanıma amacım değişmedi.

Zahmetle diktığınız elbisenin aynısı yapmak sizi tekrara götürüyor. Ancak işlediğiniz nakışlar, tasarımlar da tastamam. Yeni bir elbise dikmelisiniz ama nasıl? Ben yeni bir elbise dikmeye çalıştım lakin ilk elbisenin bazı nakış ve tasarımlarını da kullanmaya çalıştım. İkinci kitabını kaleme almış birinin hem yeniye giden heyecanı ile hem de bu yeni'nin nasıl karşılanacağını bilmemenin tedirginliğiyle...

Oğuzhan Oğuzbey: Bir hikâye kitabını bitirdiğimizde günün sonunda bize kalanın bir hikâye olmasını isteriz. *Yarım Kalmış Bir Nehir* böyle hikâyelerden oluşuyor. Yer yer ironiye başvurulması bu hikâyeleri daha da kuvvetlendiriyor. Günün sonunda iyi bir hikâye kitabı okumuş oldum. İlk bakışta dikkatimi çeken kitabın iki bölüme ayrılmış olmasıydı. Duman, Ve Kül. Bu iki bölümün kitaptaki işlevselliği tartışılabilir. Hikâyeleri birbirine bağlayan bir işlevsel fonksiyonda bölümlere ayrıldığını düşünecek olursak eğer bağlantının zayıf olduğunu söyleyebilirim. Muhakkak ki yazarda bunun bir anlamı vardır. Hikâyeleri iki bölüme ayırmanın sebebi nedir?

Sıddık Yurtsever: Kitabı ikiye ayırmamın en temel sebebi tematik olarak bir ayrıma işaret etmek. İlk bölüm daha modern metinlerden oluşurken ikinci bölümde geleneksel öyküler var. Bölüm isimleri de bu durumu anlatsın istedim. Malum öykü hikâye ayrımımız var. İlk bölüm öykü, ikinci bölüm hikâye formunda. Elbette önce ateş gelir ancak dumanın özü küldür.

Keziban Soylu: Kitapta iki kısma ayırdığımız hikâyelerde birinci kısımdakilerin daha denemeci, dile ve anlatıma yoğunlaşan teknik metinler olduğunu söylememiz mümkün. İkinci bölümdeyse biraz daha aksi bir durum var. Bütüncül olarak baktığımızda ikinci kitaptan sonra hikâyenizde kendinize ait bir dil ve üslubu inşa ettiğinizi söyleyebilir misiniz?

Sıddık Yurtsever: Yazdığım metinleri bir yere koymak, onu sınıflandırmak bir bakıma onurlandırmak olduğu için hem nezaketsiz hem de okura yapılan bir haksızlık olarak görüyorum. Şunu söyleyebilirim. İkinci kitapta geçmiş i unutup yeni bir inşa süreci başlatmak istedim. Ancak geçmiş tam olarak geçmemiş

bence. Bunu en azından ilk bölümde ortaya koymaya çalıştım. Kalan kısmı okur emeği.

Merve Çakır: *Yarım Kalmış Bir Nehir*'i bitirip kenara koyduktan sonra düşündüğüm ilk şey karakterlerden bana geçen arada kalmışlık hissiydi. Ne orali ne burali olabilmiş, çoğu zaman yersiz yurtsuz hissetmiş insanların hikâyesini okuyoruz sanki. Bu insanlar yarım kalmışlar, sıkışmışlar. Anlatım dili ise tam olarak Sıddık Yurtsever tarzında. Bu üsluba *Benden Başka Herkes*'ten aşına olanların yadırgamayacağı bir tarz var yani ortada. Buradan yola çıkarak sormak istiyorum, Sıddık Yurtsever'i postmodernizmin imkânlarından yararlanırken görmez miyiz? Daha hareketli, oyunlu bir dil denemeye nasıl bakıyorsunuz? Hikâyede bu imkânların kullanılmasıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Sıddık Yurtsever: Her bir dosya tamamlandığında yeni bir şehre taşınacak olan memurun sıkıntısını taşıyorum üzerimde. En azından iki defa taşındım. İlla yeni bir şey yapmalı mı, eskiyi yeniyile söylemek mümkün mü?.. Çok fazla soru var zihnimde. Hep de orada duruyor. Ama şöyle ifade edeyim. Yeni bir şehir yeni arkadaşlıklar yeni ilişkiler demek. Yeni bir ev yeni bir yuva demek. Herhangi bir şartım yahut kendime koyduğum bir sınıırım yok. Her türlü imkânı kullanmayı, denemeyi istiyorum. Bakalım kalem de aynı düşüncede mi? Yaşayıp göreceğiz.

Ömer Yiğit Demir: *Yarım Kalmış Bir Nehir*'i okuduğumda kendimi yarım kalmış hissettim. Hikâyelerin tamamında bulunan duygu durumu, ben-ben ikircikliği, yazarın hayatın içinden aldıkları ve almadıkları hepsi kafamın köşelerine çekildi. Postmodern anlatının imkânlarına hâkim bir kaleminden çıkmış metinler okuduğumdan dolayı çok mutluyum. Kurgunun metinler arası bağlantısı karmaşık bir düzende, ritimsiz ve özgün oluşturulmuş. Ufak kurmaca oyunları ve güzel söz oyunları ile layığını bulmuş bir eser. Sorum şu şekilde: Hepimizin içinde yarım kalmış şeyler var. Bundan eminim ama düşene vuran kimdir? Masumiyeti aşağılayana ne yapmalı? Yol ortasında çekilen oflara, gönül sızlamalarına ne iyi gelir? Sözün özü: Yarım kalmış her sözü tamamlamak için mi anlatıyoruz? Anlatmanın Cehennemi'ne...

Sıddık Yurtsever: Yukarıdaki soruların geneli biçim, üslup ve temaya yönelikti. Böyle bir soruyla karşılaşmak beni

epey sevindirdi. Elbette maddi imkânları da konuşmalıyız. Onlar aracılığıyla kendimizi ifade edebiliyor, yazabiliyoruz. Letafet orada. Lakin bir de bu yanı var. Yani duygu. Asli vatanımız. Maddi imkânları toprak olarak nitelersek manevi kısmını yani duyguyu da kalp olarak nitelendirebiliriz sanırım. Bir kalbimiz var. Onun yaşadığı bir ömür var. Hissettiği ve hissettirdiği duygular var. Anlattığım tüm hikâyelerde bu duygunun peşinden gidiyorum. Ne yaşadım, ne hissettim?

Bu dünyada birçok şeyin yarım kaldığına şahit oluyoruz hepimiz. Çünkü anlam dediğimiz şey dünya ve ahiret toplamıyla tamamlanacak. Sadece dünyadan bakarak ilerleyemeyeceğiz. Bu sebeple evet yarım kalacak, yarım kalacağız. Bu dünyaya tamamlamaya değil yarım kalmaya geldik.

SORAN: SEBAHAT MERAKİ

SÖYLEŞİ

Yasin Ramazan'la Söyleşi

***Gerçeklik Yeninden* adlı kitabınıza ilk olarak metafizik düşünce sistemi ile başlayıp ilerleyen süreçte metafiziksel düşüncenin aradan çıkarılıp yok sayıldığı oldukça geniş bir tarihteki felsefi tartışmaları anlatıyorsunuz. Ardından metafiziğe geri dönüş ile aslında metafizik düşüncenin insan olmanın bir gereği olduğu görüşüyle kitabınızı sonlandırıyorsunuz. Sizce bu süreç içerisinde metafiziğin psikoloji biliminin içerisinde ölçülür hâle geldiğini söylemek mümkün müdür, psikoloji biliminin metafiziğin vazgeçilemez olduğu na dair kabulde yeri var mıdır?**

Psikoloji, metafiziğin geri dönüşünü hızlandırmıştır diyebiliriz. Çünkü son yirmi yirmi beş yılda, insanların doğa ile ilişkisinin doğa bilimlerinde yani fizik, kimya, biyoloji gibi deneysel çalışan alanlarda üretilen bilgiyle kendine bir anlam bulamadığı kabul edilmiştir. Öncesindeki katı pozitivist bakış açısı, psikolojinin bile ölçülebilir ve maddeye

yani vücuttaki birtakım kimyasal değişimlere indirgenebileceğini öngörüyordu. Bu yüzden psikolojik tedavide ilaç kullanımına çok daha fazla ağırlık veriliyordu. Ancak zaman gösterdi ki insanın işin içine girdiği hiçbir konu bu kadar basit değil. Temel metafizik inançları bulmadan, sorgulamadan, onları harekete geçirmeden insan kendisiyle, diğer insanlarla ve dünyayla sağlıklı bir ilişki kuramıyor. İlk başta “ben” tümüyle fiziksel çerçeveyi zorlayan bir kavram. Ben nerede başlar nerede biter? Nasıl değişir? Ne kadarı kalıcıdır? Bunlar metafizik sorular ve cevapları da kaçınılmaz olarak metafizik.

Filozofların *gerçekliği* bulma çabasında sordukları sorulardan bahsediyorsunuz. Klasik felsefenin ilk zamanlarından bu yana bu sorular farklılaşıyor ve bakış açıları değişiyor. Bu kapsamda sorular ve gerçeklik adına kurduğunuz ilişki nedir ya da gerçeği bulmak adına sorulacak başka soru kalmış mıdır?

Gerçeklikle ilgili sorular bitmez çünkü hiçbir cevap bu soruları tüketemez. Neden? Gerçeklik, bilgimizi aşkındır da ondan. Aşar yani. Bilgimizi doğrulayan şey gerçekliktir. Bu da hiçbir teoremin, açıklamanın, gerçekliği tüketemeyeceği anlamına gelir. Descartes ve sonrasında bu sorunun yönünde bir değişiklik görüyoruz. Onun zamanına kadar gerçeklik insanın dışında aranırken, ondan sonraki süreçte insan bilen bir özne olarak gerçekliğin aranmaya başladığı yer olmuştur. Aristoteles kamerayı bilgi nesnesine çevirmişken Descartes kamerayı kendine çevirmiştir. Bilenin gerçekliği nedir?

Kitabınızı “Metafiziğe Dönüş” başlığıyla sonlandırmışsınız. Aslında ben bu son bölümün devamında hakikat (gerçek) sonrası, yapay zekâ gibi alanlara değinen yazılar bekledim. Acaba sizin için bu yeni gerçeklik algısı sonraki kitapların konusu olur mu? Ve bu konulara kısaca bakışınız nedir, yazacak olsanız da olmasanız da hangi yönden ele alırsınız bu yeni gerçekliği?

Yapay zekâ ve hakikat sonrası, bir sürecin sonucudur. Kitapta bahsettiğim ve gerçeklikle ilgili sorgulamayı izleyen tarihî süreç bizi bu konulara getirmiştir. Yapay zekâ gerçekliğin bir alternatifi olamaz. Ancak gerçekliği nasıl algıladığımızı değiştirecektir. Çünkü çok güçlü iletişim kanallarından yayılıyor. Ancak şunu da belirtmek lazım ki gerçekliğin sayısız boyutlarını görebilenler için, gerçek şeyleri keşfedenler için yapay zekâ gerçekliğin sadece bir yönünü oluşturabilir. Hakikat sonrası tartışmaları, hakikat hakkında konuşmaların faydasızlığının vurgulanması ile başlamıştı. Ancak hayatımızda tek derdimiz fayda değil ki. Bu yüzden fayda haricinde bir gerçekliğin farkında olanlar, metafiziğe tekrar bakma ihtiyacını dile getirdiler. Sanat ve ahlak gibi değerler, evrenin

neden varolduğu ve neden bu şekilde var olduğu gibi varoluşsal sorular, ölüm ötesi hayat ve yaratıcının rızası gibi dinî sorular gerçekliğin başka başka boyutlarına dairdir.

Kur'an-ı Kerim'de dünyaya yönelik ibret verici ayetlerden biri, dünya hayatının oyun ve eğlenceden ibaret olmasıdır. Bununla beraber oyundan ibaret olan dünyada sanal gerçeklik de mevcut hatta kitabınızda bu sanal gerçekliği Platon'un mağarasına denklikle anlatıyorsunuz. Baştaki ayeti bilmesek sadece bu katmanlı gerçeklik içerisinde bile gerçeklik arayışı sizce beyhude midir?

Gerçeklik arayışı hiçbir zaman beyhude değildir. Bir oyunda olsak bile oyunun kurallarını keşfetmiş oluruz. Bu da az bir şey değildir. İçinde yaşadığımız şartlar, uymak zorunda olduğumuz kurallar vs. bizim gerçekliğimizi belirliorsa onların nasıl bir gerçekliğe bağlı oldukları ayrı bir sorudur. Yani biz Matrix içinde yaşıyorsak, bu bizim gerçekliğimizdir. Orada hissediyor, orada anlam buluyor, orada anlam kaybediyor ve orada yaşıyoruz sonuçta. Daha öte gerçekliği yani nihaî gerçekliği keşfetmek için önce sarıp sarmalandığımız gerçekleri keşfetmek gerekiyor.

İbn Sina'nın gerçekliğe dair bakışında kendinde zorunlu olan bir Tanrı'dan bahsediyorsunuz. Yanılmıyorsa İbn Sina yaratım süreci için bir Südür kozmolojisi kullanmakta. Sadece bu bilgiye sahip olsak İslam filozoflarının (sayısı az olsa da) gerçekçi kavrama çalışmalarında nasıl bir konumda olduğunu söylersiniz?

Onlara göre gerçek tektir ve o da Tanrı'dır. Südür kozmolojisi de zaten bu tek gerçeğin kendisini bilgi, güç ve iyilik kapsamında nasıl açtığını ve böylece bizim evren dediğimiz fiziksel gerçeklikler dâhil her şeyin bu tek gerçekliğe nasıl bağlı olduğunu ifade eder. Onlar için yaratma, bu gerçekliğin farklı mümkün durumlarda ortaya çıkması anlamına gelir. Bugün bir çocuk doğdu diyelim. Bu çocuğun, kendi ana-babasından bu zamanda bu şartlarla doğacağı gerçekliği, evrenin tüm gerçeklikleriyle uyum içinde olmalıdır. Çünkü hepsi tek gerçekliğe dayanır.

Spinoza'nın, Descartes'ın ikiciliğini teke indirmeye çalıştığından bahsediyorsunuz. Spinoza evrende tek bir cevherin var olduğunu, zihnin ve bedeninin ise bu cevherin parçası olduğunu düşünür. Görüşü biraz daha açıp Spinoza'nın farklı varoluş düzeylerini ya da farklı alanlarını yok saydığını söylüyorsunuz. Bu durumda özellikle "Her şey tek bir cevher tarafından içerilir." kısmı bana aşkınsal geliyor. Hat-

ta detayları bilmesek sadece bu cümle tasavvufi ekolle çok da uyumlu.

Yeniden Spinoza'ya dönersek aşkınlığın aksine içkinlik taraftarı olduğunu söyleyenler de mevcut. Bu durumda hem Spinoza'nın aşkınsal mı içkin mi olduğu noktasında hem de aşkınsallığın (felsefecilerin pek çoğu varsayılan aşkının bir yaratıcı olduğunu kabul etmese bile) tasavvufi çağrışımlar içermesi noktasında bizi aydınlatabilir misiniz?

Spinoza gerçekliğin evrene içkin olduğunu ama bizim gerçeklik algımızın gerçek olarak bildiğimiz her şeye aşkın olduğunu düşünür diyebiliriz. Yani tek bir cevher, tek bir gerçeklik onun ontolojisini belirler. Ancak bu ontoloji, onun cevherin ne olduğu araştırmasında tamamen bilimsel bir çalışma yapmasını gerektirmez. Bu anlamda gerçekliğin yapısı aşkındır. Her ne kadar gerçekliği içkin kabul etse de. Tasavvuf bu noktada biraz daha kişinin gerçeklik algısına dayalıdır. Gerçek, en azından kişinin içinde bir yerde (enfüste) izini gösterir. Bu da demektir ki tüm gerçeklik gerçekliği algılayan bireyde görünecektir. Bu anlamda aslında Leibniz'in monadlarının tasavvufa daha yakın olduğu söylenebilir. Her bir “zübde”de bir âlem saklıdır.

Bildiğiniz üzere “kuantum fiziği” adı verilen bilimin şu ana kadarki yöntemleri ile anlaşılamayan bir gerçeklik mevcut. Bu noktada hâlâ Albert Einstein'ın öğretileri üzerine denemeler yapıp determinizmin bu olayı açıklayabileceğini düşünen bilim insanları çalışmalar yapmakta ama sizce ne kadar başarılı olabilirler, açıklanamayan hep var mıdır?

Kuantum fiziği, açıklanamayanı daha da arttırmıştır. Evet evrenin yapısına dair çok güçlü bir açıklama yöntemi olmakla birlikte, Kuantum alanlarda çıkan sorunlar ve bunlara dair anlaşılmayan yönler de aynı oranda artar. Dolayısıyla, herhangi bir bilimsel teori veya yaklaşımın herhangi bir şeyi tamamen açıklayacağını düşünemeyiz. Bilimsel teoriler bunu hedeflemezler zaten. Eldeki verileri anlamlı bir şekilde organize etmeye ve yeni açıklamalar getirmeye çalışırlar. Gerçeklik, bu açıklamalarla tüketilecek bir organizasyona sahip değildir. Bilimsel olarak dahi, kuantum fiziğini görelilik teorileriyle bağdaştırmak mümkün olmamıştır henüz. Bu bile, aradığımız şeyin gerçeklik olduğunu gösterir. Kuantum, evrim, big bang veya başka bir şey değil.

Günümüzde akademik düzlemde belirli alanlara yönelik çalışmalar yapan felsefecilerden bahsedebiliriz. Ancak buradaki felsefe yapma anlayışı sanırım filozofluğu tam olarak karşılamıyor. Bu sebeple günümüz filozofları denildiğinde alana hâkim biri olmayarak ben kimlerdir onlar acaba diyorum.

Siz alanın içinden bir isim olarak felsefe yapma ve filozof olma arasındaki farkı nasıl açıklarsınız, günümüzde filozoflardan bahsedilebilir mi? Bahsedilebiliyorsa kimdir o isimler?

Bence Türkçeye has bir kategorik hata söz konusu. Psikolojiyle ilgilenip değer üreten herkese psikolog diyorsak felsefeyle ilgilenip değer üreten herkese filozof diyebiliriz. Bu, filozof kavramının idealleştirilmesinden kaynaklanıyor biraz da. Evet, felsefeyle ilgilenen herkes sistemli ve tutarlı bir düşünsel bütünlüğe sahip olmayabilir. Bu sebeple felsefe tarihi okuyucusu veya anlatıcısı pek çok kişi var. Bunlar sanat tarihi anlatıcıları gibi, sanat yapımlarına gerek olmayan insanlar. Felsefede filozofların ne dediklerinin ötesinde, dediklerini anlamaya ve açıklamaya çalışan ve daha önemlisi kendi perspektifine sahip herkese filozof diyebiliriz. Kendi perspektifinin olması için de bir Descartes veya Wittgenstein olmaya gerek yok. Bulunduğu yerin farkında olması ve buna göre dünyayı anlamlandırması yeterli. Yaşayan filozoflardan Timothy Williamson ve John Searle örnek verilebilir. Daha pek çok isim var.

Kitabınızda “Odağın kaymaması için hayat hikâyelerine girmekten özellikle kaçındığım bu kitapta tartışmalarına yer verdiğim hemen her filozofta, görüşlerini ileri sürerken içinde bulunduğu gündelik yaşamın şartları anlamlandırma çabasını görebiliriz.” dediğiniz bir kısım mevcut. Filozofların kendi gerçeklik arayışını belirleyen bu hikâyeleri merak ettim. Bize birkaç filozofun hayatını örnekleyerek bu alıntıyı açıklayabilir misiniz?

Hemen hemen tüm filozoflar, ruh hallerindeki belirgin bir değişimden sonra felsefeyi soruşturmaya girişiyorlar. Descartes, bilimsel açıdan dünyayı incelerken bilgisinin güvenilirliğinde şüphe ettiği bir manevi tecrübe yaşıyor. Ya kötü niyetli bir cin tarafından kandırılıyormuşum? Yine Wittgenstein, bir asker olarak I. Dünya Savaşı sırasında felsefi soruları bilimsel yollarla cevaplayarak metafiziğe savaş açar ve tüm metafizik sorulara kesin bir çözüm arar. Almanların savaşı kaybetmesi gibi, Wittgenstein da metafiziğe açtığı savaşı kaybeder. İlk dönemindeki mantıksal pozitivist bakış açısını bırakır ve dil ve anlamla ilgili daha geniş bir çerçeve arayışına girer. Daha yaşayan, sınırları daha belirsiz bir gerçeklik anlayışı sunan dil oyunlarını bu sonraki süreçte ileri sürecektir. Yani savaş sonrası çözülme döneminde.

Acaba Yasin Ramazan’ın gerçeklik tanımı nedir ve bu gerçeklik kısmen de olsa doğrulanabilir bir gerçeklik midir?

Bence gerçeklik, yerine başka şeyin konulamayacağı şeydir. Bu doğrulanabilir ama yanlışlanamaz bir tanım. Metafiziğin çoğunda olduğu gibi.

MERVE ETÖZ

HİKÂYE

Kâfurlu Eller

Ben Hatice, babaannem “göğ gözlü Hatice” derdi bana. Onu ben yıkadım. Ellerimle ovdum her yanını, dualar okudum. Zihnimin arka odalarında gezinen bedduaları durduramadım. Beni bu odaya ilk getirişinde, birlikte yıkadığımız o ölüyü de unutamadım. Ölüyü kefenlerken tutam tutam elime gelen saç telleri hâlâ parmaklarımda, sonrasında ne kadar yıkadımsa o histen kurtulamadım. Babaannem o andan itibaren beni kendine benzetmenin rahatlığıyla arkasına yaslanıp dizindeki sızıya, sırtındaki ağrıya odaklandı. Ölüyü teneşirin üstünde kâfurlarken, kulaklarına ve burnuna pamuk tıkarken çok ağladım, çok korktum. Çıkmak istedim buradan, bana izin vermedi. Sonrasında da ölüleri hep bana yıkattı. Önceleri korkumdan onlarla konuştum sonra yalnızlığımdan daha sonra da onları arkadaş tutmamdan. Ne o? Yadır-gadınız mı beni? Korktunuz mu benden? Eğer öyleyse, bunu yapan ilk siz değilsiniz, o yüzden umurumda değil ne düşündüğünüz.

Şimdi uzun uzun, annemle babamın trafik kazası sonrasında dereye uçtuklarını ve boğularak öldüklerini anlatmayacağım size. Hele hele bedenlerinin şişmesini ve patlamasını diye üstünden şöyle bir su tutularak yıkanmasını hiç anlatmayacağım. Hatta boğularak ölenlerin; ağzından, burnundan gelen mantar köpüğünden bahsedersen kalkın gidin, dinlemeyin beni. Ne mecburiyetiniz var benim yaşadığım bu derin acıya şahitlik etmeye?

On üç yaşındaydım öksüz kaldığımda. Annemi babaannem yıkadı, babamı dedem. Ben dışarda ağlıyordum, onları son bir kez göstermediler bana. Öyle görmemi istemediler, haklıydılar belki. Ama ben bunu anlayacak yaşta değildim. O gün büyüdüm. Okul çantam, nerede bıraktıysam orada kaldı, çocukluğum da yanı başında. Şimdi yetimlerin başını okşamak sevaptır dersiniz, size gülerim. Çünkü yalnız kaldıktan sonra saçlarımda herhangi bir kıpırtı olmadı.

Babaannem, bana eskisinden daha uzak ve sevgisiz. Bir de sürekli mantar köpüğü ellerimde kaldı, diyor, gözlerini benden kaçırıyordu. Yemeğe temizliğe karışmıyordu. Ölen kadınları da yıkamak istemiyordu. Evin tüm sorumluluğu bana kalmıştı, gücüm yettiğince yapıyordum. Bir iki cenazeyi sahipleri yıkamış, babaanneme anlayış göstermişlerdi. Sonraları, bu iş böyle gitmez, diyenler oldu. Babaannem onlara aldırmadı bile. Derken bir kadın getirdiler, kanser tedavisi görürken ölmüş. Yakınlarını almadı babaannem içeri, bir tek beni çağırdı yanına. Öğren de sen yıka artık, dedi. Sesimi çıkarmadım. İlk girişimdi gasilhaneye, üşüdüm. Kadını yıkarken saçları elimde kalıyordu. Babaannem, o saçlar atılmaz, dedi. Onları da kefenin içine bıraktım. Bıraktığım her saç teli sanki ellerimde kaldı.

Ben ellerimin pis olduğuna inanıp sürekli ellerimi yıkarken babaannem normale dönmeye başladı. Tekrar yemek yapmaya, ev işinde bana yardım etmeye çalışıyordu. Ama ölü yıkamak bana kaldı, hep bana... Ölülerle konuşmaya bu dönemde başladım. Bazen onlara annemle babamı tarif ediyor, orada karşılaşılırsa benden selam söylemelerini tembihliyordum. Bazen öylesine sohbet ediyordum. Havanın yağışlı olduğundan, gasilhanenin soğukluğundan, kurbağaların sesini duyup duymadıklarından ya da elektriğin ne kadar sık kesildiğinden bahsediyordum. Dedem arada kapıya gelip sesleniyordu: Mırmır sesin geliyor, ne konuşuyorsun ölülerle, diye. “Dua okuyorum”, diyordum. Yalan değildi, evet, dualarını da okuyordum tabii. Ama sohbet de ediyordum. Ne vardı bunda? İnsanlara uzak, Allah’a yakındım ne de olsa. Allah bana günah yazmazdı, kutsal bir iş yapıyordum. Bazen karanlıkta gasilhaneye gelip buraları toparlıyor, her şeyi yeniden yıkıyordum. Eve dönüşte, ayaklarım yere basmıyor da bir meleğe dönüşmüşüm gibi hissediyordum.

Okul yolu bizim evin önünden geçiyordu. Sabah perdenin ardından arkadaşlarımla okula gidişini izliyordum. Sonra ben de bekleyen ölülerin yanına gidiyordum. Yakında Münker Nekir’le de sohbete başlarsam şaşılacak değildi. Yalnızdım, yaşlılarım benden korkup kaçıyorlardı. Ben de onlarla arkadaş olmak istemiyordum zaten. Onlara bir sürü macera anlatacak olan bendim. Asıl onlar benimle arkadaş olmak için yalvarıp peşimden koşmalıydı. Ama insanoğlu işte! Hiçbir zaman ulaşılabilir olanı istemiyor. Madem bu böyle, ben de işime bakıyordum. Matematik sorusu çözer gibi hallediyordum ölü yıkama işini. Çöz, yıka, sohbet et. Kaldır, -ki bu bölümde cenaze yakınlarından yardım alıyordum- serpilecek her şeyi serp, sar, sarmala. İşlem tamamlanınca da çıkıp bir sigara yakıyordum kimseye görünmeden. Sonrasında ellerimi gül suyuyla ovalıyordum.

Babaannem, imam eşlerinde pek görülmeyecek biçimde batıl inançları olan bir kadındı. Her sabah pencereyi açıp dışarıya üç kez tükürürdü. Bu, gecedен üstünde kalan kötülüğü atmamış, öyle derdi. Kahvaltıyı hazırlarken yumurta kırılacaksa, o yumurtayı önce havaya atar tutmaya çalışırdı. Tutabilirse, o yumurta bedenimize sağlık verir, tutamazsa zaten bize yaramayacağı için kırılır, derdi. Kırılan yumurtalar yüzünden de mutfağa halı sermez, ince bir kilim atardı. İcabında bu kilim kolayca yıkanır, kururdu. Gün geçmiyordu ki ölülerin arasında bir de kilim yıkıyor olmayayım. Bu inanışlara dedem güler geçerdi, ben gülmezdim. Mavi gözün nazarına inanırdı. Bana uzun uzun bakmazdı. Ona göre bu evin huzurunu kaçıran, mutluluklarını darmaduman eden bendim. Dedem buna da gülerdi, ben yine gülmezdim. Dedem babaannemin sımsıkı tutunduğu bu şeylere safsata der, ciddiye almazdı. Hiç unutmam, “göğ gözlü bu kız yüzünden gitti benim oğlum”, dedi bir gün. İlk kez o gün dışa vurdu yıllardır tavırlarında gizlediği nefretini. Sabaha kadar ağladım. Dedem böyle bir şeyin olamayacağını, kaderde ne varsa onu yaşayacağımızı anlattı. Ben inandım ama babaannem hiçbir zaman inanmadı. Dedem, “Babaannen yaşlıdır yavrum, evlat acısı büyüktür”, dedi. Sustum. O gün üç ölü yıkadım, hepsine de dedemi şikâyet ettim. Kaybeden bir tek onlar mıydı? Ağlamıyorum, delirmiyorum diye benim annemle babamı unuttuğumu mu sanıyorlardı?

Olanı bitene alıştım. Babaannem günden güne kötüleşti. Aklı gittikçe bana daha da düşman oldu. Beni görür görmez bağırıyor, “bu kız katil”, diyordu. Bir de ellerine olan hassasiyeti ne olduysa geri gelmişti. Bir ben yıkıyordum elimi bir o. Sabun yetiremiyordu dedem. İkimizin de elleri yara içindeydi. Krem bile kâr etmiyordu artık. Bir gün hepimiz uyandık. Babaannem uyumaya devam etti. Onu ben yıkadım, yaralı ellerimle ovdum vücudunu. Dualar okudum. Dualarım bitince kızgınlıklarımı sıraladım. Aklıma gelen her şeyi anlattım. Onu yıkamak uzun sürdü. Dedem dışardan seslendi, ağlıyordu. Ben de ağladım. Çörek otunu bol serptim. Gül kolonyası döktüm kat kat kefenine. Bağlarını bağlayınca dedemi çağırdım. Cenaze hazır alın, dedim.

EREN BUĞDAYCI

HİKÂYE

Seyfettin'in Uçuşu

Kova derdik Seyfettin'e. İsmi de Seyfettin değildi zaten. Onun çıkardığı çatlak sesi çıkaramadığımızdan ismini telaffuz edemez, işimize geldiği şekliyle Seyfo der geçerdik. Korner, frikik, hava topu, karambol, plase... Ne var ne yok ayırt etmez geleni alırdı içeri. Kova ne demek anlamazdı Seyfettin. Mecaz bilmez hâliyle şaşkın şaşkın bakardı gözü-müzün içine. Futbola dair yeteneksizliği saç baş yoldurturdu tüm takı-ma. Bilhassa Selçuk'a. Hırslıydı Selçuk. Hünerliydi de. Hâliyle bir kez olsun kazanmak isterdi. Hakkıydı da. Koşar, koşturur, çabaları. E-5'te makas atarak ilerleyen serseriler gibi milleti sağlı sollu geçer, alayını ipe dizdikten sonra acaba kaledeki çocuğun gururu kırılır mı diye düşün-mez, jeneriklik bir şutla topu doksana takardı. Bu kez şeytanın bacağına kırdık galiba diye yakaladığımız beraberlikle birlikte içimizde galibiyete dair bir umut baş gösterecekken, Selçuk daha orta sahaya dönmeden Seyfettin üst üste basit goller yer takımı tekrar geriye düşürürdü. O va-kit her mevkiden ayrı bir isyan bayrağı yükselirdi. Potemkin Zırhlısı'na dönerdi bizim takım. Selçuk maç sonu "Başlarım ona da, esirgeme yurduna da. Nerden geliyorsa geliyor. Onun olduğu maça çağırma-yın abi beni," diyerek kendini heder ederdi. Seyfettin'in üzerine yürümeye kalkışınca araya girer sakinleştirdim onu. Koluna girerdim. "Oğlum germe maçı. Bari fark açılmasın. Gerilince daha çok yiyor biliyorsun," derdim. Usulca kulağına doğru eğilir, elimi ağzıma siper edip "Hem Cevo'ya söyledim. Atağa çıktığımızda çaktırmadan bizim kaleyi küçül-tecek," diye fısıldardım. Hayatta hilen varsa şansa ihtiyaç duymazsın. O yüzden sırf Seyfettin için her türlü hile hurdaya girer, iştirak etmesi için onu da teşvik ederdim. Fakat Seyfettin onu da beceremezdi. Hile nedir bilmezdi. Hem yetim hem de öksüz biri olarak en nihayetinde şanslı da sayılmazdı. Saftı. Yüzünden düşmeyen o şaşkınlık ifadesiyle şanssız ve hilesiz yaşamaya alışmıştı. Maç sonları -biraz da onu Selçuk'un gaza-bından korumak adına- Seyfettin'le kol kola girer, birlikte Birol abinin bakkalına gider, aldığımız çilekli Max'larla sıcaktan gevremiş kalasların üzerine oturur, güneşin altında gülüşerek yalardık dondurmalarımızı.

Kimseye kızmazdı Seyfettin. Kimseyle yakınlaşmazdı da. Yaklaştığı tek kişi bendim. Ben de Türkçe bilmediği için onunla konuşamaz, dediklerinden de hiçbir halt anlamazdım. Kimdir, nerelidir, kaldığı yurt nasıl bir yerdir, o anatomiyle basit bir mahalle maçı için kaldığı yurttan her defasında nasıl kaçmayı başarır bilmezdim. Bildiğim tek şey maç sonrası ona ısmarladığım her şeyi iştahla yemesiydi. Gerçi yemeyi sevmese o hâlde de olmazdı zaten. Sıgmadı kıyafetlerine. Obez olduğunu mahallenin veletleri bile görür görmez anlamıştı. Penaltı olur mu diye her maç kenarda beklerler, penaltı olduğunda da bacak kadar boylarına bakmadan kale direği niyetine koyduğumuz taşların diplerini göstererek keyifle hep bir ağızdan tezahürata başlarlardı.

“Uç... Uç... Uç... Uç...”

Sıcaktan piştiğimiz bir yaz günü ilk defa maça gelmedi Seyfettin. Yenildiğimizde kızacak birini bulamayınca fark ettik yokluğunu. Son zamanlarda daha da kilo aldığından mütevellit bu sefer kaçamadı, yakayı ele verdi herhâlde diye düşündük. Sonra hiçbir maça gelmedi. Göremedik bir daha onu. Birol abiden öldüğünü öğrendik sonraları. Kalbi delikmiş Seyfettin’in. Gecenin bir yarısı tuvalete diye kalkmış, bir daha yatamamış ısıttığı yatağına. Tuvalet taşının kenarında, musluğa tutunmuş hâlde bulmuşlar. Yakınları varmış, kaçak göçek bir şekilde gelmişler, almışlar Seyfettin’i. Afganistan’a anne babasının yanına gömeceğiz diyerek tutuşup götürmüşler. Kıyafetlerine olduğu gibi buralara da sığmamış Seyfettin.

O çocuk aklımla birkaç ay boyunca ölümüne değil de kalbinin delik oluşuna takılmış kalmıştım. Uzun süre çıkmamıştı aklımdan. Selçuk kantin sırasında fark edince “Takılma oğlum o kadar, geleni geçeni oradan da almış içeri işte.” deyip sırtıtmıştı. Sonraki hiçbir maçı eksik adamlarla oynamadık ama onun aziz hatırasına kaleyi hep boş bıraktık. Günün birinde büyüüp de sokaktan sessiz sedasız çekilinceye dek Seyfettin’siz yenildik hep.

Epistemolojik olarak yaklaşıp “Nostaljiya (Nostalgia)” diye tanımlıyor bu durumu Yohanes Hofir (Johannes Hofer). “Nostos” yani “eve dönüş” ile “algos” yani “acı” kelimelerinin birlikteliğinden oluşan sızı dolu bir tanım. Selçuk’sa meseleyi daha basit ele alıp “Çok takılıp kalıyorsun birader, oysa nehir gibi akıp gidiyor her şey.” diyordu. Gecenin geç vakti tuvalete gidecekken Seyfettin’i hatırlamış, takılıp kalmışken Selçuk’a hak vermemek elde miydi? Komodinin üzerindeki telefonu şarjdan çıkardım. Gogıl Sitrit Viv’i (Google Street View) açtım. Kare kare dolaştım çocukluğumun hatıraları arasında. Kalasların yığılı olduğu, maç yaptığımız arsaya Emlak Konut güvencesiyle toplu konut dikmişlerdi. Birol abinin bakkalı da girdiği kentsel dönüşümden, belediyenin işlettiği küçük bir halk ekmek büfesi olarak çıkmıştı. Çocuk

esirgeme kurumunun olduğu yerde ise Oya Kayacık isminde geniş bir park vardı. Hakikaten haklıydı Selçuk. Nehir gibi akıp gidiyordu her şey.

Göğsüme çöken ağırlığın altında kapattım telefonu. Tuvalete gitmekten vazgeçtim. Tekrar uzandım yatağa. Yumudum gözlerimi. Ben Seyfettin'in, Afganistan'ın taşlı, ücra bir mezarlığında çürüyüp gittiğine değil de gökyüzünde uçtuğuna inandım her zaman. Onu almaya gelenler de akrabaları değil Allah'ın onun için gönderdiği sevgili melekleriydi. Seyfettin şimdilerde o pırıl pırıl delik kalbiyle gökyüzünün en güzel yerlerinde bir başına dolaşıyor, elindeki çilekli Maks'ı (Max) yalayarak mütemadiyen bizi izliyordu muhtemelen. Kendini oralarda fazla yalnız hissetmesin diye onun için uyuyuncaya dek tezahürat ettim içimden.

“Uç... Uç... Uç... Uç...”

AHMET YILMAZ

HİKÂYE

Yağ Yağ Yağmur

Kasabanın alınına çatık bir kaş gibi kurulan siyah bir bulut çoktandır yerini değiştirme niyetinde değildi. Genişlemiyor, daralmıyordu da. Şekli sabit ve bunaltıcıydı. Tek hörgüçlü hecin devesini andırdığından; çölü, yağmursuz kızgın kumları, açlık ve susuzluktan çatlamış dudakları, kaybolmayı, bir serap uğruna heba olmuş hayatları akla getiriyordu.

Bahçede saatlerdir iki büklüm çalışan bahçıvana el ettim, ara ver biraz diyerek yanıma çağırdım. Güz günü temizlik yapmak akıl işi değildi aslında. Süpürdüğü yeri az sonra onlarca yüzlerce yaprak ölüsü işgal ve istila edecek. Toz toprak birikecek ayağının altına. Bir kısır döngüdür ağır ağır ihtiyarlatacak insanı.

Hâlimden memnundu, yaşadıkları üstüne fikir yürütmemekle sağ ve sağlıklı kaldığında ısrarcıydı. Dünya dedikleri sabahtı, akşamdı, mevsimlerdi, hastalıklardı, ölümler ve doğumları alt tarafı. Aşklar ve evlilikler, çocuklar da cabası. Asmanın sardığı balkonda benimle bir bardak çay içip gözlerini kısarak havuzu işaret etti. Daha dolu yaprak var, dedi. Gerisi gelir diye ikaz ettim, güldüm de. Ciddiyetle doğruldu. Elini beline attı. Fıtuk yok mu, nasıl sıkıştırıyor bilseniz... Bilmem ki dedim. Benim derdim bana ağır. Seninki sana. Acı biraz kendine.

Sivrisinekler azmış, arsızca ulu orta ısırıyorlardı. Kemiklerime yarasın diye açtığım kollarım delik deşik olmuş, felaket kaşınıyordu. Korkmuyorlardı insandan, işlerinde uzman ve soğukkanlı tatbikçi olmuşlardı. Dökecek, diye müjdeledim. Yabancı bir filmde öğrenmişim. Bir adada, yaşlı bir rahip deniz fenerinin yanında böyle söylüyordu genç adama. Yağmura gebedir gök, bir sancıya bakar. Sonrası abdala malum.

Hiç heveslenme, diye sırttı. Orası başka burası başka. Deniz kenarında nem çok olur.

Başımı gökyüzüne kaldırdım ama hecin devesini ipini bağladığı yerde bulamadım. Yine bizimle oyun oynuyordu.

Hava rüzgârlanmış, iyiden iyiye üşütmeye başlamıştı. Bahçıvan müsaade isteyip işine döndü. Bir adam mutlu olduğuna bir defa inanmışsa onu kıyametin kopacağına ikna edemezsiniz.

Bahçe kapısı gıcırdayarak açıldı, esmerce bir genç kız içeri süzüldü. Ne giymiş, ne sürmüş bilemeyeceğim. Gözüm uzaklara yabancılaşalı merakım da körelmeye başladı. Sağı solu yoklayan küçük hanım duvar dibinde eşlenen bahçıvanı fark edip yanına sokularak bir şeyler söyledi. Yukarıda olduğumu öğrenince koşarak -hayır, âdeta uçarak-balkonun altına geldi, aşağı inersem benimle bir mülakat yapacaktı. Son kitabım üzerine birkaç sıkıcı soru sadece. Açık sözlü kız. Aferin sana diye alkış tuttum. Fakat benim şöhrete alerjim vardır. Yazdığım her zeler okunmuş okunmamış umurunda değildir. Benim için gömleğini yırtan, kocasıyla arası açılan kadınlar olmasın. İmza günü yapmam, kuyruğa girmem. Kimsenin kuyruğuma takılmasına, bir poz vereyim diye ceketime asılmasına; sirke satan suratımda bir mana bulamadığı hâlde pazarcı tezgâhını andıran uzun masalarda karşımda sırtıma izin vermem. O sebepten Viyana sanat çevrelerinin üstüne sahnedan su püskürten Tomas (Thomas) Bernhard’la ruhen arkadaşızdır, kalubelandan beri duygudaşızdır.

Ağlattım galiba. Burnunu çekti, kızarmış. Zaten şu tepemdeki bulut kaç saattir gitmiyor dedi. Zaten sevgilimle... Takma kafana, erkekler öyledir dedim. Yakışıklı mı bari? Mahcup oldu, kaşlarını çatarak nankör herife okkalı bir küfür yolladı. Yeni yetmelerin ağzında açık saçık sözler pek gülünç oluyor. Tabii ciddiyetimi bozmadım. Boşversene dedi, unuttum say. Boyuna posuna aldanmasın yani. Malına mülküne de eyvallah edecek değilim. Rüzgâr üfler sel götürür. Ayaküstü çözdü sevdâ acısını. Vay be. Derviş gibi kız. Dervişiyse. Gel kahve içelim diye sim geldi. Sen de erkek değil misin, aynısınız hepiniz diyerek bahçe kapısını güm diye yüzüme çarptı. Bilseydi, benden olmayacağını. Kabahat bende mi yağmur cimrisi devede miydi? Sonra az kestirdim, sakinleştim, duruldum, arındım. Hava açtı, bulut kaçtı. Sonra garkak tepemde saksağanın irisi. Mahallenin delisi. Ceviz dalında terazi. Sustan anlamaz, hoşttan korkmaz. Sonra çocuklar duvara tırmandılar. Top kaçmış içeri. Bahçıvanı fark edince ilkin afalladılar, büyükler böyle durumlarda muhakkak bağırır çağırır, nasihat etme fırsatını tepmezler. Ama yaşlı kurt bacaklarına dolanan meşin yuvarlağa öyle bir tekme salladı ki çocukların aklını başından aldı. Top bu sefer de balkona düşmesin mi? Aşağıdan sesleniyorlar, biri susuyor öbürü başlıyor. Yüz buldular bir kere. Öz güvenleri tavan yapmış.

“Abi topu versene! Abi bi’ daha atmayız!”

Ben şimdi sizin abinizin ruhuna... Hayranım şu yeni neslin ayarsız atıp tutmalarına.

Birini çağırdım, korkma gel al dedim. Bir solukta merdivenleri ikişer üçer atlayıp burnumun dibine kadar sokuldu. Baktı dizlerimde battaniye, yüzümde çukurlar açılmış iltihaplı yaralarım. Köşedeki topu ayağıyla çekti yanına. Ürküyor muydu ne, geldiği hızla aşağıya koştu. Artık ne anlattıysa arkadaşlarına, ters ayaklı bir mahlûk görmüş gibi bas bas bağırarak kaçtılar.

Onun yaşında bir oğlum olacaktı. On on bir yaşlarında. Top oynamaya düşkün. Hayata âşık. Yakın. Kitaplardan ırak.

Yıldız çekip gitmeseydi. Kapıyı çarpmasaydı o saatte. Taksi çağırmak yerine güvenip binmeseydi o külüstüre. Karanlıkta bir kediye vurmamak için! Elektrik direğini görmemiş olamazdı. Öfkeyle kalkmasaydı yerinden.

Zil çaldı. Sayaçlara bakacaklar. Su, doğalgaz, çok sürmez elektrik de yetişir. İnternetle telefon peşinden. Fatura ödemek için mi katlanıyoruz şu iki günü eşit hayata? Malulen emeklilik de olmasa. Bir cesedi işiştiriyoruz patlayasıya, buna yaşamak mı diyoruz?

Abdullah aradı ikindiye doğru. Sabık şair dost. Şiir kitabını müjdeledi. İsmi özenerek koymuş: Bahçede Fırtına. Ağzı kulaklarında. Evlenip çoluk çocuğa karışsaydı bu kadar sevinmezdi. Karışmamakla isabetli davrandı kim bilir. Saçı sakalı ağarmış ama hâlâ direniyor. Tahmin ediyorum, bazı yeni oluşumlara kapılmış gidiyor. Dergicilik işleri falan. Ekmek yok o tarafta. Söz dinlemez ki. Yıpranacak, yorulup illallah edecek. İnsanların maskesi düşünce... Ama hakkını yememeli, inatçı çıktı. Bende şafak söktüğünü, sonunda teslim bayrağını çektiğimi bilseydi... Keyfimin kaçtığını sesimden fark etti. Hayırsız buluta attım taşı. Hak verdi kaygıma. Bizim burayı sel götürüyor dedi esefle. Sana da yollayayım biraz.

“Fırtınadan sonra bahçeler, ne varsa harap olmuş benim olan sende” mısrasıyla açılıyormuş kitap. Tuttum bunu. Dilimden düşmez artık. Göğe bakarken, ağaçlara bakarken, kuşlara bakarken mırıldanırım. İçime oturdu, sanki bir parça kopardı benden...

Derken akşam çıkageldi. Bazı bazı Yaradan’a sesleniyorum oturduğum yerden; yirmi dört saat biz kullarına çoktur, niye kısaltmazsın? Koca günü doldurasıya canım çıkıyor benim.

Hecin devesi kırmızıya boyanmış sırtıyor tepede. Yağsa harikalar yaratacaktı. Bahçıvanın deli deli toplayıp duvar dibine yığıdığı yapraklar bir güzel ıslanacaktı. Havuz dolup taşacaktı. Sokaklar tertemiz yıkanacaktı. Toprak kokusu hangi kalbi yumuşatmazdı? Çocuklar sırlıslıkla okullarda ve dönüşte evde öksürürken cezalı, sıkışan trafikte sabırla sınanan ahiret yolcuları. Dalgaları köpüklenen deniz. Gemiler uzakta birer ceviz kabuğu.

Yağsaydı.

Yıldız'ı kaybedeli iki koca yıl geçmiş, bacaklarım dermansız. Morluklar belirginleşmiş, deri döküntüleri kaygı verici. Kaslarınız hızla eriyor dedi sinir bozucu doktor. Cerrahpaşa'yı dereceyle bitirmiş, uluslararası sempozyumlarda bildiri sunmuş, neme lazım? Başını bilgisayarımdan kaldırmadan muayenesini yaptı gitti. Günde en az yarım saat yürüyün. Perhiz şart. Hareket edin biraz. Sormadı niye evden dışarı adım atmadığımı. Oğlumu kaybettiğim uğursuz sokağı. Yıldız'ı benden koparan o duvarı, karanlığı ve elektrik direğini. Ve kedinin kaldırırma yapışan başında sönen akıbetini. Bir psikiyatri uzmanı da görsün sizi dedi. Yüzüme bakarak konuşmayı becerecek mi peki?

Vitamin diye pembe pembe kapsüller bırakmış. Bu iyi bir şey. Hapı yutunca etrafı bir acayip görürüm belki. Güçlenirim, ayaklanırım, dünyaya koşarım. Bu daha iyi. Utanacak, korkacak ne yaptım?

Yağmur çisil çisil yağsa, ılık çalsam, o bayıldığı Olvido'yu mırıldansam Yıldız beni duyar mı?

Çıt yok. Akşam çatlamış at. O bile.

Yatmadan önce haberlere baktım. Ankara'yı sel götürmüş. Balkon koştum. Bahçede komşunun çocukları kahkahalar atarak top oynuyorlar. Havuzun başında anneleri. Mühendis bey geç kalmış. İzinli bahçıvan.

Gazeteci kız damlamadan şu havadaki bulutu kazasız belasız yere indirmeli.

MÜCAHİT ŞENGÜL

HİKÂYE

Yöntem ve Bir Yılan

Her zamanki telaşıyla masasını balkona taşıdı, portatif bir masa olduğu için kolaylıkla çıkarıp kurabildi. İçeriden sandalyesini ve makineden yeni çıkmış filtre kahvesini de aldı. Şehrin merkezî yerlerinden biri olduğu için karşı evler, balkonlardan çok rahat görülüyordu. Pek umursamadan bilgisayarını da masaya koyup oturdu. Balkon ışığını hiç açmazdı sadece bilgisayar ekranından yansıyan ışık; mahalleden, gürültülerden, alt komşunun oğlunun bağırmasından, yan komşunun kaydıra kaydıra izlediği videolardan soyutlanabilmesini ve odaklanmasını sağlıyordu. Her zamanki gibi bulut depolama dosyasına girip bir dosya açtı. Bugün roman yerine kafasında kurduğu bir öykü üzerine çalışacaktı. Başlık atmadan ilk satıra geldi. Sonra başlığa geldi birkaç harf yazdıktan sonra silip paragraf başından başladı.

“Yaz aylarının en sıcak günlerinden biriydi, kapalı ortamda çalışmanın en büyük avantajı klimaydı. İş çıkışı servisin gücü soğutmaya yetmese de yolun yarısında indiği için yeterli sayılırdı. Servis şoförüne yüksek bir sesle ineceği yeri belirtip kapıya yaklaştı. Elinde her zaman okumakta olduğu bir kitap, bir şişe soğuk su ve terini silmek için bir peçete vardı.

İndiği yer ekin ekilmiş ama muhtemelen sahihsiz kaldığı için çürümüş ve de çürümekte olan bir ayçiçeği tarlasıydı. Birkaç kişinin daha tarla sürülme aşamasındayken yaptığı patika şimdi üç dört kişinin yürüyebileceği genişlikteydi. Her zamanki gibi ilk birkaç adımda koşturarak tarlaya girdi. Bu kocaman şehir içinde insandan, arabalardan, bir nebze de olsa seslerden uzak kalmak için bu yolda yürümeyi seviyordu. Sıcak havalardan dolayı yolu uzatamamak, insanlardan kaçamamak bu tarladan giden yolu bir nevi zorunlu kılıyordu ona. Bu yolu yürürken telefona asla bakmamayı veya müzik açmadan yürümeyi kendine şart koşmuştu. Ayçiçeklerine veya üzerine konmuş arılardan ya da tarlada yaramaz çocuklar gibi gezinen yabani güvercinlerden yola çıkan düşünceleri onu bin bir çeşit düşünce noktalarına itiyor, çıkarımlar yaptırıyordu. Yavaşlatabildiği kadar yavaşlayan adımları zihninin kapılarını açıyordu.

Yine böyle sıcaklığın kafatasındaki kanı kaynatmaya çalıştığı bir gündü. Yasin düşünceler nehrinde bir o taş bir bu taş atlayarak ilerliyordu ki tarlanın kenarındaki otlardan her zaman gelen seslerden daha yüksek bir hışırtı yükseldi. Korkuyla irkildi. Şehir merkezinde doğup büyüdüğü için haşerattan ve özellikle sürüngenlerden korkuyordu elleri titrediyse, geceleri karanlıkta yalnız kaldığında veya bir sürüngenle karşılaştığında yaşadığı o kulak zarlarındaki basıncı hissetti. Bu korkunun bir tık ilerisi bazen baş dönmesine hatta bayılmaya dönüşüyordu.

Korku dolu gözlerle başını sese çevirdi. Bir yandan da kendini korkmadığına ikna etmek için elindeki şişeden su içmeye aynı anda terini kurutmaya çalışıyordu. Sıcaktan yanmış sarı sarı otların arasından bir yılanın ona doğru yavaş yavaş hareket etmekte olduğunu gördü.”

Bu öyküyü bu şekilde yazmak kendini en iyi şekilde ifade edebilmesi için yeterliydi ancak okuduğu takip ettiği çağdaş ve hatta yaşıtı sayılabilecek yazarlar, dergi editörleri bu öyküyü beğenmeyecek ve çağdaş öykücülüğe pek uygun olmadığını söyleyeceklerdi. Bu tarz öykü yazmak istisna olsa da öyküyü bir çizgiden başlayarak ilerletmek pek olumlu karşılanmıyordu. Çizgiler o kadar karmaşıklaşmalıydı ki her şey karışabilirdi. Okuyucu zorlanmalı hatta okumaktan ara ara vazgeçmeliydi. Dosyasını kaydettikten sonra “farklı kaydet” yapıp dosyanın devamına versiyonun kısaltması olan “Ver 2” yazdı. Parmakları tekrar tuşların üzerinde gezinirken zihni farklı kurgu biçimi üzerinde çalıştı.

“I.

Yasin şehrin gürültüsünden ve baskısından kurtulabilmek için olur olmadık yerlerden yürümeyi, bunun için sürekli yeni yollar keşfetmeyi iş edinmişti. Bu yalnızlıkları takip edip insanlardan uzaklaştıkça ruhunun kapılarının bu uzaklaşma ile doğru orantılı bir şekilde açılmakta olduğuna ve ruhuna fiziksel olarak yaklaştığına inanıyordu. İş hayatının yoğunluğu, ailevi konular, hayat şartları her geçen an daha fazla üzerine geliyor ve tüm bu olanlar daha keskin değişiklikler almasını veya hayatındaki bazı gereksiz parlaklıkları anlık olarak kısmasını gerektiriyordu. İşte bu yollardan biri son zamanlarda çok da fiziksel olarak istediği gibi bir yer olmayan ve şehrin içerisinde gizlenmiş gibi duran sahipsiz ama her nedense ekili devasa bir tarladan geçiyordu, bu tarla o kadar acayip bir tarlaydı ki üzerinde ekili ayçiçekleri güneşi takip etmesi gerekirken ona sırtını dönmüştü. Belki de sırtını dönmesindeki temel sebep onların orada kök salmasını sağlayan çiftçilere bir tepkiydi. Çünkü ne bir sulama yapılıyordu ne de aralarında boy veren yabancı otlara müdahale ediliyordu.

Yasin bunların şahitliğinde bu acınası tarlanın yakasından kavurucu güneş ışıkları ve rüzgârın sesi haricindeki sessizliği dinlerken her zamankinden daha gür ve sert bir hışırtı duydu. Belki bir oğlu veya kızı

olsaydı ve de onlarla korku konusunu konuşuyor olsaydı, hiçbir şeyden korkmadığını, onların da korkmaması gerektiğini salık verirdi; ancak pratik her zaman teoriden daha çarpıcıdır ve aslında gerçekliğin özüdür. Sadece yalnız başına geçtiği bir tarladan da korkmakla kalmıyordu Yasin. Geceleri bir evde yalnız kalmak da ciddi bir korku sebebiydi onun için. Tabii bu korku durup dururken onu esir alacak kadar şiddetli değildi. Kapıdan, dolaptan, ahşaptan, üst komşudan gelen gecenin karanlığındaki sessizliği kılıç gibi bölen bir ses bu korkunun kaynağıydı ve aslında temel sebebiydi. Ancak açıklamakta zorluk çektiği bir durum vardı ki sesin kaynağının bir hırsız veya musluk şıprıtısı olduğu analizini yaparsa doğrudan ayaklanıp bu olayın üstüne gidiyordu. Tam da bu sebepten sararmış ve bir hoparlöre taş çıkaracak kadar yüksek sesle çıkan bu hışırtıya bakmak, ne olduğunu anlamak istedi.

Görebildiği, analiz ettiği şeylerden korkmazdı ancak haşerelerden ve sürüngenlerden de fiziksel bir korku duyuyordu. Yine de belki elle müdahale etmemek üzere sese yaklaştı. Yaz aylarının ellerinden cebinden eksik etmediği su şişesi, peçete paketi ve kitabıyla sessizce ve mesafesini korumaya çalışarak izledi. O anda bir yılanın otların arasına süzülüğünü fark etti.”

Klavyeden kaydetme kısa yollarına basıp ekrana bakmaya başladı. Yazdıklarını okumuyordu ancak ekrana takılan gözlerini de çekemiyordu. Az sonra elleri ile yüzünü, saçlarını usançla ovdu. Beden dili uzmanı olan biri bu hâlini görse yazdıklarını az sonra sileceğini ve beğenmediği yahut ciddi bir kararsızlık çektiğini iddia edebilirdi. Başını iki yana salladıktan sonra dosyayı kapatıp “Ver 1” dosyasını açtı. Sanki hiç ara vermemiş gibi yazmaya devam etti.

“II.

Korkudan elleri ayakları kaskatı kesilmişti. Normalde kendinden beklediği davranış arkasından gelmeyeceğine neredeyse emin olduğu yilandan kaçmaktı ama yapamadı. Olduğu yerden yılanı bakıyordu. Hatta biraz eğilip saçma bir şekilde iyice görmeye çalışıyordu. Kolunun altında duran şişenin kapağı açıldı ve her geçen an kasılan kolu şişeden ikisinin de korkacağı yahut korktuğu sesler çıkıyordu.

Kulağındaki basınç uzaklardan gelen alakasız ufak tefek seslerle daha da şiddetleniyordu. Yılanın ona yaklaşması aslında bunun oluşmasında daha büyük etkendi. Yılan ona yaklaştıkça korku tüm beyindeki sinirleri hızla çalıştırıyordu sanki. Kafasının içinin ısındığını hissetmeye başlamıştı ki yılan yarım metreden fazla yükseldi, aralarında bir karıştan az bir mesafe kalmıştı. Bir an suyu tutan kolunu atmak boğazından yakalamak istedi ancak hâlâ yilandan ona karşı bir tehdit hissedemeyişi buna engel oldu veya bu refleksi tetiklemedi. Az sonra yılan yavaş hareketlerle

su şişesine doğru yaklaştı. Başı şişeye girebilecek kadardı ancak şişenin ağzında duran suya dilini sokup çıkardı. Susamış olma ihtimalini hiç aklına getirmedigi için sudan biraz daha içebilmesi için kaskatı kolunu biraz daha eğdi.”

Yine şevkle başladığı öykünün devamını getirmeye üşendi. Bir noktada kimsenin düz bir anlatıya teveccüh edeceğini pek sanmıyordu. Hem öyküler fantastik anlatılar için iyi bir mecra değildi.

“III

Yılanın otların arasından çıkması ve ona doğru yükselmesi henüz yedi sekiz yaşlarındayken babasının çalıştığı geniş araziye hatırlattı. Babası ona bu civarda otları yolması gerektiğini ve az sonra su ile döneceğini söylemişti. Babası gider gitmez duyduğu hışırtı onu devasa arazide yalnız kaldığı düşüncelerine boğmuştu.

Kasılmış vücudu korkuyla sağa sola dönüyordu. Her adımda ayağından çıkan sesler zihninde korku yaraları açıyordu. Bazı yılanların saldırdığı fikirleri zihnine doluştukça bayılacak gibi oluyor ve etrafında dört dönüp duruyordu.

İşte o yılanı gören Yasin otuzlarında biri değil yedi yaşındaki küçük çocuktı ve kabaran kulakları onu oracıkta bayıltabilirdi. Bedenine bir korku ögesi giriş yaptığında fiziksel âlemden soyutlanıp yedi yaşındaki benliğine giriyor aynı anda zamandan ve mekândan soyutlanıp başka bir formda gerçek benliğine temas ediyordu. Korkunun ilk yaratması gereken tepki hâlâ düşünmekte olduğu ve yapması gerektiğine kendisini ikna etmeye gayret ettiği kaçma fikri olmasına rağmen olduğu yerde duruyordu. Bu durum ve kendini ikna edememiş yedi yaşında bir çocuğun babasının yılanlı öykülerinde yılanların insanları kovalayabildiği hatta babasının bir defasında kaçtığı ancak aniden dönüp kürekle ezdiği anılarına gizli atıflar yaptığıyla alakalıydı ve kendisi yedi yaşındaki bir bedene gidip otuz yaşındaki benliğine tastamam bir şekilde geri dönerek sıkışan birinin kıvraklığına sahip değildi. Bir yudum daha almak için açık bıraktığı su şişesinden dökülen birkaç damla sudan içmeye çalışması Yasin’in korkularını içinde bomba gibi patlatmalıyken milyonlarca yıldızı hapsedip pasifize eden bir karadelik gibi korkularını dünya üzerinde varoluşunu hissettiği ilk andaki zamana kadar sürükleyip yok ediyordu. Yılan birkaç damla içtikçe serinliyor, tuhaf bir şekilde başını sallıyordu, yılan diline hiç hâkim olmayan ancak yılan beden diline hiç hiç hâkim olmayan Yasin bunun iyiye işaret olduğunu düşündü. Çatırdamalar, kırılmalar duyuyordu ancak bunlar ruhunun en derinlerinden geliyordu. Ruhunun içerisine sığışmış olan ve belki kâinat kadar büyük olan korku odalarının saç telinden ince cam duvarlarının sesiydi bunlar. Her kırılma sesini duyduğunda bedeninde bir kas serbest kalıyordu, nihayetinde birkaç saniye sonra sadece gözlerini değil, boynunu, kollarını hareket ettirebildi.

F. ZEHRA ATAK

HİKÂYE

Berahut

Yakalayacakmış gibi boşluğu kovaladı odanın içinde. Bir şeyler mırıldandı, kollarını iki yana açtı ve koştu. Ben kenarda durmuş onu izliyordum. Aslında amacım açığını yakalamaktı. Bu yüzden kapatmış olduğu gözlerini aralıyor mu diye bakıyordum. Kirpikleri titrese de göz kapakları hiç oynamadı. Bir müddet sonra işini iyi yaptığı için sinirlendim. Bağırarak oldum ama görünmez eller ağzımı kapattı. Bu ritüelin bir parçasıydı; ne olursa olsun dışardan müdahale edilemezdi. Yine de hemen vazgeçmeyecektim, ayaklarımı uzattım. Belki Berahut, beklemediği bu engele çarpar ve tökezlerdi. Fakat parmaklar çeneme baskı yaptı; vücudum kaskatı kesildi. Yine olmadı!

Bana cezadan ilk bahsettiklerinde öncekiler gibi oda hapsi olacağını düşünmüştüm. Fakat önemsiz kelimelerin arasında baskın birkaç fısıltı, ateş saçan bakışlar altında çizgiyi aştığımı söyledi. Bu sebeple de boşluğa kapatılacağımı ve onu yakalamadıkça cezamanın son bulmayacağını açıkladı. Nedense hiçbir şey gözümü korkutmuyordu, bedel ödemeye hazırdım. Geciktirmeyip kollarımdan yakaladılar ve beni, hedefine isabet ettiğinde sevinecekleri bir çöp gibi fırlattılar.

Boşluğun içine ilk girdiğimde görüşüm engellendi, hiçlik tarafından kuşatıldım. Yoğun bir toz kokusu vardı. Gözlerimi uzun süre açamadım ve ara ara öksürük nöbetlerine tutuldum. Çok geçmeden kolumdan sarsıldığımı fark ettim ve gözlerimi ancak o zaman aralayabildim. Berahut’la ilk karşılaşmam böyle oldu.

Onu seviyordum. Ama benden daha çok mücadele etmesi bazen sinirime dokunuyordu. Aslında dokunan şey çabalaması değil, uğraştığı halde hâlâ başarısız olmasıydı. Bir toz bulutunun içindeydik. Ve buradan çıkmanın tek yolu boşluğu yakalamaktı. Yani imkansız... Berahut buna katılmıyordu. O, eğer boşluğa değerse yakalayabileceğine inanıyordu. İkisinin de aynı şey olduğunu söyledim. Sonuç: İşte yine gözlerini yummuş koşuyordu.

Sıradaki plan için tepkisiz kalmalıydım. Uzun müddet hiçbir şey yapmadan bekledim. Ellerin geri çekildiğini hissedince nefesimi tuttum. Cığerlerim kuvvetlidir, üfleyince mutlaka soluğum boşluğa karışacaktır. Böylece Berahut, nefesimle boşluğu yakalayabilir ve buradan kurtulabiliriz. Düzeltiyorum: Eğer Berahut bir **kahraman** olsaydı boşluğu yakalayabilir ve buradan kurtulabilirdik. Evet, *kahraman*. Şimdi daha gerçekçi oldu, içim rahat.

Sabaha bir saat kala gözleri, kan çanağına dönmüş şekilde açıldı. Öyle üzgündü ki ağlayacak sandım. Fakat o yüzüme tuhaf tuhaf bakıp çocukça davrandığını söyledi. Anlam veremedim. Ben tam tersi, çocukları sevmediğim gibi şımarıklıktan da nefret ederim. Bekledim; söylediği saçma şeyi düzeltmesini değil, gözlerinden iki damla yaş akmasını. Üstelik normalde hızlı geçen zaman bir fırsat doğurarak daha ağır aktı. Fakat yaş gelmek şöyle dursun gözü dolmadı bile. Pis Berahut! Hiç sevmiyorum seni, duygusuzun tekisin. Ayrıca yine başarısız olduk. *Senin yüzünden!*

Son ritüelin üzerinden dokuz gün geçmişti. Ben bu süre zarfında bir türlü boşluğu yakalayamadım ve fena bozguna uğradım. Bugün Berahut'un sırasıydı. Uyuklar haldeyken yanıma geldi ve müthiş bir planının olduğunu söyledi. İsterse dünyanın en müthiş planı olsun yine de lanet toz bulutunun içinden çıkamayacaktık. Çünkü bütün gayretimize rağmen görünmez bir varlık tarafından kısıtlanıyorduk.

Az sonra kendini göstermeyen varlığın sesi yine duyuldu. Boşluğu yakalamak üzerine her zamanki nutuklarından birini çekti. Hep aynı zıvalık, sıkılmışım artık. Ancak ilk kez, seste garip bir çekicilik fark ettim. Bu cazip sesle beraber bazı cezaların ömür boyu süreceğine ikna olmuşum. Kimi insanlar boşlukta yaşar, şaşılacak bir şey yok. Biz bunlardan sadece ikisiydik.

O sırada Berahut, nereden bulduğunu bilmediğim bir tülbentle gözlerini kapatıyordu. Hızlıca yanına gitmek ve ne yapmaya çalıştığını sormak istedim. Fakat ellerimden ve ayaklarımdan zincirlenmişim. Berahut, bana bakmasıyla her şeyi anladı ve “Gözümü bağlayacağım,” dedi. Bağırarak sordum:

Ee?

Onlar kapalı sanacaklar oysa ben görüyor olacağım.

Bahsettiği müthiş fikir bu muydu! Donup kaldım. Sözleriyle bende ki çocuksuluğun çoktan Berahut'a bulaştığını anladım. Bari işe yarasaydı! Berahut, ha bire düşüyordu. Gözleri gerçekten kapalıyken bu işte daha iyiydi. Yine de neden bilmem her düşüşünde koşup ona sarılmak istiyordum. Bu yıkımın, şu toz yığının içinde hiç olmazsa ona

sarılmak beni bir nebze olsun normale çevirebilirdi. Şimdiye kadar niye yapmadım ki bunu! Belki de bu, Berahut'un boşluğu yakalamasından çok, boşluğa düşmesini beklememden kaynaklanıyordu.

Birden burnuma toz kokusundan farklı bir koku ilişti. Tanıdık gelse de ne olduğunu hatırlamadığım bir kokuydu bu. Berahut'a baktım. Yine yerdeydi. Fakat son düşüşünde eli bir şeye takılmıştı. Ne olduğunu göremiyordum. İşte yine en olmayacak yerde aklıma annemin, küçükken alerjim olduğunu söylediği ve bu yüzden dikkat etmem gerektiği geldi. Öksürdüm. Defalarca hem de. Ağzımı kapatan olmadı. Acaba Berahut'un da çocukken alerjisi var mıydı fistiğa?

Ben bir koşu fırlayıp onu yerden kaldırmak, ne zaman duracağımı sormak ve buradan asla kurtulamayacağımızı tekrar hatırlatmak istiyordum. Fakat zincirler buna engel oluyordu. Berahut'un ağzı hiç durmadan kıpırdıyordu. Bunca zamandır ne mırıldanıyordu? Bir büyü mü, şiir mi? Yoksa kuvvetli bir dua mı? Neydi bu bir türlü ağzımı kapatmayan güç? Fırsatını bulduğumda ona ilk soracağım şey bu olacaktı.

Büyük bir merakla Berahut'un yerden kalkmasını ve yakaladığının ne olduğunu görmeyi bekledim. Bir süre sabırsızlık içinde boğulduktan sonra boş vakit kaybettiğimi anladım. Berahut yerden kalkmadı.

Bazen düşündükçe her şeyin hayal ürünü olduğuna inanıyorum. Fakat hakikat ve beklentiler arasındaki boşluk bana gerçeği hatırlatıyor. Bu yüzden de sonu hiç gelmeyen o boşluğu dolduramayacağımı, yakalayamayacağımı biliyorum. Ve sen Berahut! Hâlâ durmuş toz yığınınından kurtulmayı, o boşluğu yakalamayı düşünüyorsun. Oysa yıkım içinde her yer. Bilmez misin ki, yıkımla gelen toz yığınınından iyi şeyler çıkmaz? Bu mümkün değil. Onunla yaşamaya katlanmaktan başka çaremiz yok. Sense bitmeyen inadin yüzünden sonuçsuz çabalarla yerden kalkamıyorsun bile!

Zaman zaman gözlerimi o toz yığına çevirip boşluğun içinde beklenmedik bir hareket umuyorum. Fakat keşke bir **kahraman** olsaydın Berahut, işte o zaman her şey daha farklı olurdu.

MARUF ÖZTOPRAK

HİKÂYE

Gemileri Yakan

Öğle üzeri Kanlıca sahilinde üç kız çocuğu, İstanbul tekerlemesi söylüyor: “Hanım kızı gitti. Nereye gitti? İstanbul’a gitti. İstanbul’da ne yapacak? Terlik pabuç alacak. Terlik pabucu ne yapacak?” Adam ki yorgun, gece boyu, bilgisayar ekranında bir tık öteye gitmeden yanıp sönen imlece mağlup olmuş. Adam ki şimdilerde, koşar adım tozu dumana katarak vardığı savaş meydanında, ne ordusunu ne düşmanını bulamayan neferle bir tutuyor kendini. Ovada savaş çoktan bitmiş, herkes dağılmış, belki de böyle bir harp hiç başlamamış. Bu yüzden sahildeki çocukların şen gülüşü, oğullarına balık tutmayı öğreten babalar, boğaza sızan yük gemileri, gençlerin oturuşu, ihtiyarların yürüyüşü, dalgalar ve martılar... Hiçbiri ilgisini çekip bu kıtal yerindeki tek başınalığın dilemmasını dağıtamıyor kalbinde.

Yaktığı gemilerin külleri bir türlü soğumadı çünkü. Ceketindeki duman kokusu, yüzündeki is karası... Bunlar hep o destansı vazgeçişlerin hatırası: Gümüş bir nişan gibi göğsünde parlıyor. Biliyor ki şimdi telefon rehberinde hızla geçtiği, uzunca duraksadığı, öylesine aradım deyip muhabbet etmek isteyeceği herhangi bir isme dokunsa... Biliyor ki şimdi Üsküdar’da yahut Zeyrek’te yahut Yüksekalkdırım’da herhangi bir dostuyla karşılaşsa... Biliyor ki Eminönü’nden evine giden otobüste herhangi bir yabancıyla göz göze gelirse, “yüz farklı yemin meşalesiyle gözümü kırpmadan ateşe verdiğim gemilerin, külleri başından ayırlamıyorum” deyiverecek. Rüzgâr bir türlü silip süpürmemiş enkazı bu limandan, dalgalar bir türlü alıp götürmemiş ve adam, sanki neyi unuttuğunu bilmenin, hatırlamanın bizzat kendisi olduğunu daha önce hiç tecrübe etmemiş gibi, bu yangın yerinde kalbine sitemli gözlerle bakıyor.

Ağla deseler ağlayacak bu sahil bankında. Yüreği, depreştikçe ulu dağlara dönmüş, tepesinde yüklü bulutlar dolanıyor ama yağmıyor, yağdırmayacak. Buna büsbütün kararlı. Ne yapacağını bilmiyor. Telefon rehberinin son ismine kadar taşı pirinçten ayıklar gibi iniyor. En ya-

kın mesafedeki dostu bulsa, çağırса, “dostum” diyecek “koskoca sahilde bir Allah’ın kulunu dahi tek başına görsem, kendimi bu denli yalnız hissetmezdim. Ölümün yarısına yalnızlık deniyormuş meğer.”

Yahut kalksa, bir türlü selam verip tanışamadığı, tanışsa da sırtını döner dönmez unutulacağını bildiği yazarlarla, şairlerle karşılaştığı kafeteryada tek başına sıradan şeyler içse, tek başına sıradan şeyler içip sıradan şeyler düşünse... Sonra talih, Ali Abi’yi karşısına çıkarsa “Usta,” diyecek, “sen daha iyi bilirsin ama beklenti, insan böğrünü biçen acımasız bir hızarmış meğer.”

Hepi topu on metrekairelik çay ocağında, küllüklerden işaret fişeği gibi yükselen dumanların altında, omuz omuza sığışan adamlara çay dağıtan Sebahat Abla’ya gitse “abla” diyecek, “hiç açılmayan kapıların paslandığını biliyordum, hiç çalınmayan kapılar ise yaşlandırmış meğer.”

Kuruçeşme’ye varsa, salaş bir masaya serilse, boğazdan geçen tüm panamax gemileri ona kuşkusuz Lady Armes’in güzelliğini anımsatacak, içindeki tarifsiz özlem ve geç kalmışlıkla iki soda isteyecek. Garson ne onu ne de geçen akşam onunla birlikte aynı masada, incecik parmaklarının arasında incecik puro içen Lady Armes’i hiç hatırlamayacak ve adamın şimdi tek başına oturduğu halde niçin iki soda söylediğini asla anlamayacak. “Garson” diyecek, “Ben gemilerimi yakarak bu kente geldim. Lady Armes bir gemiye atlayıp bu kentten gidecek. Bilememişim. İnsan sürekli kiminle konuşuyorsa içinden, sadece ona aitmiş meğer.”

Kim bilir, belki akşam vakti Mihrimah’ın duvarına omuz dayayıp, kendisinden önce kurulmuş bir masanın muhabbetine dâhil olacak. İskemleler gıcırdayacak, dirsekler masaya dayanacak, fikirlerin abraları o kefedden bu kefeye konacak ama makul denge hiçbir zaman sağlanamayacak. Ve O her zaman olduğu gibi, muhabbetin mülki sınırları içine asla adım atamayacak. Ne siyaset, ne edebiyat, ne ekonomi, ne futbol, ne borsa ne de şehvet! Dedikodulu zaman kipinden öteye geçemeyecek. Çok iyi biliyor bunu. “Dostlar!” diyecek en son, “ne şarkıya dönebiliyorum, ne kalbime dönebiliyorum. En iyisi eve dönmek!”

Ama “çünkü” diyemeyecek kalkarken, “en iyisi eve dönmek çünkü araf, gidene yetişmek için çok geç, gelecek olanı beklemek için çok erken olan zaman diliminden; ben ise araftan yaratıldım. Yazmak da beni teselli edemiyor artık.” diyemeyecek. “Yüz bileğiden geçirdiğim kılıcımı boşluğa savurmaktan yorgun düştüm ben. Göğü mızrak gibi delen gökdelenlerin, göğü delip yine toprağa gömülenlerin var ettiği bu şehir, benim yemin kefaretlerimle ayakta duruyor.” diyemeyecek.

Vazgeçiyor hepsinden. Sahildeki çocukların şen gülüşünü, oğullarına bahk tutmayı öğreten babaları, boğaza sızan yük gemilerini, gençlerin oturuşunu, ihtiyarların yürüyüşünü, dalgaları ve martıları

ceplerine doldurup Kanlıca'dan evine dönüyor. Basamakları tırmanıyor, anahtarları çınlatıyor, kapıyı açıyor, ardından dört kilit vuruyor. Televizyonun sesini hiç açmasa da kimin ne konuştuğunu gayet iyi biliyor. Masanın başına geçiyor. Dijital sayfada bir imleç yanıp sönerken Kanlıca sahilinde üç kız çocuğu, İstanbul tekerlemesi söylüyor: “Hanım kızı gitti. Nereye gitti? İstanbul’a gitti. İstanbul’da ne yapacak? Terlik pabuç alacak. Terlik pabucu ne yapacak?”

HACİRE GÜLTEKİN

HİKÂYE

Bekleyenler

Beyaz bir zemin. Pamuk mu? Kar mı? Bulut mu? Nedir bu? Gökyüzü yok, kalın bir sis tabakası her yerde. Bu ışık nereden geliyor? Yürüyorum nereye gittiğimi bilmeden, bir şey beni çekiyor, geri dönemiyorum. Sanki her an biri seslenecekmiş “dur” diyecekmiş gibi geliyor. İçimde bir huzursuzluk var. Midem bulanıyor, ayaklarım sızlıyor. Tanrım neredeyim ben? Çok mu içtim? Sarhoş muyum? Bir oyun mu? Şakamı bu? Yoksa... Yoksa öldüm mü? Tanrım ölüm böyle bir şey mi? Sonsuzluk mu burası? Hep böyle yürüyecek miyim artık? Yaptıklarımın cezası mı bu? Hafif bir müzik sesi hissediyorum. Piyano sesi gibi, evet evet piyano. Ama nereden geliyor? Sesi kulaklarım duymuyor ama hissediyorum bir piyano sesi var. Sesi hissettikçe daha çok midem bulanıyor. Hatırlamak istemediğim bir sancı yokluyor yüreğimi. Biliyorum bu sancıyı tanıdık geliyor bir yerden. Boğazımda dikenli teller var. Dilim her zamankinden yüz kat daha ağır. Dudaklarım hissizleşmiş. Acaba sakallarım duruyor mu? Ya saçlarım? Elimle yoklamaya korkuyorum. Kendi bedenimi kendime mahrem hissediyorum. Tarifsiz bir şey bu. Adını bulamıyorum. Düşüncelerim hapsedilmiş bir kuş gibi; kaçmak, özgürce uçmak geçiyor içlerinden belli ki. Ama korkuyorum. Adımlarımın nereye gittiğini biliyor muyum yoksa? Kendimi mi kandırıyorum? Hadi itiraf et Fethi. Anladın değil mi nereye gittiğini? Nasıl oldu, kim söyledi bilmiyorsun ama anladın. Garip, çok garip bir şey bu.

Uzak da bir heykel mi var? Dimdik duruyor. Evet, heykel galiba. Yapma Fethi! İnsanların olmadığı bir yerde heykel ne arar. Yoksa başka insanlar da mı var burada? Hani biliyordun nereye gittiğini? Gizliyor musun kendinden hâlâ? Değil. Neden gizleyeyim? Sahi

nereye gidiyorum ben? Anlamamış mıydım? Of Fethi! Ne kadar aksi bir adam oldun yine. Kendinle bile anlaşıyorsun. Hay aksi bak geçtim yanından heykele benzeyen şeyin. Neydi o göremedim. Dönüp bakabilir misin şimdi? Bakamazsın. Hadi devam şimdi aferin sana korkak Fethi. İleride ki de ne? Bir heykel daha. Sus Fethi sus! Konuşma bu sefer. Heykel yaklaştıkça küçülüyor mu? Nasıl olur? Büyümesi gerekmez mi? Gözlüklerim cebimde mi acaba? Cebimdeyse ne olacak? Alabilecek miyim cebimden? Sanmıyorum. Cebim çok uzakta kalbimin üstünde ellerim yetişmez oraya. Sahi ellerim nerede benim? Bakmaya korkuyorum. Adam sende... Göz ucuyla bakayım. Hah işte oradalar. İki yanımda saat sarkacı gibi duruyorlar. Ellerin güzelmış aslında be Fethi. Keşke yine benim olsalar, şuan kim bilir kimin eli onlar? Abartma Fethi, abartma. Bak gittikçe küçülen heykel kaybolmuş. İleri de bir heykel daha beliriyor, bunu da göremezsen bozuşuruz. Helal olsun sana Fethi koy biraz tavrını. Ne yapıyorsun sen Fethi? Kendine gel kendine, delirmeye başladın iyice. Tamam, iyiyim ben iyiyim. Heykele odaklandım tamamen. Hem az önce ki heykel gibi küçülmüyor bu. Yavaşlıyor muyum ne? Evet evet yavaşlıyorum. Sırası mı şimdi? Heykelin yanına yaklaştıkça iyice yavaşlıyorum. Yavaşlıyorum, yavaşlıyorum, yavaşlıyorum. Durdum galiba. Yanımda bir karartı var, heykel olmalı. Hadi dön de bak Fethi tam yanında. Korkuyorum. Korkma Fethi! Usul usul çeviriyorum kafamı. Ağır bir kayayı yerinden oynatıyormuş gibi geliyor. Kafamı çevirdikçe korkum artıyor. Yaşlı bir adam bu, bana bakıyor. Elleri tıpkı benim ki gibi iki yanında sallanıyor. Evet evet, heykel değil gerçek bir insan bu. Mimikleri ameliyatla alınmış gibi ama. Bende mi böyleyim acaba? Adamın üstünde bir tabela var sanırım. Duvar yok ki nasıl orada duruyor o tabela? Eh be Fethi? Her şeyi merak etmesen olmuyor mu? Nasıl duruyorsa duruyor sen üstünde ne yazıyor onu oku. “Naim Erdenk, sağlığının geri gelmesini bekliyor.” Bu da ne şimdi? Başından beri haklıydın Fethi. Burası bekleyenlerin yeri. Nereden biliyorsun? Duymuş muydun? Görmüş müydün daha önce? Hayır. Ama biliyordum. Nereden, nasıl biliyordum bilmiyorum ama biliyordum. Tekrar yürümeye başladım. Yaşlı adam geride kalıyor. Kafamı tekrar önüme çeviriyorum. İler de bir heykel daha var. Anladım artık. Şimdiden üzölmeye başlıyorum ilerideki bekleyene. Yine yanına yaklaştıkça yavaşlıyorum. Yanındayım şimdi. Tereddütsüz dönüp bakıyorum. Orta yaşlarda bir kadın bu. Mimikleri yok. Elleri saat sarkacı gibi iki yanında. Tabelaya uzatıyorum gözlerimi hemen. “İfaket Hocaoglu, yıllardır arayıp sormayan oğlunu bekliyor.”

Yine başladım yürümeye, içimde bir sıkıntı var bu sefer. İlerde bir heykel göremiyorum. Zihnimde hapsedtiğim soru serbest kalıyor, bir anda kulağıma fısıldıyor: “Ben neden buradayım?” Bilmiyorum. Sahiden neden buradayım. Yine yavaşlıyorum. Önümde bir heykel yok oysa. Yavaşlıyor, yavaşlıyor ve duruyorum. İçimden ağlamak geliyor. Ayaklarım beni az önceki heykellerin konumuna getiriyor. Kendimi donmuş gibi hissediyorum. Artık ayaklarım da hissizleşti. Ellerim muhtemelen saat sarkacı gibi iki yanımda, bekliyorum...

DİLEK GÖKTAŞOĞLU

HİKÂYE

Avanoslu

“Bugün tek başıma gideceğim. Benimle gelmene gerek yok,” dedi köpeğine. Çantasını alelade toplamıştı Kemal. Epeydir ev karman çormandı. Yığınların arasından ihtiyaç duyacağı birkaç şeyi yanına aldı. Eşiyle görüşmeyeli elli üç gün olmuştu. Tam tamına elli üç gün. Eskiden Zehra bunaldığında, cevabımı zaten bildiği soruyu sorardı Kemal: “Bu hafta sonu müsaidim, hava almak için nereye gidelim?” Her defasında “Avanos,” olmuştu kadının cevabı. Kemal dolu dolu bir kahkaha atarken “Ben de ‘Avanos’ diyeceksin zannetmiştim,” deyip birlikte gülüşüklerini anımsadı.

Evden toparlanıp çıkmasıyla, biletini alıp otobüs camına başını dayaması arasında az bir zaman geçmişti. Kapıdan çıkarken eline bir kitap aldığıнын farkına bile o an vardı. Önündeki fileye sıkıştırdı. Okumayacaktı bugün. Ne zamandır kitaplara da küsmüştü. “Çay mı kahve mi beyefendi?” diyen seste birkaç defa tekrarlanmış olmanın sertliği vardı. “Ne kadardır yüzüme böyle bakıyor acaba?” diye düşündü. -Zehra olsa şimdi, kahve diye diretirdi ama- “Çay bana çay lütfen,” dedi.

Tuz Gölü’nü geçerken bir siluet fark etti gölün beyazının pembeye çaldığı kısmında. Eşinin yarım yamalak beliren yüzünü tamamlayamadı. Bir, iki denedi, baktı olmuyor pes etti. Gündelik, üstünkörü üzüntülerden daha derin bir hüznü duydu. “Demek bir müddet ayrı kalınca unutuluyormuş,” diye düşündü.

Arka koltukta oturan iki kadın otobüste kimse yokmuş gibi rahatça sohbet ediyorlardı. Sadece biri konuşuyor, açılan her konuyu o başlatmış gibi karşıdakinin ağzından alıp devam ettiriyordu. Diğerine ise kala kala şaşkınlık, öfke ifade eden sesler kalıyordu. Bir ara konuyu nazara getirdi geveze olan, her şeyine nazar değiştirmiş son zamanlarda, kızı bu sebeple üniversite sınavını kazanamamış.

Kemal birden “Çatal iğne tak, çatal iğne,” diye söylendi. Ne olduğunu kendi de anlamamıştı. Adeta Kemal’in ağzıyla babaannesi

konusuvermiş, o çok sevdiği insanın sesi gelmişti kulağına. Yıllar önce, Kemal daha yatağından kalkmadan eve sorgusuz sualsiz giriveren komşu Hanife ablasını anımsadı. Her gün bir sebeple Kemal’in annesine okunmaya gelen Hanife, çıkarken “Allah razı olsun,” bile demiyordu. Annesi onu her gün okumak zorundaymış gibi. Aheste aheste gelir, hafiflediğini ispat için ikişer üçer inerdi merdivenleri giderken. Babaannesine kalırsa ağırlığını hep bu evde bırakıyordu. Ayağını kesecekti kesmesine de annesi komşuluk hatırına izin vermiyordu.

Eve giriş cümlesi hep aynıydı. “Abla, abla beni hemen bir oku. Üzerimde öyle bir nazar var ki sorma. Elim, kolum kalkmıyor.” Annesi piko makinesindeki işlerini bırakır, dizini dizine verirdi. Okundukça Hanife yavaştan sallanmaya başlar, bir titreme gelir, ıslanmış gözlerini sıkıca yumarken ağzını sonuna dek açardı. Sararmış tek tük dişleri görünürdü. O esneyince odadaki herkes esnerdi. Babaannesi bir gün dayanamayıp “Kızım sen kendi kendine nazar ediyorsun, en iyisi büyükçe bir çatal iğne tak yeleğinin üstüne, o nazarı çeker alır, kararınca atıp yenisini takarsın,” deyip savuşturuvermişti.

Neyine nazar değer kimse anlamazdı. Hanife’nin arkasından konuşulmuyordu artık. Kınanacak, gülünecek bir şeyi kalmamıştı ki. Önceleri evcek hâlini hatırlar sorar kem gözlüyü tespit etmeye çalışıldık. Camının önünde kendiliğinden coşan fesleğenlerine mi nazar değmiş, pazarda karpuz seçişine mi yoksa tepsiden taşan keklerine mi? En son ona nazar eden karşı komşu boşta bulunup “Maşallahın var Hanife, kar gibi asıyorsun çamaşırları,” deyivermiş yalandan. Kara kuru komşuyu gören, yedi sülalesinde mavi gözlü biri çıkmayacağını rahatlıkla söyleyebilirdi. Artık bunlar konuşulmaz olmuştu. Raporlu hastayı görür görmez reçetesini yazan doktor gibi, annesi kapı sesi duyunca esneyerek yemenisini düzeltmeye başlıyordu.

Yine bir gün kapıdan sessiz sakin girince “Hayrola Hanife, bugün bir tuhafsn,” demişti annesi. Hanife başını yerden kaldırmadan “Herkes kem gözlü olmuş abla, nazarımı bile nazar ettiler, bugün gayet iyiyim,” demez mi... “Hâlâ yaşıyor mu?” diye düşündü Kemal. Üstünden epeyce zaman geçmişti. Belki ağzındaki üç beş dişi de dökülmüş okunmak için hâlâ kapı kapı geziyordur, kim bilir... Yanında oturan genç adamı unutup gülümsedi. Delikanlı ona mı güldüğünü sandı ne, anlamaya çalışır gibi ters ters bakıp okuduğu kitabı koridor tarafına çevirdi. Son zamanlarda kolaylıkla gülemeyen Kemal’in az önceki sıkıntısı, adamın işkilli hareketlerinden sonra geldi çörekledi yine. Genç adamla göz göze gelip eski itibarını kazanmak istedi ama nafi!

Tuz Gölü’nü biraz daha geçince yolun sağ yanında leylekleri fark etti. Bahar habercilerinin göç zamanıydı. Civarda o kadar çok vardı ki hayretle izledi onları, kırmızı gagalarının takırtılarını duymasa da ha-

yal etti. Yuvalarına dönen leylekler kuluçka öncesinde paçaları sıvamış evlerini tamir etmeye girişmişlerdi bile.

Aracın fazlaca kavis çizmeye başlamasıyla kendine geldi. Varmak üzere olduğunu anlayıp perdeyi iyice araladı. Peribacalarını gördü. Zehra'nın hatırı olmasa Karadeniz'in yeşilinde yetişmiş biri için ömründe bir kez ziyaret edilse yeterdi buralar. Zehra da onun memleketini sevmeye çalışmıştı. Bilhassa yörenin insanını. Fazlaca hazır cevap oluşlarına şaşmıştı hep. Veysel amcayla bir Kurban Bayramı tanışmıştı. Kapının önünde, kırmızı yanaklı sevimli ihtiyar, bir şeyler mırıldanarak koçun gözlerini bağlıyordu. Bahçeye çocuklar doluşmuştu. Kurban kesimi psikolojilerini bozacak kaygısıyla ufaklıkları var gücüyle uzaklaştırmaya çalışıyordu Zehra. İzlemekte direnen çocukları gören ihtiyar “Gelinim! Boynuna bıçak dayanan Hz. İsmail'in ruh hali bozulmadı, büyüdü peygamber oldu da izleyen bebelerin mi bozulacak. Darlatma çocukları daa” demişti gülererek. Bu sözle öyle afallamıştı ki sessizce itaat etmekten başka çaresi kalmamıştı.

Gelgelelim Zehra çoğunun aksine yeşili değil, bozkırı seviyordu. Avanos tabelasını görünce çocukça bir neşe kaplardı içini. Çorak toprakların ona iyi geldiğini söylerdi. Avanos'un kızıl topraktan oluşan dağlarını, sıcağın kavrulan üzüm bağlarını, mağara görünümüne taş evlerini, tandırını, tafanasını, damını, çardağını, birbirinden güzel derdi, sevdayı bin dille anlatan hahırlarını kilimlerini seviyordu. Dar ve dolambaçlı sokaklarında dolanırken kulağa sıkça çarpan “Abari, bari bari, nörüyon” diyerek konuşmalarını, yaşmak bağlayan teyzelerini seviyordu. “En güzel gökyüzü oradadır,” derdi. “Mavisî mavi, beyazî beyaz.” Keskiç kokan fırınlarını, çamurdan, balçıktan şaheser çıkaran maharetli parmakları seviyordu. Ve tabii yüzyıllardır Avanos'u sulayan Kızılırmak'ı... Geçen doğum gününde Kemal'e bir şeyler karalamıştı:

“Sen coşkun Karadeniz'sin ben ise Kızılırmak,

Doğduğum günden beri ben hep sana döküldüm.”

Zehra için Avanos neden bir memleketten hatırı sayılır derece fazlaydı hiçbir zaman anlamamıştı Kemal. Tam elli üç gündür Avanos'taydı işte. Otobüs durur durmaz indi. Yanına aldığı ama okumadığı kitabı hatırladı, geri dönmedi. İlk gelen taksiye el etti. Kasketli esmer ihtiyarın, kirpikleri kalmamış, içi gülen bilye gibi gözlerle “Kuzum nereye varacak?” demesi dokundu Kemal'e. Yutkundu. “Avanos Mezarlığı'na sür amca,” dedi sessizce.

ÖZAY ERDEM

HİKÂYE

Kontun Düşüşü ve İnci Küpeli Kızın Yükselişi

Elindeki kutuyu gayriihtiyari masaya bıraktı yaşlı adam. Pano-daki pembe not kâğıdı dikkatini çekmişti çünkü. Renginden hemencecik anlamıştı. “Yine Ezgi’nin işi,” diye mırıldandı. Sonra her biri başka bir çalışana ait olan yazıları sırasıyla okumaya başladı. En tepeye Ezgi’nin adı yazılmıştı ve yanından bir ok işareti çıkarılmıştı. Okun da yanına *karışık pide* yazılmıştı. Yaşlı adam alışıkta bu not kâğıtlarına. Ama bugün olması onu sarsmış gibiydi. Durumu serinkanlı bir şekilde karşılamaya çalıştı. Ezgi zaten böyle biri diye düşündü. Karışık pide tercihi son derece normaldi. Giyim kuşamı rengarenkti bir kere Ezgi’nin. İş yerinin ciddiyetinden uzaktı daima. Sonra dışarıdaki bütün organizasyonlara öncülük eden yegâne kişiydi. Personel arasında da her zaman çok sevilirdi. Fakat müdürle yani yaşlı adamla pek anlaşamazdı. Kaç defa iş yerindeki kararlarını sorgulamıştı yaşlı adamın ve büyük tartışmalar yaşamışlardı.

Ezgi’nin altındaki siparişi okudu. “İki lahmacun mu sadece?” diye mırıldandı. Yaşlı adamı şaşırtmıştı Ömer Bey. Öğle aralarında hanımların evden getirdikleri tatlılara ve hamur işlerine gurmelik ederdi Ömer Bey. Erkekler içinde ilk ona sorulurdu almaz mısınız diye. Kaç defa bu duruma şahitlik etmişti yaşlı adam. Sonra yetmezmiş gibi tabakta kalan son kurabiyeyi, tencerede bitmek üzere olan birkaç kaşıklik kısırı ve son tatlı dilimini yemesi için yine ilk ona teklif edilirdi. Ömer Bey de her seferinde lütuf eder gibi davranır, çok da istekli değilmiş gibi yaklaşır tabaklarda kalanlara şöyle bir bakardı. Ardından da, “Yazık olacak çöpe giderse, gönlüm razı gelmeyecek,” deyip kendi tabağına kalan her şeyi boşaltırdı. Üstelik evden kendi getirdiği yemeği de çoktan mideye indirmiş olurdu. İşte bu Ömer Bey sadece iki lahmacun sipariş etmişti. Şaşırmıştı yaşlı müdür. En az üç olmalıydı ona göre. Belki dört, hatta beş tane.

Çağla Hanım'ın iki lahmacun istemesi de sıra dışıydı. Öyle ki bir kaşının kalkmasına neden oldu. Her zaman diyeteydi çünkü genç kadın. Yaşam tarzıydı hatta onun için diyet yapmak. Getirdiği saklama kaplarından tuhaf meyve salataları, rengi parıldayan detoks karışımları çıkardı hep öğle aralarında. Çağla Hanım'ın diyetine ara vermesi hayra alamet değil diye düşündü.

Fatma da iki lahmacun söylemişti. O, hesap kitap gütmeydi. Şaşırmadı o yüzden müdür bey. Uyumlu olmayı, toplu yapılan işlerde bulunmayı severdi Fatma. Sabahları serviste bile tek başına oturmayı sevmez, çok konuşur ve çok gülerdi. Öyle ki kahkahalarını zaman zaman odasından duyardı müdür bey. Üstünde çok durmadı o yüzden.

Bir an için masaya bıraktığı koliyi alıp oradan uzaklaşmak istedi. Ama insana zarar veren kötücül merakından dolayı yapamadı. Bir alttaki siparişe takılmıştı şimdi de bakışları.

Özkan'a adamakıllı şaşırdı Müdür Ali Bey. Karısının buğday ekmeğinden hazırladığı sandviçlere ara vermişti demek. Bir tane lahmacun söylemişti. Eli sıkı biriydi Özkan. Cimri demek istemiyordu müdür bey. Ama karısının hazırladığı sandviç ekmeğini yemeyince kendisine küstüğünü ileri sürer, hiçbir vakit dışarıdan sipariş vermeye yanaşmazdı. Bugün de herkeste bir tuhafılık var diye düşündü. Özkan'dan da pek hoşlanmazdı zaten.

Sıra yeniden pidecilere gelmişti.

Bahar Hanım'ın siparişini okuyunca bir süre durakladı. “Ah Bahar,” diye mırıldandı sonra gayriihtiyari yaşlı adam. “Seninle güzel bir geleceğimiz olabilirdi.” Geçen yıl müdür yardımcılığı teklifini reddetmişti Bahar Hanım. İçini çekerek hatırladı. Bir tane peynirli pide istemişti genç kadın. Etli hiçbir şey yemezdi. Sıkı bir vejetaryendi kendisi, şaşırmadı o yüzden. Fakat biraz önce elinde koliyle bodrumdan çıkarken merdivenlerde denk gelmişlerdi. Her zamankinden farklı giyindiğini görmüştü Bahar Hanım'ın. Sanki lüks bir restoranda mum ışığında bir akşam yemeği yiyecek gibi giyinmişti. Bugünün bir özelliği vardı onun için anlaşılan. Bahar Hanım'ı severdi müdür. Hem de çok severdi. İçi cız etti.

İşte bir sürpriz daha diye düşündü alttaki siparişe geçince. Bitmiyordu. Orhan Bey iki lahmacun istemişti. Hem de acılı. Sanki özellikle vurgulanmıştı bu acılı kelimesi. Midesinde süregelen bir sıkıntısı yok muydu bu adamın? Hem evden getirilenleri hem de dışarıdan söylenecek siparişleri dokunuyor bana diyerek reddederdi. Bir de iştah kaçıran reflü muhabbeti açardı peşinden. Şu bana zararlı, bu zararlı, ağzıma geliyor yediklerim... Şimdi de kalkmış acılı lahmacun yiyecekti. Bugün iş yerinde ters giden bir şeyler var diye düşündü.

Sadece çay ve kahveyle mesaiyi bitiren, nadiren yanında da çubuk kraker yiyen Onur Bey’e ne demeliydi peki? O da pide söylemişti, hem de kıymalı. Neler oluyordu? Bilal, Üçgen Bilal, Badici Bilal, Fitnisçi Bilal. “Sen de mi?” dedi ismin yanındaki üç lahmacun yazısını görünce. Bu bir rekordu. Ömer Bey bile iki tane istemişti. Masadaki koliyi aldı kollarına. Derhal buradan uzaklaşmalıydı. “Bu da ne kadar ağırış,” diye söylendi. Zamanında oradan buradan bulup getirdiği bütün ıvr zıvırları lazım olur diyerek bodruma indirmişti ve şimdi de boşaltması gerekiyordu.

Ayrılamadı pembe not kağıdının önünden. Celil de katılmıştı demek bu kez. Personel içinde en yaşlılarıydı. Pek iştirak etmezdi toplu öğle yemeklerine. Gençlerin sohbeti açmıyor beni derdi çekinmeden. O bile bir tane peynirli pide söylemişti. Yaşına başına bakmadan öte beriye az koşturmamıştı onu müdür bey.

Hülya. Nihayet aradığı aşkı bulmuştu ve evlenme kararı almışlardı. Ne güzel! Fakat o da kuşbaşı pide istemişti. Sevgilisi geçenlerde iş yerine gelince küçük bir tartışma yaşamıştı müdür beyle. Tipi güven vermeyen, deri ceketli ve sakalına toka takan uslanmaz bir çapkındı ona göre. Motorunu bahçeden çıkarmasını istemişti müdür bey ve karşılığında sert bir yanıt almıştı...

Koliyi arabaya kadar götürüp bagaja koydu. Odasına döndü sonra müdür bey. Duvardaki kont ve köpeğinin yer aldığı yağlı boya tabloyu indirdi.

...

Müdür Ali Bey yavaşça yaklaştı mutfağın kapısına. İçeriden arı kovanını andıran bir uğultu geliyordu. Ya da birinci sınıfların öğretmenini beklerken dışarıdan duyulan neşeli bir gürültü. Sonra Fatma’nın kahkahaları bu uğultuya ayrı bir canlılık getirdi. Elinde olmadan gülümsedi müdür bey de. Bu kahkahaya tutunan bilinci o anda kararını verdi. Sonuçta ben hâlâ müdürleriyim diye düşündü. Kapıyı açtı. Önce kimse fark etmedi. Herkes yemesine içmesine ve sohbetine devam etti. Sonra kapıya en yakın oturan Çağla Hanım müdürü gördü. Peşinden domino etkisi meydana geldi ve herkes başını kaldırıp baktı. Yaşlı adamın elinde bütün personelin sevimsiz bulduğu kont ve köpeğinin tablosu vardı. Bir şeyler söylemesi gerekiyordu. “Acı tatlı günlerimiz oldu arkadaşlar,” dedi. “Ben hakkımı helal ediyorum, siz de helal edin...” Anlamsız mırıltılar yükseldi sadece. Birinin kalkıp hizmetlerinden dolayı teşekkür etmesini bekledi ama kimsede bir hareket meydana gelmedi. Kapıyı çekip çıktı müdür bey.

“Burada kalmayın,” dedi Ezgi peşinden. “Akşam bizim mekânda toplanıyoruz. Ben ısmarlıyorum.” Masada bir alkış kıyamet koptu.

Tabloyu arabasının arka koltuğuna koydu Ali Bey. “Demek gidiyorum diye sadece Ömer’in iştahı kaçmış,” diye düşündü. “Severmiş demek ki beni. Baksana sadece iki tane lahmacun söylemiş. Sağ olsun.”

Arabaya binmeden önce bahçeye bir moto kurye girdi. Ali Bey son kez müdür sıfatıyla hesap sordu. “Ben sana bahçeye girmeyeceksin, dışarıda bırakacaksın şu motoru demiyor muyum?” Moto kurye kaskını çıkarıp sıkın bir yüz ifadesiyle baktı. Sonra peki anlamında başını salladı. Ali Bey, delikanlının elindeki kutuyu fark etti. “Bunlar kime?” dedi. “Herkes almadı mı siparişini? Az önce gördüm, hepsi de oturmuş afiyetle yiyordu.” Gülümsedi moto kurye. “Öyle müdürüm,” dedi, “ama meğer Ömer Bey beş tane istemiş. Arayıp söylediler. Ek sipariş getirdim.” Sonra Ömer Bey göründü binanın girişinde. “Ooo, bunlar bizim lahmacunlar!” diyerek koşup geldi. “Kâğıda yanlış yazmışlar,” dedi kutuyu teslim alırken.

Ali Bey arabasına bindi. Çalan telefonu açtı, karısıydı arayan. “*Elbette bir veda organizasyonu yapmış arkadaşlar... Eee, çok severdik birbirimizi... Öyle öyle, biraz gecikeceğim...*” Arabasını kuşbaşıyla pide yemek üzere Osman Usta’nın yerine doğru sürdü.

...

O akşam bütün personel Ezgi Hanım’ın söylediği kafede toplandı. Canlı müzik vardı o güne özel. Ömer Bey kıvılcımı ateşledi. Ezgi Hanım’a bakarak, “Yeni müdürün şerefine,” dedi. Sonra da kadehini kaldırdı. Herkes iştirak etti. İlerleyen dakikalarda geciken Bahar Hanım da aralarına katıldı. Dikdörtgen şeklinde bir paket vardı elinde. Ezgi’ye uzatarak, “Bu senin için,” dedi. Yeni müdür paketi yırtıp oracıkta açtı. Makam odasına asması için İnci Küpeli Kız tablosunun bir reproduksiyonu hediye edilmişti kendisine.

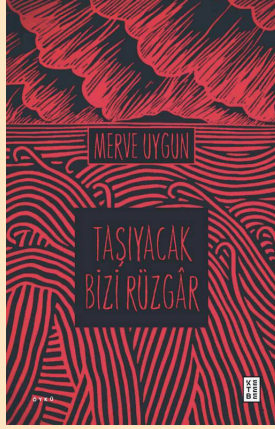

RE'SEN EDITÖR

*“Eski-yeni hikâye kitaplarına resen arka kapak yazılır.
Biz buluyoruz yazarı, resen. Ediniyoruz kitabı, resen. Yayınevi yok yazı resen.
Talep değil, nitelikli okura hizmetten. Editör: Re'sen.”*

Hazırlayan: Keziban Soylu

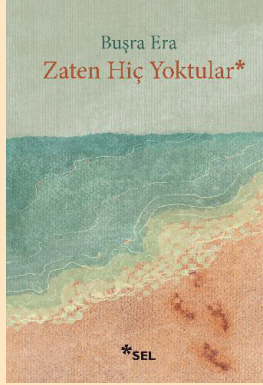
Taşıyacak Bizi Rüzgâr – Merve Uygun

Her iyi kitabı iyi yapan sabit şeyler vardır. Dilin, kurgunun, üslubun bir aradalığındaki iççilik iyiyi iyi kılar. Şüphesiz *Taşıyacak Bizi Rüzgâr* bunlardan eksik değil. Ama hikâye bu sefer böyle başlasın istemiyorum kari. Çünkü tekniğin önünde sizi çekecek başka bir şeyin olduğunu burada, re’sen anlatmak isterim.

Bir şarkıyla başlasın bu sefer hikâye. Yazın bir akşamüstünde, saat dört beş gibi ter içinde uyandığınızı hayal edin. Hışır hışır esiyor her yer, kapı pencere açık. Uyandınız ve her şeyin üstünden sanki bin yıl geçmiş gibi. Şimdidesiniz ama bin yıl geçmiş, uyandınız ama hâlâ sizi çağıran bir uyku. İşte *Taşıyacak Bizi Rüzgâr* da böyle. Hikâyeleri örtten bir buğu var gibi. Merve Uygun şimdiyi, geçmiş, hazmı o kadar da kolay olmayan bazı gerçekleri; sırlı bir perdeyle, ip ince iplerle anlatıp kuruyor. Kalbinize, zihninize dokunan bir şeyi görmeyip hissetmek gibi bıraktığı etki. Mitler, müzik, resim ve diğer başka metinlerle hikâyesini edebi hâle getirirken sizinle hikâye arasında sanatsal bir mesafe açıyor. İyi ki açıyor ki bu biraz iki aynayı karşı karşıya koymaya benziyor. Her hikâyede yeni bir ayna daha. Hakikati ve öyküyü yitirmeden *bambaşka dünyalar kurabilen bir yazarla karşı karşıyasınız*.

Anlatılmış onca dünya, hikâye varken bu kitabı ve yazarını ayıran şey, daha önce yapılanları (bu sefer o klişe cümlelerin yeridir üzgünüm kari) kendi üslubuyla, yeni imgeleriyle gerçekten yaratabilmiş olması. Tekinsizlikten ziyade sizi heyecanlandıracak cevheri bulabilmesi.

O şarkı gibi, *Taşıyacak Bizi Rüzgâr*.

Zaten Hiç Yoktular – Buşra Era

Her yazar ilk kitabıyla bir numara yapıp ben geldim demek zorunda değil bilirsin kari. Bazıları sessizce gelir, kitap seni bulur ve yerleşir. Bazıları da sessizce gelir ve yine sessizce çekilir.

Zaten Hiç Yoktular ismiyle size bir yerlerden tanıdık gelebilir. Atila İlhan'ın o şiirinin esintileri var hikâyelerin çoğunda. Ana fikir olarak gelip yerleşmiş bu kitaba o dize. Bu yüzden sert bir gerçekle ifade edilecek değil bu öyküler. Daha çok kırıklıklar, ayrılıklar, yalnızlıklar hâkim kitaba. Hani biraz kalbe, maddi sevgiye, yalnızlığınıza dokunacak bir şeyler okumak isterseniz bu kitap tam da bu işi görür.

10 hikâyeden oluşan kitapta metinlerin temalarının aksine başlıklar şöyle: Süleyman, Davud, Yakub, Yerusâlim, Goliath, Külbe-i Ahzân. Çoğunlukla karakterlerin isimleriyle bir bağı olsa da bunların, daha ötesinde bir bağı yakalamak için ya daha derin bir düşünüş ya da hiç orayı düşünmeyiş de bir şey kaybettirmez.

Kitabın bir kolaylığı da sizi hiç şaşırtmadan 10 hikâyede de aynı anlatma biçimiyle kaleme alınması. Kısa, temiz, çetrefilli olmayan bir dille. Aynı üslup ve sentaksla. Kalıcılığa pek niyetli olmayan bir kitap: *Zaten Hiç Yoktular*.

MEHMET NARLI

Sizce eleştiri deyince yalnızca bilimsel eleştiri mi düşünmeliyiz?

Dört
KÖŞE

Bir edebî metinle ilgili her yorum, her tahlil her beğeni kısaca metinle ilgili söylenen her söz veya takınılan her tavır edebiyat eleştirisi. Ancak bunların eleştiri sayılması için basit ama olmazsa olmaz bir şart var: Samimi olmak. Çünkü okunmadan, edebiyatın kendi estetik yapısına veya insanın metinle karşılaşmasına bağlı olmadan, çeşitli hesaplarla gösterilen her yaklaşım eleştiri adına bir sahtelik içerir. En alt düzeydeki “beğendim, beğenmedim”den tutun, akademik bağlamda yapılan binlerce lisansüstü tezin tamamı eleştiri sayılır. Gazete köşelerindeki, kitap eklerindeki, dergilerdeki, sempozyumlardaki binlerce tanıtım, değerlendirme, inceleme, karşılaştırma edebiyat eleştirisi sayılır. Bütün bunların toplamı hesaba kitaba gelmeyecek kadar çoktur.

Buna rağmen Türkiye’de eleştiri olmadığına dair yaygın bir kanaat vardır. Bu kanaatin sebeplerinden biri edebî metin üzerine söylenen, yazılan her şeyin eleştiri olarak kabul edilmemesidir. Başka bir sebep, yazıların bir eleştiri yönteminden mahrum olduğu yargısıdır. Buradan yola çıkarsak eleştirinin yaslandığı, kendine dayanak yaptığı birikimlerin olması gerektiği kabul ediliyor demektir. Hâlbuki esas itibarıyla eleştiri, metinle temasa geçen metne ve yazara doğal olarak veya görev kabul ederek verdiği tepkidir. Eğer burada sorun varsa (ki var), demek ki verilen tepki, metinle temasa geçilerek verilen bir tepki değil, kültürel ve siyasal kodlara, hazır yargılara göre verilen bir tepkidir. Eğer her yazılanın söylenilenin eleştiri sınırları içinde değerlendirilmemesi gerektiği söyleniyorsa, ihtimal bir eleştirme yönteminin olmamasından söz ediliyordur (ki gerçekten eleştirilerin çoğu bir yöntemden mahrumdur). Demek ki eleştirinin bir yönteminin bulunması hatta yöntemin de kuramsal bir bakış açına dayanması gerekli görülüyor. O hâlde kuram nedir ve bunun felsefi, ideolojik, kültürel zemini tartışmasız mıdır? Yöntem ve kuram bağlamından bakılırsa Türkiye’de mesele Marksist kurama dayalı sosyolojik eleştiri yöntemiyle çok sayıda eleştiri yayımlanmıştır. Postmodern kuramla ilişkilendirilecek yöntemlerle de az denilmeyecek sayıda eleştiri metinleri üretilmiştir. O hâlde Türkiye’de eleştiri olmadığı yargısının anlamı ne? Bence ötekine de kabul ettireceğimiz veya eleştiri ortamının vasatını belirleyeceğimiz aynı zamanda kültürel, siyasal ve sosyal kodlarımızla çelişmediğini düşündüğümüz bir yöntem-kuram buluşmasını arzu ediyoruz. Fakat durumun şikayet ettiğimiz kadar kötü olduğuna o kadar inanmışız ki bu buluşmayı gerçekleştiren metinleri de göremeyebiliyoruz.

Sorunuzu mümkün mertebe somut ve edebiyatımızın kendi gerçekliği içinden cevaplamaya çalışacağım. Öncelikle: İyi bir edebiyat eleştirmeni eleştiri kaleme alırken hiç de “bilimsel” olma gibi bir kaygıya sahip değildir; tutarlı olma endişesiyle hareket eder, incelediği metnin bütünlüğünü gözetir, kendisiyle çelişkiye düşmemeye çalışır; düşüncelerini kanıtlamaya özen gösterir ama asla “bilim”in sınırlarında kalayım gibi bir endişeyle hemhâl değildir. Dolayısıyla kendini modern dünyanın “bilim” karşısındaki kompleksinden ötede bir yerde konumlandırır.

Tabii, bilimsel eleştiriden ne anladığımızı da konuşmamız gerekiyor. Bilimsel eleştiriden birtakım akademik yayınları mı anlıyoruz? Konuyu mevcut Türk edebiyat eleştirisiyle, hadi biraz kendi hususi alanım olan şiir eleştirisiyle sınırlandırarak devam edersek, akademik metinlerin eleştirimize herhangi bir katkısından -bu alandaki istisnai nitelikli çalışmaları biliyorum ama şu an genel durumu konuşuyoruz- bahsetmek zordur. Bilim adamı sıfatıyla edebiyat eleştirisi yapmaya çalışanların birçoğu, eleştirdikleri metinlerin zaten herkes tarafından rahatlıkla görülebilir yanlarını aktarmaktan öteye geçmiyor, kayda değer yaratıcı yorumlarda bulunamıyorlar. Bu şiirin burasında kapalı şurasında açık istiare kullanılmış, şurasında falan şairin filan şiirine göndermede bulunulmuş, yazar bu hikâyede gülden bülbülden bahsederek geleneğin dünyasına açılmış gibi ifadeler kullandığımızda herhangi bir değer ifade eden bir cümle kurmuş olmayız. Önemli bir kesim bilimsel eleştiriden bunu anlıyor olabilir ama bunun bilimle de edebiyatla da herhangi bir alakası yok. Bu, tabii bizim kendi kültürel hamlığımızın tezahürü olan bir bilim anlayışı. Akademisyen unvanına da sahip olan birçok Batılı edebiyat eleştirmeni, bilimi de edebiyatı da bizim edebiyat akademisyenlerimiz gibi algılamıyorlar ve çok daha fazla ilgiyi hak eden metinler kaleme alıyorlar. Orada da bizim açımızdan şöyle bir problem mevcut: Çeviriler üzerinden yeni yeni Batılı eleştirmenleri keşfediyor, bir süre onların her sözünü nas gibi kabul edip onlardan alıntılarla dolu makaleler yazıyor, öğrencilere de onları bir nevi yarı tanrısal varlıklarmış gibi sunuyoruz. Kültürel kompleksin sonu gelmiyor.

Şiir eleştirimiz adına çok kıymetli bazı isimler üzerinden “bilimsel eleştiri” meselesi düşünmeye devam edelim: Ahmet Hamdi Tanpınar, Cemal Süreya, Hilmi Yavuz, Hakan Arslanbenzer, Zafer Acar. Bunlar Türk şiir eleştirisi-

AYKUT NASİP KELEBEK

sinin şu son yüzyıllık sürecinde niteliğine kimsenin itiraz edemeyeceği isimler. Şimdi, bilimden anladığımız, eleştirmenin kendini tamamen dışarıda tutması, kendinden menkul bir nesnellik çabasıyla suya sabuna dokunmayan birtakım beylik sözler etmesi ise bu isimlerin bilimsellikle alakası yoktur. Ama bana sorarsanız edebiyat eleştirisinde bilimsellik diye bir ölçüt de yoktur. Yukarıda andığım isimler herkes tarafından görülebilir olanın değil, aksine kolay kolay görülemez olanın üzerine gider, metin üzerinde keşiflere çıkar ve oradan edebiyatın lehine olacak şekilde soru işaretleriyle dönmeye çalışırlar; yerleşik kanaatleri bilhassa hırpalar ve okurun algılayışını yenilemek için uğraşırlar. Bugün şahsen bir konu çalıştığımda, birtakım bilim insanlarının değil yukarıda andığım isimlerin metinlerine bakıyorum.

Anlaşılmıştır sanıyorum: Bilimsel eleştiri deyince benim zihnimde üçüncü sınıf eleştirel metinler oluşuyor. Biz eleştirilerimizde tutarlı olalım, tespitlerimizi temellendirelim, doğru yerde doğru alıntılarla yaklaşımlarımızın daha ikna edici hâle gelmesini sağlayalım. Bunun adını koymak da başkalarına kalsın: İsteyen bilimsel eleştiri der, isteyen başka bir isim bulur. Yaptığımıza koştur koştur isim bulma telaşından da sıyrılalım. Bugün karşımıza bilimsel eleştiri diye çıkarılan Rus biçimciliğinin, Amerikan yeni eleştirisinin, Fransız yapısalcılığının bilimselliği de tartışmaya açıktır. Çünkü bilimsellik dediğimiz şey tartışmaya açıktır. Bilimsel eşittir yüzde yüz doğru olan, gibi bir ön yargıya sahipsek zaten işimiz çok demektir.

SELMAN DİNLER

Mehdi'yi beklercesine “bilimsel” eleştiri bekleyenlerin sayısı hiç de az değil. İnanaşa göre, beklenen bilimsel eleştiri, elinde kılıç gibi tuttuğu keskin kalemiyle zuhur ettiğinde doğruyu yanlıştan ayıracak ve vasat edebiyatçıları hak etmedikleri koltuklardan, kulaklarından tuttuğu gibi kaldıracak. Boşalan yere de elbette biz oturacağız. Tabii bu bir batıl inanç. Böyle bir bilimsel eleştiri gelmeyecek. Yine de bu naif beklenti, insanın içindeki adalet duygusunu diri tutması ve özsaygısını sürdürmesi açısından faydalı olabilir.

Anlaşılabacağı gibi bilimsel eleştirinin idealize edilmiş bir kavram olduğunda, mite dönüştüğü kanısındayım. Bilimsel eleştiri kendi sahasında, yani bilim için geçerli olabilir. Deneylerle, karşı kanıtlarla bir hipotezi sınarsınız ve yerine yenisini koyarsınız. Bilim bir şeyleri yanlışlayarak ilerler. Herkes ikna olur.

Güzel sanatların bir kolu olan edebiyatta ise doğru-yanlıştan ziyade güzel-çirkin önemlidir. Peki edebiyatta yanlış olmaz mı? Olur tabii. Temel dil kuralları ve dramatik yapı açısından yanlışlardan söz edilebilir. Yine de edebiyatın yanlış, bilimin yanlışına benzemez. Bilimdeki yanlış onu değersiz kılar ama sanatın değerli olması için biraz da yanlış ihtiva etmesi gerekir. Bununla birlikte edebiyatın sanat yönü kadar zanaat yönü de önemlidir. Edebiyat sanata yaklaştıkça eleştirinin bilimsellik vasfı biraz hava gazına döner, zanaata yaklaştıkça da bilimsel turnakları tutunacak sağlam topraklarla buluşur.

Kısacası bilimsel eleştiri konusunda da her konuda olduğu gibi eleştirel düşünmeliyiz. Herkesin sorgusuz biat edeceği, kesin kanıtlarla yoruma kapatılmış “bilimsel” bir eleştiri olamaz. Bu olsa olsa dogma olur. Zaten doğa bilimleri bile bugün bilimse, kendi bilimselliğini bilim felsefesiyle defalarca eleştiri süzgecinden geçirdiği içindir.

Sadece gelirse bir edebî eseri incelemenin bilimsel/nesnel ve sanatsal/öznel parçaları olmalıdır. İki si de zaruridir bunların. Mesela bir roman incelenirken anlatıcı seçimi, hangi dönemi anlattığı, türü, teması, mesajı, üslup ve teknik özellikleri belirtilir ve yazı burada bırakılırsa eksik olur. Örneğin Sultan Ahmet ve Ataşehir Mimar Sinan Camii’nde kubbeler, minareler, eyvan, avlu gibi nesnel öğeler benzer şekilde mevcut olduğu hâlde, sanatsal açıdan bunlar arasında (bana kalırsa) minareyle kürdan kadar fark vardır. Çünkü bu somut parçaların birbiriyle ve çevreyle uyumu, her parçanın kendi içindeki güzellik, yapının bütün olarak parçaları aşan estetiği ve çevreyle uyumu gibi doğrulanamaz/yanlışlanamaz kriterler devrededir. Bunlara dayanarak ben Sultan Ahmet’in bir sanatsal başyapıtı, Ataşehir Mimar Sinan Camii’nin ise en hafif tabiriyle “kiç (kitsch)” bir eser olduğunu iddia edebilirim. İddiamı bir sürü argümanla desteklersem belki çoğunluk da benimle hemfikir olur. Yine de hangi bilim-

sel ve sanatsal kanıtları sunarsak sunalım, Mimar Sinan Camii'nin de en az Sultan Ahmet kadar güzel olduğunu iddia edecek en az bir inatçı Ataşehir sevdalısı bulabiliriz.

Varmaya çalıştığım yer şurası: Bir eseri incelerken “bilimsel” kriterlerle onu açarız, bir yere oturtmaya çalışırız. Mesela Patrişya Haysimit (Patricia Highsmith) de Ahmet Ümit gibi polisiye türünde eserler vermiştir. Bilimsel olarak her iki yazar aynı gruba aittir. Ancak Haysimit (Highsmith) olağanüstü psikolojik derinliği, sofistike mizah duygusu ve rafine üslubuyla sanatsal açıdan (bana göre) çok kıymetliken, Ahmet Ümit ortalama okuyucuya seslenen vasat bir yazardır. Yine de bunu ateşli bir Ümit hayranıyla tartışmayı tercih etmem.

Toparlayacak olursak, eleştiriyi tamımdan ayıran şey, bilimselliğin ötesinde sanatsal kriterlerle eserin iyi mi kötü mü olduğuna da değinmesidir. Ben kendi adıma bir romanın konusundan ya da tekniğinden çok, iyi olup olmadığını tartışan şeyler okumak isterim.

MERVE UYGUN

Hayır, bir yazar olarak sadece bilimsel -buna nesnel diyeceğim- eleştiriyi düşünmüyorum, düşünmem. Eleştirinin yazar tarafından alınlanması ile eleştirmence kavranışı farklıdır bence. Bilimsel eleştiri dozları ölçer. Yazarın kurduğu kurmaca dünya o oranlara uyuyor mu buna bakar ve bu vazgeçilmez bir şey olmanın yanı sıra nesnellik savındadır. Yani bir edebî metni değerlendirirken eserin hangi edebî akım içinde olduğuna, biçimsel açıdan kusurlar taşıyıp taşımadığına, edebiyat açısından nereye konumlandıracağına dair zorunlu nesnel yargılara başvurulması noktasında gereklidir. Bir şiir toplumu gerçekçiliğin sınırlarında mıdır, bir öykü büyülü gerçekçi midir ve bu eserlerin biçimsel açıdan durumları nedir gibi bilimsel kriterlerinden bahsedilir tabii ki. Fakat genel çerçevede ben bir sanatçı olarak öznel bakıyorum. Kendi açımdan bilimsel eleştiriye sıkışıp kalmaya gerek olmadığı fikrindeyim. Memet Fuat'ın ifade ettiği şekliyle aktaracak olursam, bir eserin okunup öznel bir yargıyla iyi ya da kötü gibi

bir değerlendirme yapılmasının sonrasında kanıtlar ile nesnel değerlendirmenin geleceği düşüncesi egemen olmuş çoklukla. Sanatçı da öznel ile nesnel eleştiri arasında gidip gelmiş, denge kurmaya çabalamış. Fakat bence hep o öznel değerlendirme etrafında dönmüş. (Zorlamaya gerek yokmuş sanki.) Elbette dil, biçim gibi yazıma dair belli başlı değişmez unsurları atlamadan kendi edebi zevkim, kişisel duyarlığım ile yaklaşabilirim metne.

Sanatçının her okuması aynı zamanda eleştirel bir okuma değil midir zaten? Yazar okuduğu eserde kendini o yazarın yerine koyarak “ben olsam nasıl yapardım”ı düşünür, buna göre zihninde ölçer tartar. Yapıtı olabildiğince doğru anlamaya çalışırken bir yandan da kendi kalemi cihetinden ona dair kafa yorar. Yazarın bir kitabı okurken kendi yazarlığından sıyrılmasının pek mümkün olmadığını düşünüyorum bu açıdan. Burada yazarın sanat anlayışını merkeze alarak yapıta yaklaşması belki tarafsız bulunmayabilir. Fakat ben hiçbir yazarın, nitelikli bir metni sırf kişisel beğenisine uymuyor diye reddedeceğini ya da ona haksızlık edeceğini düşünmüyorum. Eleştiride dürüst olmamak, çağdaş yazarlara, ölmüş olanlarına göre çok daha ağır eleştirilerde bulunmak, eş dost kontenjanından birbirinin kitaplarını övüp durmak gibi eleştirinin kötüye kullanıldığı durumlarda öznel olmak noktası sıkıntılı bulunabilir fakat bu sıkıntıların bilimsel eleştiride de görüleceği muhakkak. Ortada matematiksel bir gerçeklik olmadığı için her ne kadar kuramlara, önceden belirlenmiş ölçütlere başvurarak bir eseri anlamaya çalışsak da birçok farklı yorum ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda Tahsin Yücel’in bir söyleşisinde belirttiği gibi, “Bir yorum yapıtı her yönüyle açıklamayabilir, her zaman da farklı yorumlar çıkabilir, birbirinden farklı iki yorum aynı yapıtın değişik verilerinden yola çıktıkları için aynı ölçüde geçerli olabilir.” Eleştiride dürüst olunduğu müddetçe öznel yargıların da geçerli olduğunu savunmaya devam ediyorum, edeceğim.

Sözüm On'a

CEVAPLAYAN: HÜSEYİN HAKAN

1. Yazmamak da bir seçenektir peki neden yazmak istedin?

Bir derdi, hikâyesi olan her insan gibi yaşadığım gezegende olan bitenlere kafa yoruyor, çıktılarını ilgisine sunarak hem bir refleks geliştiriyor hem de varlığımın zekâtını veriyorum. Yani onu bir nebze de olsa anlamlı kılıyorum. Çünkü yazmanın haysiyetinin olduğuna inananlardanım. Düşünen, hayal eden, dert edinen fakat hareket etmeyen Hamletvari tavrı yerine tasarlayan ve harekete geçen Don Kişotvari tavrı değerliydi. Bu yüzden yazdım.

2. Sana büyümlü gelen şehir hangisi?

Gittiğim şehirleri düşündüm. Gitmediklerimi de. Sonra, “büyümlü gelmenin” bendeki karşılığını... Sanırım bir çeşit hayranlık uyandıran, merakı ve hazzı tetikleyen duygu durumu için büyümlü gelmeyi uygun görebilirim. Böyle bakınca Mostar'ı söylemem gerekir. İran'ın bazı şehirleri de öyle fakat önce Mostar.

3. En değerli eşyan nedir?

İçerisinde çocukluğumdan bugüne hatırası, hafızası ve anlamı olan nesnelerin bulunduğu bir defterim var. Özenle tuttuğum. Şu an itibarıyla hâlâ en değerli eşyam o.

4. Okuduğun ve “Abartıldığı kadar yok ya!” dediğin kitap hangisi?

Kitaplığımın bir bölümünü “Ölü Kitaplar Kabristanı” olarak isimlendiriyorum. Oraya bir göz gezdirdim. Birkaç kitap öylece duruyordu. Bazısını okumayı bırakıp diğer bazısını da bitirdikten sonra final

sayfasına tam olarak “Abartıldığı kadar yok ya!” minvalinde notlar düşmüş, rafa kaldırmışım. Bir isim vermekten imtina ediyorum doğrusu. Fakat öyle dediğim kitap-kitaplar var.

5. Bir renk olsan, hangi renk olurdu?

Gri. Keskin olanın bazen esneyebileceğine, yeni bir yolun varlığına, üçüncü bir hâlin imkânlı olduğuna inanıyorum. Bu yüzden, gri.

6. Tarihteki önemli olaylardan birini değiştirme şansın olsa bu hangi olay olurdu?

Elimde olsaydı bugünü, şu anı değiştirmek isterdim. Bauman’ın tarihiyle giderek “vizyonsuz, kamusal alansız ve failsiz” hâle gelen dünyamızın daha fazla ilerlemesini, gelişmesini değiştirmek isterdim. Çünkü kü n’olur daha fazla ilerlemeyelim. Çünkü geriye gidemiyorsak bile bari burada kalalım.

7. Bize en sevmediğin duygunu anlatabilir misin?

Kaos, kargaşa, husumet, hamaset, kısır döngü içeren kişi ve konulardan bir çırpıda uzaklaşma isteğimi sevemiyorum. Tartışmak, konuyu lüzumundan fazla açık tutmak, zihni faydasız bilgi, diyalog ve detaylarla obez yapmak karşısında son derece iştahsız ve isteksizim. Fakat isteksizliğim, problemleri çözmek, iletişimi sürdürmek ve sabredebilmek kabiliyetimi zedeliyor. Bunlara sebep olan duygumu sevemiyorum.

8. En tuhaf korkun nedir?

Ölüm ve büyüme. Bu ikisinden son derece korkuyor ve birisine dört-nala koşarken ötekinden aynı hızla uzaklaşıyorum. Ölümünden korkuyorum fakat metinlerimin merkezine ölümü alıyor, gündemimde tutmaya gayret ediyorum. Diğer yandan büyüme konusunda tahammülü zorlayan korkularım var. Kendimle göz göze gelmek, büyüdüğümün hatırlatılması veya doğum günü kutlamaları korkumu zirveye taşıyor.

9. Güneşli ve müjdeli bir günde fonda çalan şarkın nedir?

Yunus Özyavuz, Oldu Olanlar

10. Kitabın içinden çıkarıp hayatına almak istediğin karakter kim olurdu?

“Kuyu Ben” öyküsündeki Refik Soylu’nun oğlunu hayatıma almak isterdim. Hepimiz gibi, kuyu o da. Birlikte öyküdeki gibi bir dükkân açmak, hatıraları satın almak, biriktirmek, satmak veya takas etmek isterdim.

MERVE ÇAKIR - SEBAHAT MERAĞI

Merakla Beklediğimiz Bir İlk Kitap: *Belki de Muhteşem*

Merve: *Belki de Muhteşem* Ahsen Dalca Korkutan'ın ilk hikâye kitabı ve geçtiğimiz şubat ayında okurla buluştu. Merakla beklediğimiz bir ilk kitaptı. Yazarının kalemine dergilerden aşınaydık, neler yapabileceğini tahmin ediyorduk. Ben de kitabımı iyi öyküler okuyacağımı bilerek tereddütsüz bir şekilde ama merak da ederek aldım elime. Kitabı bitirdikten sonra, okumaya başlamadan önce hissettiklerimin yanlış olmadığını görmek beni mutlu etti. Elbette bütün hikâyeler noksansız bir şekilde yazılmış diyemeyiz fakat elimizdeki bir ilk eser olduğunu düşünürsek genel manada başarılı metinler okuduğumu söyleyebilirim. Ancak belirtmeden geçmek istemediğim bir husus var. Kitap on dokuz öyküden oluşuyor. Naçizane kanaatim on dokuz öykünün fazla olduğu. Özellikle başlangıçtaki hikâyeler konu açısından birbirine benzediği için kitabın sonuna gelmeden yorulup nefes nefese kalabiliyor okur. Öte yandan yazarın üslubu belli bir seviyeden aşağı düşmediği için her okur benim gibi düşünmeyebilir. Bunun yanı sıra kitapta isimlerinin zikredilmesi gereken öyküler olduğunu düşünüyorum. Örneğin “Tıpkı” isimli hikâyede yer yer hem bireye hem topluma eleştirel bakılması başlangıçtaki aynılığın etkisinden çıkmamı sağladı. Hemen dikkatimi topladım ve metni başka bir gözle okumaya başladım. Hikâyede geriye dönüşlerle anlatılan bir mesele var. Bu geriye dönüşler esnasında bazen geçişler keskin olabiliyor, araya giren şeyler hikâyeden kopmamıza neden olabiliyor. Neticesinde biraz dağılmış bir hikâye gibi görünüyor ancak bütünüyle zayıf olduğunu söyleyemeyiz. Yine de özellikle kitabın ilerleyen sayfalarında çok daha iyi metinlerin yer aldığı söylemek mümkün.

Başlangıçtaki aynılık bahsini ileriki sayfalarda görmüyoruz. Farklı hayat düzenine sahip, farklı sosyal sınıftan insanların hikâyeleri karşılıyor bizi ilerledikçe. Bu anlamda dikkatimi çeken ilk hikâye “O da Sır” oldu. Burada son derece etkileyici bir konu işleniyor. İki kardeş arasında olan gerginliği iliklerimize kadar hissediyoruz. Bu öykü, yazarın okurunu nakavt etmede ne kadar mahir olduğunu gösteriyor. Yapabileceğim tek negatif eleştiri finaliyle ilgili. Böyle etkileyici bir hikâyenin daha çarpıcı bir finalle bitmesini arzu ederdim sanırım.

“Tülün Ardında” isimli hikâye her ne kadar yabancı olmadığımız bir meseleyi anlatsa da yaşlılık konusunu ele aldığı için kitaptaki metinlerden konu itibarıyla sıyrılıyor. Yaşlılık konulu bir diğer öykü “Beş Şubat”,

“Tülün Ardında” hikâyesinden çok daha etkileyici ve yaralayıcı bir yerde duruyor kanaatimce. Son olarak “Kâğıt Parçasını İsteksizce”, “Aynı Yerdeyim, Tuhaf” ve “Terastaki” isimli hikâyelere değinmek istiyorum. Biraz önce bahsettiğim nakavt olma hissini yaşıyoruz “Kâğıt Parçasını İsteksizce”de ve “Aynı Yerdeyim, Tuhaf”ta. İki hikâye de kısa ama etkisi upuzun. Yani türünün başarılı örneklerinden olduğunu söyleyebilirim. “Terastaki” de özellikle geçişleriyle dikkatimi çekti.

Yer yer aksayan kısımları olsa da *Belki de Muhteşem* iyi bir ilk kitap. Dergimizde de hikâyelerine yer verdiğimiz bir ismin böyle dikkat çekici bir eserle çıkış yapması bizim için sevindirici. Umarım Ahsen Hanım’ın yazdıkları muhatabını bulur ve okuru daima bol olur. Sence *Belki de Muhteşem*’in okuru bol mu olsun?

Sebahat: Kitabın geneline dair düşüncelerim seninkinden çok da farklı değil. İlk kitap olmasına rağmen sesini bulmuş bir yazarın yormayan metinlerini okudum, evet. Senin aksine kitabın başlarında okumamı zorlaştıracak bir “aynılık” yaşamadım. Varsaydığın gibi onları birbirlerinin tamamlayıcısı olarak da görmedim, kurgulanan atmosferin içerisinde hepsi kendine has öykülerdi benim için. Yine de benzer metinler yok muydu? Vardı. Mesela, “Ağzımdaki Demir Tadı” öyküsü ile “Biri Öldü” öyküsü kuzen ilişkisi bakımından benzerdi ancak kendi gerçekliğinin içerisinde bambaşkaydı ve ikisi de öyküyü bitirdikten sonra ardında kendine özgü bir tat bırakıyordu. Fakat komşu ve ses temalı diyebileceğim iki öykü daha benzerdi. Bu durum açık bir kusur mudur bilemiyorum. Aslında değil, hele ki bir ilk kitaptan bahsediyorsak metinlerdeki benzerlik çok normal. Aynı üslup ve bakışla giden hikâyelerin okuru sıkması mümkün, bunu da kendi adıma kitabın içeriğindeki öykü sayısının çokluğuna bağlıyorum. Senin de belirttiğin gibi çok öykülü bir kitap. Bu tarz kitaplarda eğer kitabın sonlarına doğru okuru farklı bir yerden yakalayacak metinler yoksa maalesef okur sıkılabilir. Kastım sadece konu farklılığı değil, değişen bir yazı biçimi de okurun dikkatini yeniden toplamasını sağlayabilir.

Kitapta değinmek istediğim bir diğer husus yazarın başlık seçimleri. Genelde metnin içerisinden küçük bir kesit alınmış gibi kendine has başlıklar seçmiş yazar. Bazı yazarlar öyküden evvel başlığı yazar ancak Ahsen Hanım, başlık seçimlerine bakılırsa öyküyü yazdıktan sonra başlıkları seçiyor gibi. Bu ayrıntının cevabını merak ettim doğrusu. Bunlarla beraber yazarın öykülerinde tekrarlı bir şekilde kullandığını fark ettiğim bir çukur imgesi vardı. Hepsi de yerine çok uygun kullanılmıştı. Hayatımızın içerisinden bir gerçekliği anlatan metinlerde bu tarz imgeleri görmek hoşuma gidiyor. Metni de sağlamlaştırıyor. Tabii çoğu zaman yazarlar bu imgeleri fark etmeden de kullanabiliyor.

Netice olarak keyifli bir ilk kitap okuduğumu ve kapıdan çıktığım an karşılaşabileceğim karakterleri tanımanın mutluluğunu yaşadığımı söyleyebilirim. Ben de okuyanlara sorayım o hâlde, *Belki De Muhteşem*’in okuru bol mu olsun sevgili okur?

GÖKHAN YILMAZ

DEĞİNİ

***Yorgun Mermi*'nin İzini Sürerken**

Kuddusi Demir'in 2021'de çıkan ilk kitabı *Kibrit*'ten sonra geçtiğimiz mart ayında Uzam Yayınları'ndan *Yorgun Mermi* isimli yeni hikâye kitabı yayımlandı.

“Har” ve “Ocak” adlı iki bölümden oluşan kitaptaki 13 hikâye 98 sayfadan oluşuyor.

Kibrit'te aklımızda yer eden yazar sesinin *Yorgun Mermi*'de derinleştiğini söylemek mümkün. İki kitabı peş peşe okuduğunuzda aynı yazarın daha içli, daha derin bir sesle konuştuğunu fark edebilirsiniz. Kitapta en dikkat çekici bulduğum noktalardan biri neredeyse tüm hikâyelerde kendini belli eden tahkiyeye geçiş öncesi oluşturulan yoğun, duygularla örülmüş tabaka. Sanki hikâyeye geçmeden önce okuru hikâyeye kişilerinin ruhlarının derinliklerine indirip çıkartmaya çalışan bir anlatıcı var. Henüz neler olup biteceğini bilemeden kişilerin ruhlarından, duygularından oluşan bir bulutun içinde dolaşıyoruz. Hikâye netleşmeye başlayınca başta dalıp çıktığımızın ne olduğu, neden bize gösterildiği berraklaşmaya başlıyor. Kitabın geneline yayılan bu durumun bilinçli bir anlatıcı/yazar tavrı olması yanında yazarın hikâyeleme coşkusu gereği kendiliğinden oluşan bir tablo olduğunu da hissedebilirsiniz.

Yorgun Mermi'de isimleriyle, hissettikleriyle, yaralarıyla, birden kolumuza girip derdini bize söyletmeleriyle aklımızda kalan ilginç, acılı, içli kişiler var. Her biri benzer boşlukların, acıların, yoklukların ama farklı zamanların ve mekânların insanları. Tüm hikâyelerde ortak bir anlatıcı sesini görmek bazı okurlara yorucu gelebilir. Hikâyelerde farklı teknikler, kurgular, bakış açıları denenmiş olsa da okurun karşısında genelde aynı/benzer sese sahip anlatıcı var. Dilde de bir ortaklık var aslında. Çağrışıma dayalı, şiire yaklaşan, karakterlerin duygularını birden

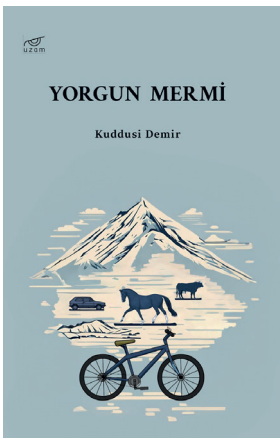
alt üst edebilmeye müsait hızlı, diri bir dil görüyoruz. Hemen hemen her öyküde şiirle temas hâlinde, bir önceki kelimedenden veya cümleden el alarak bükülüp açılan bir tarz var. Bu açıdan hikâyelerin peş peşe değil, belirli aralıklarla okumanın daha doyurucu bir okuma imkânı sunacağını düşünüyorum.

13 hikâye de benzer uzunluklarda. Farklı kurguların, farklı mekânların, bazen masala bazen efsaneye yaklaşan hikâye atmosferlerinin yakın kelime sayılarıyla yazılabilmiş olmaları da ilginç. Bunun da yazarın düşünme, hikâyeleştirme, yazıya dökme mantığının bir sonucu olduğu aşîkâr.

“Har” adlı ilk bölümde bugüne daha yakın, şaşırtıcı sonlarla bağlanmış etkileyici sahneler var. Bazen ben dili, bazen sen dili, değişen kipler, teknik farklılıklar, hep benzer acılarda birleşiyor. Modernleşmenin sancılarını görüyoruz mesela bu bölümde. Böyle hikâyelerde anlatıcı dönüşümün, kentleşmenin, farklılaşma adı altında aynılaştıran tüketimin sancılarına adım adım ördüğü bir hikâye atmosferiyle yaklaşıyor okuru. Demir’i bu noktada oldukça başarılı buldum. Söz söylediği, üzerine hikâye kurduğu zemin öykücülük için riskli sayılabilecek bir alanken hikâyeden bir şey eksiltmeden eleştirinin de dile getirildiğini görmek mümkün.

“Ocak” adlı ikinci bölümü ise bugünün ve buranın uzağında başka bir diyarın ve zamanın birbirleriyle bağlanan üç hikâyesini oluşturuyor. Bunlarda da ilk bölümdeki izleklere, eleştirilere, acılara şahit oluyoruz.

Yorgun Mermi derinlikli, katmanlı okumalara müsait güzel bir kitap. Kuddusi Demir, ilk kitabında açtığı yolun peşinden *Yorgun Mermi* ile kendine has bir iz bırakmayı başarmış bir isim.

Kuddusi Demir’le *Yorgun Mermi* Üzerine

SÖYLEŞİ

***Kibrit ile Yorgun Mermi* arasındaki bağ ile ilgili neler söylersin? İkinci kitapta, ilk kitaptaki sesin derinleştiğini, katmanlı bir hâle dönüştüğünü, hikâyenin daha yanık ve yaralı olduğunu söyleyebilir miyiz?**

Kibrit ile Yorgun Mermi arasında yaklaşık iki buçuk yıl var. Otuz ay. *Yorgun Mermi* ilk kitapta olduğu üzere iki bölümden oluşuyor. İlk bölümün ismi “Har” ikinci bölümün ismi ise “Ocak”. Bu isimleri verirken üzerine çok düşünmeme gerek kalmadı. Her hikâye kendi evini belirledi zira. Bana onları bir çatı altında toplamak düştü yalnızca. İnsan yaralandığı/kıvılcımın düştüğü yerden başlıyor anlatmaya. Yaşamın kanıtıdır yaralanmak. Yandığımızın kanıtıdır. O yüzden sesinin nasıl çıktığını kendi dahi kontrol edemiyor. En azından ben yazarken kendi sesini kontrol edemeyenlerdenim. Bu yüzden bazı hikâyelerimin sesi gümbür gümbürken bazıları yalnızca fısıltıyla konuşur. Bazısının sesi ateşin en güçlü anı olan “Har”dan geldiği için ona kayıtsız kalamayız. İlk bölümdeki hikâyelerin sesi o yüzden yüksek çıkıyor. Ne var ki ikinci kısım olan “Ocak”ın sesini duymanız için biraz geçmişe gitmeniz lazım. Kıl çadıra, Abdal sofrasına, demirciler ocağına, kara körüğe... Ve oradan da elbette *Kibrit*’e. İyi okurun o yolu kolaylıkla bulacağını düşünüyorum. *Yorgun Mermi* yazarın katmanlı söyleyişleri, *Kibrit* ise Kuddusi Demir’e ait. İnsan yazdıkça derinleşiyor, yeraltına iniyor. Yoksa aynı hikâyeyi anlatıp duruyoruz.

Hikâyelerde eleştiriden sakınmayan bir tavır var. Dönüşümün, şehirleşmenin, tüketimin sancılı yanlarını bazen IKEA üzerinden, bazen asfalt yollar üzerinden söylüyor anlatıcı. Hikâyeyi hikâyeden uzaklaştırmadan eleştiriyi dile getirmek zor değil mi?

İlk kitapta yeni yeni yazamaya çalışan biri olarak gözlerim açık olmak zorundaydı. Oysa “yazar”ın görmek için gözlerinin açık olmasına ih-

tiyacı yoktur. Yazar muhayyilesiyle karanlıkta dahi hakikati görürsünüz. Hakikat, bir kez temas eder gözlerinize. Ve o genelde kırkıdan sonra olur. İnsanın gözünden bir perde kalkıyor sanki. Yahut hayatla arandaki cam tuzla buz oluyor. O cam parçacıklarının bazıları canınızı yakıyor. Saplanıyor kalbinize. Kentte yaşayan birçok insan gibi alışveriş merkezlerinde, plazalarda yahut yeni bir buzlu cam çekip hayatla aranızda devam edersiniz yahut da o buzlu camlara savaş açarsınız içten içe. Modern dünyanın savaşı da meydana olmuyor, açık değil, gizliden gizliye yapmak zorundasınız. *Yorgun Mermi* buzlu camla aramızdaki gizli savaşın ürünü. O hikâyenin içindeyim ben. Hikâyenin dilinden anlatmaya çalışıyorum. İçinde olduğunuz bir hikâyeyi anlatmak zor değil, onun üzerinden eleştiri yapmak da. Yazar olarak kaçmak/saklanmak istemedim bu kez. Okurla gerçek anlamda bu kitapta tanışalım istedim. Tanışınca birbirimizden uzaklaşmazsak yolumuza devam ederiz.

Dilin, neredeyse tüm hikâyelerde çağrışıma dayalı ve şiire yakın olduğunu görüyoruz. İçli, dertli ama coşkulu bir anlatıcıya vermişsin mikrofoni. Bunun yazma şeklinle, yazma yoğunluğuyla da ilgili olduğunu düşünüyorum. Ne dersin?

Başta söyleyeyim doğru düşünüyorsun. Daha evvel de söyledim, yazıyla/hikâyeyle arasına mesafe koyanlardan değilim. Temas etmediğim bir hikâyeyi anlatmakta zorlanıyorum. Hiçbir hikâyemi baştan kuramam ben. Denediğimde plastik bir şey çıkıyor ortaya. Başı sonu belli değildir. Genelde çağrışımı güçlü bir cümleden/mısradan yola çıkarım yazmaya. Ve o çağrışım hikâye boyunca devam eder. Yazar olarak beni ve okuru, hikâye boyunca devam eden o coşkulu çağrışım ikna ediyor. İkna olunca yazabilenlerdenim, baştan kuranlardan değil.

Farklı mekânlar ve ilginç kişiler var hikâyelerinde. Mekânla kişiler arasında sahici bir bağ kurmak için daha çok hangi noktaya odaklanıyorsun?

Feridun Andaç, *Kavşaktaki Kent: Erzurum* kitabında, “Bir kent geçmişiyse vardır biraz da... Geçmiş dediğimiz yaşanan tükenen bir zaman değildir, eğer ki siz bir kentin geçmişinden söz ediyorsanız; orada iz bırakan, dönüştüren, hatırlatan bir zamanın taşıyıcı bilinci yatmaktadır.” geçen cümleleriyle bir yazar olarak kendisinin şehirle kurduğu ünsiyeti anlatıyor. Buradaki kilit kavram “hatırlatan zamanın taşıyıcı bilinci.” Bu kavram “mekân” a denk geliyor bende. Muhtemelen Andaç’ta da öyle. Çünkü elli altmış yıl sonra dahi bir şehirle kurduğu ilişki üzerinden sürdürüyor yazarlığını. Zamanın bütün yıkımına karşı geçmiş zamanla bağı “mekân” üzerinden yapıyoruz. Mekânın bana hatırlattığı karakterler var. İkisnin bir araya gelmesiyle hikâye oluşuyor. “İkea, Emekli Öğretmenler Lokali, Çeçen Baba, Şarlo Mustafa’nın Yeri, Cemo’nun Dağı Ünleyiştir” hikâyeleri hep o mekân-karakter birlikteliğin sonucu.

Güncel edebiyatı da iyi takip eden sıkı bir okur olduğumu biliyorum. Günümüz hikâyesiyle ilgili ne söylersin? Dikkatini çeken kimler var? “Gözden kaçırmayın” veya “Ben zarımı ondan yana atıyorum” dediğin birileri var mı?

Sonda söyleyeceğimi başta belirteyim. Dikkat meselesi zamana göre değişiyor. Kimseye haksızlık etmek istemem. Bugün iyi dediğim yarın değişebilir, başkalarına da iyi diyebilirim. Son zamanlarda roman daha dikkatimi çekiyor. Kurmaca olarak romanda daha iyi metinlerle karşılaşıyorum. Kemal Varol’un üçleme biçimindeki romanlarını, *Ucunda Ölüm Var*, *Âşıklar Bayramı*, *Babamın Bağlaması* fazlasıyla beğendim. Özellikle doğu coğrafyasına, Alevi-Bektaşî geleneğine hâkimiyeti, yol ve yolculuğun kadim geçmişiyle bağı kuvvetli bir biçimde verilmişti. İlave olarak Mustafa Orman’ın, *Annem Gittiğinden Beri Çiçek Ekmiyoruz Bahçeye* romanını da söyleyebilirim. Hikâye olarak ise Semih Öztürk’ün *Telaş Bandosu*’nu ekleyeyim.

Edebiyat ödülleri ile ilgili düşüncen nedir? Ödül nedir, ne işe yarar, varlığı bir dert yokluğu yara mıdır?

Birkaç yerde duydum falan yazara şurada ödül verdik, filan yazara vermedik, diye. Yazara ödül veriliyor, esere değil. Nobel Edebiyat Ödülü, Türkiye’de çok eleştiriliyor, politik diye. İçerideki durumun da dünyadan farklı olduğunu düşünmüyorum. Mahalleler arasında paylaşılmış ödüller. Kimse başka mahallenin evladına ödül vermiyor. Tabii daha evveli de var meselenin. Edebiyatın tek mahalleye ait olduğu, o mahalleye ait olmayanların eser üretemeyeceği algısının olduğu dönemler. Bu düşüncenin kırıntılarını hâlâ hissediyoruz. Murat Menteş’le Besim Dellaloğlu’nun aralarındaki konuşmada geçiyordu. “Mahallesini terk edemeyen yazar olamaz.” Burada mahalleyi terk etmek başka mahalleye geçmek olarak algılanmamalı. Bu da başka bir galatmeşhur. Ödüllere dönecek olursak, mahallesini terk etmeyen ödülün edebiyata hizmet etmeyeceğini düşünüyorum.

KUDDUSİ DEMİR

HİKÂYE

Kayınvalidem BİM'i Seviyor

CUMA

BİM

27 Ocak'tan itibaren

Aktüel

İÇERİĞİNİ VE KALİTESİNİ KARŞILAŞTIRINIZ

- FAKİR Erkek Bakım Seti:

449,99 TL

- Psikolog Önlüğü:

199,00 TL

Kayınvalidem BİM'i seviyor. Balkonda yemek yerken gözlüklerin üzerinden BİM'e doğru uzun uzun bakınca daha iyi anlıyorum. Hayır, yemek muhabbeti değil elbette. Yemeği de enfestir o ayrı. Evine her gidişimde sofraya hazır olur, çiğbörek kızarmış olarak durur masada. Yanına gazozu da eksik etmez. Niğde Gazozu. BİM, yakın. Apartmanın altına sermiş postu. Yetmemiş meşrubatları, pet şişeleri, klimaları bodrumdaki garaja istiflemiş, mekâna çöreklenmiş âdeta.

Apartman toplantılarında yönetici basıyor havayı. "BİM'den Allah razı olsun," diyor, "klima fanları için her ay yedi bin lira alıyoruz." Allah razı olsun lafını ciğerden söylüyor. Başka şeyler aldığı da kesin. Seneyeki hedeflerinden bahsediyor. Apartmanın ismini değiştirecekmiş. "Binance Coin koyarız," diye bıyık altından gülerken ekliyor, "yedi bin lira da onlardan alırız." O an toplantıda kısa bir tartışma çıkıyor. Bütün apartman sakinleri kendi oynadığı atın peşinde, herkes kendi sanal parasının ismi verilsin istiyor apartmana.

BİM'i en fazla bizim yönetici ile kayınvalide seviyor. İki de içten içe BİM olmak istiyor. İki de isimlerinin ve hayatlarının uzun boşluğundan sıkılmış. Hayatta uzun olan her şey üç harfe düşsün istiyorlar. Başlasın, hızını alsın ve bitsin. Gümbür gümbür olsun. Yaşlılık misali uzayıp durmasın. Uzunluk sünüyor, sündükçe yalnızlaşıyor insan. İki de içten içe cuma günü gelen teyzelerin peşinde. Biri karısı erken ölmüş

kart zampara, diğeri elektrik kesilince yalnızlığın sessiz senfonisinde yaşıyor. Unuttum eklemeyi. BİM'in jeneratörleri de garaj kapısının yanına konuşlanmış. Bir de jeneratörler için seviyor BİM'i kayınvalidem. Karanlıktan korkuyor, karanlık çökünce aynada kendini göremiyor çünkü.

Evinin dört yanında ayna var. Her girdiği odada kendine bakıyor, her girdiği yerden geçerken aynadaki aksini görüyor. O vakitler, iyi saatte olsunlar, başkaları da geziyor evde. Başka adamlar, başka kadınlar görüyor, başka nefesler hissediyor. Yalnızca başka nefesler hissettiğinde yaşadığını düşünüyor. Başka nefesler hissettiğinde Azrail'in nefesini unutuyor. Başkalarının varlığını hissedince mutlu oluyor. Onlarla konuşuyor. Kendini unutuyor. Yalnızlığını unutuyor. Başkalarını konuşunca hayat daha güzel, başkalarının günahlarını anlatınca hepimiz cennet-teyiz.

Hem kimsenin apartmanın altında BİM yok, hem jeneratörü olmayan evlerin etleri kokar, hem cumaları yolun karşısında parkta toplanan teyzelerle ortalık bayram yeri, hem emeklilerin intikam yeminini duyuyor, hem ülke siyasetinin gidiş yönüne üzülen içten içe. Dünyanın agorasında yaşıyor bildiğin. Sırf bu yüzden gizli gizli hayran oluyor BİM'e. Üç harfli market olmak istiyor. Ülke olarak herkes üç harfli marketlerin yükselişine hayran. Mübareklerin her biri New York Menkul Kıymetler Borsası.

Pazarları ev ıssızlaşıyor. Evdeki aynalarda kendini görmese, adımlarını izlemese ölmüş olacağından korkuyor.

Geçen pazar uyandığında “Ben öldüm,” dedi, “kızım gece boyu yıldızlar uçtu üzerimde.” Karımla göz göze geldik. “Kimse ölmedi anne,” dedi karım, “ölüm gibi bir şey de olmadı, hepimiz buradayız, bak!” Belli ki duyduklarından hoşlanmadı. Ölmemiş olmak mutlu etmedi onu.

Aynaları bekliyor kayınvalidem. Yatık durmayan, dik, çizilmemiş, çatlamamış, kırılıp dökülmemiş aynaları bekliyor. İlkokula başladığında arkadaşları güzel kokulu silgiler ararken kasabanın tek kırtasiyesinde; o, rafların birinde gördüğü gül desenli el aynasını istemiş. Parası yetmeyince üç gün yalvarmış annesine de öyle alabilmiş ancak. Düğününün olduğu gün beline bağlanacak burma bilezik yerine boy aynası istemiş yine, “Komodinin yanına konacak,” diyerek eklemiş, “altın burmaya gerek yok!” Rahmetli kayınpeder gülerek anlatırdı. “Gülcihan Hanım'ı bir boy aynasına kandırdım,” diye. Kayınpeder ölünce uykuları kaçtı kayınvalidenin, yatak odasındaki o aynaya katlanamadı, mutfığa taşıttı sonunda.

Cumalık yaşıyor kayınvalidem. Yalnızca cuma günleri yaşadığını hissediyor. Diğer günler olmasa da olur. Cumaları BİM'e koşuyor.

Ayna alıp dönüyor eve. İlk önce mutfağın duvarında deniyor aynayı. Yedi gün öylece bekletiyor. Girip çıktıkça bakıyor. Her bakışında yeni bir şey hatırlamış gibi. Her bakışından sonra yeni bir yemek tarifi hatırlıyor. Cumadan cumaya yedi çeşit yemeği eksik olmuyor evinin.

Aynaya bakıyor çiğbörek yapıyor, aynaya bakıyor haşhaşlı katmer yapıyor, aynaya bakıyor su böreği yapıyor, aynaya bakıyor mantı açıyor, aynaya bakıyor kısır yapıyor, aynaya bakıyor kabak tatlısı yapıyor, aynaya bakıyor aşure yapıyor. Aşure yapınca bırakıyor bakmayı. Uzun uzun dalıyor. Küsüyor. Hayata küsüyor o anlar. Böylesi bir acıdan sonrası yaşamak ağır geliyor. “Mübarekleri hatırlayınca bakamıyorum aynaya,” diyor, “zere insan o gül yüzlüleri unutup yalnızca kendi geçmişini, genç kızlığını, hayallerini, sol yanağındaki bene kondurulan buseyi hatırlıyor aynada.”

Bu cuma elinde altı adet kâseyle eve döndü. Ayna yokmuş. Nasıl olmamış, diye marketi birbirine katınca kasiyer kız bu kâseleri göstermiş aynalı, diye. Öyle ikna edebilmiş kayınvalideyi. “Aynalı kız, bu kâseleri benim için getirtmiş,” diye mutlu mutlu anlatıyor. Kasiyere “Aynalı Kız” ismini o vermiş. “Yüzünü görseniz,” diyor, “yusuvarlak, gelin aynası maşallah.” Bunları anlatınca mutfığa geçiyor, kendi karargahına. Sütlaç yapacak, aynalı kâselere koyacakmış.

Apartman toplantılarına kayınpeder vefat ettiğinden beri ben katılıyorum. Toplantının bu haftaki gündemi yöneticinin tabiriyle düzensiz göçmenler. Karşıdaki parkı işgal ediyorlarmış. Daire on ikide oturan emekli öğretmen Caner Bey, “Bu insanlara düzensiz göçmen deyip durmayın efendim,” diye sinekkaydı traşını sıvazlayarak ekliyor, “sınırı geçerken tek sıra hâlinde gayet düzenli giriyorlar ülkeye.” Toplantı düzenli düzensiz diye başlayıp tarihi ezberlerle bulanıyor. O vakit Sene Sonu Öğretmenler Kurulundaki tartışmayı hatırlıyorum. Afgan uyruklu bir öğrenci okul birincisi olunca felsefe dersine giren ve yürürken yeri incitirim diye parmak uçlarında yürüyen, nahifliğiyle ünlü İlkunur Hanım’ın kimsenin beklemediği gürleyişi geliyor aklıma. “Ülkemin okulunda Afgan öğrenci birinci olamaz, izin veremeyiz, ülkeyi teslim edemeyiz bu barbarlara.” Barbarlar akın akın ülkeye geliyordu ve biz bu ülkenin koruyucu öğretmenleri olarak toplantının bir an önce bitmesini, okulun karşısında yer alan Gratis’deki yüzde elli indirimden Sleepy marka yüzey temizlik havlusunu almayı düşünüyorduk. Kim bilir belki de bu havlularla ülkeyi barbarlardan da temizleyebilirdik? Sleepy, öğretmenler kurulunun ve apartman toplantılarının son zamanlardaki ortak gündemiydi. Toplantının sonuna doğru hepimizin beklediği müjdeyi yönetici veriyordu yine. Bu cuma BİM’e de gelecekmiş.

Kayınvalide kolları fırırlı siyah bluzunu ve mavi eteğini her gün giyiyor, neredeyse üzerinden hiç çıkarmıyor. Kocasını ölmeye evvel al-

mışlar. Son cuma alışverişleriymiş. Elbiseyi aldıkları gün ölmüş kayınpeder. Kara cuma dedikleri böyle bir şey. Kayınpederin kefen giydiği gün o da siyah bluzunu ve mavi eteğini giymiş. Yemin etmiş düğününde alınan aynanın üzerine, siyah bluzunu ve mavi eteğini hiç çıkarmayacak, BİM'den başka bir yere adımını atmayacakmış. Siyah ve mavi renkler o günden sonra laciverte dönüşmüş. Yas rengine. Kimse bilmiyormuş ama yasın üniformasıymış üzerindeki. Hayatın cilvesiymiş, bayramlık diye alınmış, yas diye kalmış üzerinde.

6 Şubat Maraş depremlerinin olduğu hafta. Kayınvalidemlerde haberleri izliyoruz. Deprem bölgesindeki kefen sıkıntısından bahsediyor haberler. Apartman sakinleri, o cuma Sleepy marka yüzey temizlik havlusunu kapmaya gizliden gizliye markete gidiyor. Her giden BİM'in kapısındaki aktüel ürün afişine bakıp dönüyor geri. Daha fazla dayanamayıp kayınvalide de iniyor aşağı. Afişi görünce yığılıyor olduğu yere. Kargatulumba eve getiriyoruz. Saatler sonra kendine gelince mutfığa geçiyor hemen. Aynaları teker teker indiriyor duvardan. “Bu aynalar neden boydan boya çatlamış kızım,” diyor, “yoksa deprem burada mı oldu?”

**CUMA
BİM**

İÇERİĞİNİ VE KALİTESİNİ KARŞILAŞTIRINIZ

*7 Şubat'tan itibaren
Aktüel*

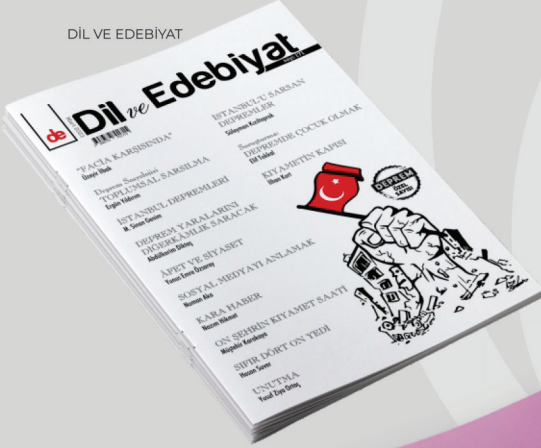
- Erkek Kefen Takımı
- Kadın Kefen Takımı

789,99 TL
999,00 TL

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

DİL VE EDEBİYAT

OLAĞAN ŞİİR

DİL VE
EDEBİYAT
ARAŞTIRMALARI

OLAĞAN HİKÂYE

KARDELEN

Yer: **Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Genel Merkez**
Adres: **Merkez Mahallesi Feshane Caddesi No:3 Eyüpsultan / İstanbul**
İletişim: **0212 581 61 72 bilgi@tded.org.tr**

 tdedtr **tdedtr** **turkiyedilveedebiyat**

Ev telefonuyla konuşun, sevdiklerinize kesintisiz kavuşun

Keyifli Konuşuran Kampanya ile evden
her yöne konuşmanın keyfine varın.

Her yöne
**200^{DK}
AY**
**HEDİYELİ
EV AVANTAJ
200 PAKETİ**

İLK 12 AY
**79^{TL}
AY**

SONRAKİ 12 AY
**99^{TL}
AY**

Yeni gelen bireysel abonelerin 24 ay sözüne.

İlk 12 aylık indirimli ücretler ile kalan 12 aylık ücretler birbirinden farklıdır.

Kampanyadan Ev Avantaj 200 tarifesine yeni gelen ve 24 ay söz veren bireysel aboneler yararlanacaktır. Taahhüt ihlalinde cayma bedeli yansıtılır. Taahhüt süresi sonunda güncel fiyatlar uygulanır. Damga vergisi ayrıca alınır. Ev Avantaj 200 tarifesinde sunulan aylık 200 dakika şehir içi, şehirler arası, 444 ve 3 haneli arama yönlerini kapsamaktadır. Kampanya kapsamında sunulan hediye 200 dakika ise şehir içi, şehirler arası, yurt içi GSM, uluslararası 1. kademe PSTN her yöne olarak sunulmaktadır. Faydalar devretmez, aşım tarife fiyatı üzerinden ücretlendirilir. Kampanya koşullarında değişiklik yapma hakkı saklıdır. Ayrıntılı bilgi için: www.turktelekom.com.tr

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

